

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANASANAT DALI
SİNEMA TV PROGRAMI

Toplumsal Ve Kültürel Yönleriyle Ertem Eğilmez Sineması

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20162305003 Murat Topaloğlu

Danışman:
Prof. Asiye KORKMAZ

İSTANBUL-2019

Murat TOPALOĞLU tarafından hazırlanan **TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YÖNLERİYLE ERTEM EĞİLMEZ SİNEMASI** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 27/09/2019

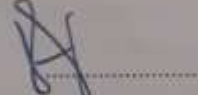

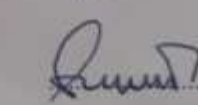
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof. Asiye KORKMAZ (Danışman)

Jüri Üyesi : Prof. Alev İDRİSOĞLU

Jüri Üyesi : Prof. Selahattin YILDIZ (Maltepe Üni.)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VIII
RESİM LİSTESİ	VIII
GİRİŞ	1
1.TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YÖNLERİYLE ERTEM EĞİLMEZ SİNEMASI	3Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1.1.Sinemacılık Dönemi Öncesinde Ertem Eğilmez; İlk Gençlik Yılları ve Öğrenimi ... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
1.2. Ertem Eğilmez'in Yayıncılık Hayatı	7
2. ERTEM EĞİLMEZ'İN SİNEMAYA GEÇİŞİ	11
2.1. Ertem Eğilmez'in Sinemada İlk Dönemi ve Melodramları	15
2.2. 1970 Sonrası Arzu Film Dönemi	28
2.3. 1980 Sonrası Arzu Film Dönemi	80
SONUÇ	102
EKLER	107
KAYNAKLAR	119
ÖZGEÇMİŞ	121

ÖNSÖZ

Ertem Eğilmez, eserlerinde gördüğümüz bir görsel enerjiye, katışıksız bir film çekme tutkusuna ve aşkına sahiptir. Eğilmez'in filmleri, bu özellikleri ile daha sonraki yıllarda da kendi yapısını korumaya devam etmiştir. Bugün Türk sineması üzerine araştırma yapan kişiler tarafından Arzu Film geleneği olarak nitelendirilen fakat derinlemesine incelendiğinde, bir gelenekten ziyade, Ertem Eğilmez'in sinemacı kişiliğinin bir ürünü olarak karşımıza çıkan bu özellik, Türk sineması açısından benzersiz bir durum teşkil etmektedir. Bu çalışmaya beni iten sebep ise Ertem Eğilmez'in sinema yapma sürecini anlama çabası olmuştur.

Bugün Türk sineması olarak nitelendirilen ve bir dönem Yeşilçam diye belli bir kesim tarafından küçümsenen bu yapı, Türk sinemasının ana dinamiklerini ve temel yapısını oluşturmaktadır. Bu mirasa sahip çıkmak ve Türk sinemasına hafızasını kazandırmak için yıllarca çabalayıp Türk Film arşivini kuran, Türkiye'deki ilk sinema eğitimini başlatan Prof. Sami Şekeroğlu'nun öğrencisi olmanın eşsiz mutluluğuna da sahip oldum.

Bu tezin hazırlanması sırasında bana kapılarını açarak büyük destek veren Arzu Film şirketi ve Sayın Ferdi Eğilmez'e çok teşekkür ederim. Görüşme taleplerimi geri çevirmeyip, Ertem Eğilmez hakkında yazılı bir kaynak oluşturulmasına yardımcı olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema-Tv bölümünün fahri profesörleri Sayın hocalarım Duygu Sağıroğlu ile Feyzi Tuna'ya ve senarist-yönetmen Sayın Yavuz Turgul'a da büyük şükranlarımı sunuyorum. Yazım aşamasında beni evinde ağırlayan, kendisi ile tanışma fırsatını yakaladığım senarist-yapımcı Sayın Umur Bugay maalesef tezimin son halini göremeden aramızdan ayrıldı. Sayın Umur Bugay'a tezim ve elbette Türk sinemasına yaptığı katkılar için sonsuz şükranlarımı sunuyorum, sevgi ve saygı ile anıyorum.

Öğrencisi olmaktan gurur ve onur duyduğum Prof. Sami Şekeroğlu'na, gösterdiği sabır, destek ve hoşgörü için danışmanım Prof. Sami Şekeroğlu Sinema-TV Merkezi Müdürü Prof. Asiye Korkmaz'a, Sinema-TV bölüm başkanı Prof. Alev İdrisoğlu'na, Prof. Cem Odman'a, Prof. Yüksel Aktaş'a, Dr. Öğr. Üyesi Esra Eren'e,

Dr. Öğr. Üyesi Mert Atalar'a, Arş. Gör. Hande Sezmez'e ve bu süreçte paylaştığımız her şey için yüksek lisans dönem arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bütün bu süreçte ve her zaman yanımda olup bana güven, destek verip, anlayış gösteren sevgili eşim Ebru Özer Topaloğlu'na çok teşekkür ederim.

Murat TOPALOĞLU

İSTANBUL 2019

ÖZET

Ertem Eğilmez'in gerek yönetmen gerekse Arzu Film bünyesinde yapımcı olarak ürettiği filmler, Türk sinemasının bir dönemine damgasını vuran filmlerdir. Türk sinemasının altın çağı olarak nitelendirilen 1960'lı yıllarda sinemaya başlayan Ertem Eğilmez, yapımcı ve yönetmen olarak yer aldığı filmlerle Türk toplumunun sosyo- kültürel ve ekonomik değişimine ışık tutmaktadır. Ürettiği filmler Türk sinemasında o dönem popüler olan gişe komedileri olsa da, geleneksel halk kültürü ve Türk sinemasının o yıllarda sahip olduğu film yapma şartlarından beslenmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmayı yaparken Ertem Eğilmez'in sadece komedi ve güldürü filmleri değil sinema kariyerinin tamamı incelenmiştir.

Ayrıca sinema kariyerinden öncesi de incelenerek Ertem Eğilmez'in kişiliği ve bir yönetmen- yapımcı olarak çalışma biçiminin dinamikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Türk toplumunun eğlence anlayışını ve sinema filmlerinden beklentisini çok iyi analiz eden Ertem Eğilmez, 1960'lı yılların başından 1990'lı yılların sonuna kadar süren kariyerinde Türk halkının bu ihtiyacına cevap veren filmler üretmiştir.

Bu çalışmamızın ana inceleme konusu olarak da Ertem Eğilmez'in en büyük "Starı" olarak tanımlayabileceğimiz Arzu Film şirketinin film üretme biçimi incelenmeye çalışılmıştır. Ertem Eğilmez yalnızca komedi filmleri çeken bir Yeşilçam yönetmeni değil, Türk sinemasına oyuncu, yönetmen ve senarist kazandıran üretim mantığının da mimarıdır. Eğilmez'in liderliğinde bir ekip olarak üretme mantığına dayanan bu yöntem, Ertem Eğilmez ekolü diye adlandırabileceğimiz bu üretim biçimini ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu üretim biçimin temel dayanağı Ertem Eğilmez'in kendisi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ertem Eğilmez, Arzu Film, Türk Sineması

ABSTRACT

The films that have been both directed and produced by Ertem Eğilmez are very important in the time of an era. Ertem Egilmez, who began his film career in the 1960's, the time that was described as the golden age of the Turkish cinema, has enlightened the social, cultural and economical change of Turkish society through his films as a producer and director. Although his films are pay desk comedies that were popular in that period, they are actually based on traditional folk culture and the conception of the Turkish cinema film making.

In addition, his previous works before his cinema career have been studied and Ertem Egilmez's personality and the dynamics of the way of his work as a director-producer have been tried to be revealed. Ertem Eğilmez, who analyzed the community's sense of entertainment and the belief toward cinema films, produced films that responded to this requirement throughout his career from the beginning of the 1960s to the end of the 1990s.

The aim of the main subject of this study is to analyze the form of film producing of Arzu Film Company which may be described as Ertem Eğilmez's biggest 'Star'. Ertem Eğilmez is not only a director of Yeğilçam that makes comedy films but also the architect of the production logic that brings an actor, a director and a scriptwriter in the Turkish cinema. This method is based on a collective mode of production under the guidance of Ertem Eğilmez and may be called as 'Ertem Eğilmez School'. Ertem Eğilmez himself is the main foundation of this kind of production.

Keywords: Ertem Eğilmez, Arzu Film, Turkish Cinema

RESİM LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
1. Ertem Eğilmez'in Çocukluğu.....	3
2. Yeraltında Dünya Var.....	8
3. Tef Dergisi.....	10
4. Yaman Gazetesi (1961).....	14
5. Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi (1963).....	16
6. Ayten Kaçmaz, Ajda Pekkan, Metin Oktay, Taçsız Kral(1964)...	17
7. Sürtük (1965).....	19
8. Sürtük (1970).....	20
9. Sürtük Filmi (1965).....	21
10. Beyoğlu Güzeli (1971).....	24
11. Tatlı Dillim (1972).....	25
12. Tatlı Dillim (1972).....	26
13. Tarık Akan, Ertem Eğilmez ve Halit Akçatepe Canım Kardeşim Set fotoğrafı.....	30
14. Canım Kardeşim Filmi (1973).....	32
15. Tarık Akan, Kahraman Kıral, Halit Akçatepe Canım Kardeşim (1973).....	33
16. Mavi Boncuk (1974).....	40
17. Mavi Boncuk (1974).....	42
18. Mavi Boncuk (1974).....	43
19. Mavi Boncuk Set Fotoğrafı (1974).....	45
20. Halit Akçatepe, Metin Akpınar, Zeki Alasya, Kemal Sunal ve Ertem Eğilmez, Salak Milyoner (1974) film senaryo provası.....	50
21. Salak Milyoner (1974).....	51
22. Köyden İndim Şehire (1974).....	55
23. Hababam Sınıfı Romanı, Rıfat Ilgaz.....	56
24. Suzan Uztan, Kemal Sunal, Metin Akpınar, Ercan Yazgan, Zeki Alasya "Hababam Sınıfı oyunu".....	57
25. Ertem Eğilmez, Münir Özkul ve filmin yardımcı yönetmeni Kartal Tibet Hababam sınıfı oyuncularını ile.. Hababam Sınıfı (1975)	60
26. Ertem Eğilmez, Zeki Alasya, Münir Özkul, Halit Akçatepe ve Kemal Sunal (1974).....	61
27. Hababam Sınıfı oyuncu seçme ilanı (1975).....	62
28. Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı set fotoğrafı (1976).....	65
29. Süt Kardeşler film afişi (1976).....	68
30. Ertem Eğilmez, Kemal Sunal, Halit Akçatepe ve filminin yardımcı yönetmeni Kartal Tibet, Şabanoglu Şaban film seti (1977).....	69

31. Erkek Güzeli Sefil Bilo film afişi (1979).....	70
32. Ertem Eğilmez'in Senaryo Ekibi	72
33. Banker Bilo (1980).....	82
34. Banker Bilo (1980).....	84
35. Şekerpare (1983).....	86
36. Şener Şen ve İlyas Salman, Şekerpare filmi okuma provasında (1983).....	88
37. Namuslu (1984)	90
38. Ayşen Gruda, Adile Naşit ve Şener Şen. Namuslu (1984).....	92
39. Milyarder (1986)	94
40. Adile Naşit ve Münir Özkul, Milyarder.(1986).....	95
41. Ertem Eğilmez Arabesk Filmin setinde (1988).....	98
42. Arabesk (1989)	99
43. Ertem Eğilmez, Sıtkı Akçatepe, Şabanoğlu Şaban Filminin Setinde (1977)	106

GİRİŞ

Çalışmanın ilk bölümünde Ertem Eğilmez filmlerini ve geleneğini anlamak için yönetmenin hayatına bir bütün olarak bakılmış, sinemaya başlamadan önceki kariyeri incelenmiştir. Yaşamındaki önemli kilometre taşlarının sinemacılık kariyeri üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

İkinci bölümde ise sinema kariyeri 1960'lı 1970'li ve 1980'li yıllar olarak bölümlenerek araştırılmıştır. Ertem Eğilmez'in sahibi olduğu Arzu Film'in sinema filmi üretim mantığı incelenmeye çalışılmıştır. Ertem Eğilmez'in Türk sinemasının o yıllardaki üretim yapısı içinde çektiği filmler ortaya konulmuş, bu filmler de Türkiye'nin o yıllarda geçirdiği sosyo ekonomik değişimlerin etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Kaba komediler ile başladığı sinema kariyerini, Yeşilçam melodramları ile devam ettiren, daha sonra kalabalık kadrolu komedi filmleri yapan Ertem Eğilmez'in yönetmenlik ve yapımcılık üslubu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tezde ayrıca, Ertem Eğilmez sinemasının ortaya çıkış koşulları, tarihsel bir perspektiften ekonomik ve estetik gelişimi ile birlikte incelenerek yönetmenin filmlerinde kullandığı sahneleme teknikleri, film yapma ve konu seçme ölçütleri üzerinde durulmuştur. Bu değerlendirme yapılırken ölçütler öncelikle “teknik ustalık” yani film dilini uygulayabilme yeteneği, ikinci olarak da “kişisel tarzı”nın yönetmenin ayırt edici bir özelliği olarak filmlerinin bütününe ne ölçüde yansıtıldığı olmuştur.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden mülakat yöntemi kullanılmış ve yazılı kaynaklar (kitaplar ve süreli yayınlar) taranmış, Ertem Eğilmez'in yönetmen ve yapımcısı olduğu filmler üzerinden incelemeler yapılmıştır.

Mülakat yönteminde Ertem Eğilmez'in oğlu Ferdi Eğilmez ile 20.12.2017 tarihinde yarı yapılandırılmış mülakat sorularıyla Ertem Eğilmez ve Arzu Film hakkında bilgi alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca kendisi ile çalışan yönetmenler Yavuz Turgul, Feyzi Tuna ve senarist Umur Bugay ile yapılan mülakatlarla Ertem

Eğilmez'in ilk yıllarından başlayarak yapmış olduğu farklı işlerden, sinemaya geçişine, Arzu Film'in kuruluşuna ve sinema kariyerine yönelik sorulara cevaplar alınmış ve bu cevaplar çalışmada ilgili konular açıklanırken kullanılmıştır.

Ayrıca Ertem Eğilmez ve Arzu Film hakkında yazılan tezler ve makaleler incelenmiştir. Yine konu ile ilgili gazete, dergi ve kitaplar taranmıştır. Çalışmada Arzu Film arşivinden de faydalanılmıştır.

1.TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YÖNLERİYLE ERTEM EĞİLMEZ SİNEMASI

1.1. Sinemacılık Dönemi Öncesinde Ertem Eğilmez; İlk Gençlik Yılları ve Öğrenimi

Res. 1 Ertem Eğilmez'in Çocukluğu (Arzu Film Arşivi)

Aslen Konyalı olan Ertem Eğilmez, doktor olan babasının görev yaptığı Trabzon'da 18 Şubat 1929 yılında dünyaya gelmiştir. Yine babasının mesleği sebebi ile Eğilmez, Anadolu'nun çeşitli illerinde geçen çocukluğu sonrası lise öğrenimini Konya'da tamamlamıştır.

“ Trabzon'da doğmuşum. 1929 yılında. Babam Trabzon Hastanesi'nde operatör doktor. Yani doğumum gereği Laz kökenliyim. Altı aylıkken oradan ayrılıp Kütahya 'ya gelmişiz. Babamın tayini nedeniyle. Çok erken ilkokula başlamışım. Dört yaş, iki aylıkken filan. İlkokul üçteyken yedi yaşındaydım. Öğretmen tahtaya kaldırdı, bir şey yaz dedi. Heyecandan okumayı unuttum. Anla artık yaşımı. ”¹

Lise öğrenimi sonrası 1944 yılında İstanbul'a gelen Eğilmez, babasının mesleğini seçerek Tıp Fakültesine girmiştir. Tıp Fakültesinde bir süre eğitim gördükten sonra, doktorluk mesleğinin kendisine göre olmadığını fark etmiş ve okulunu bırakıp, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine kayıt olmuştur. Ertem Eğilmez'in üniversite öğrenimine başladığı bu yıllarda Türkiye de siyasi, toplumsal ve kültürel anlamda büyük dönüşümlerden geçmektedir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra 1950 yılında Demokrat Parti tarafından iktidarın devralındığı, Türkiye'nin çok partili hayata alışmaya çalıştığı bu çalkantılı yıllarda öğrenciliği çok hareketli geçmiştir. İktisat Fakültesindeki talebe cemiyetlerinin etkinliklerinde ve eylemlerinde, münazara ve siyasi tartışmalarda aktif olarak rol alan Eğilmez için bu yıllar karakterinin ve baskın kişiliğinin ortaya çıktığı bir dönem olarak nitelendirilebilir. Ülkenin siyasal hayatında meydana gelen büyük değişimlerin yaşandığı yıllarda Ertem Eğilmez'in hayatında da yeni gelişmeler yaşanmaktadır.

“Üniversite yıllarıma denk gelen bir olay da evliliğim. Evlendiğimde iktisat fakültesi 2. sınıf öğrencisiydim. Karımla 1947 yılında Moda 'da tanıştık. dehşetli aşığım.... Neyse uzatmayayım, evlenmeye karar verdik. 18 Mayıs günü onun da, benim de ailelerimizden gizli Kadıköy Evlendirme Dairesi 'nde evlendik. Şahitler belediye kapıcısı ile belediye ebesi. İmzaları atıp dışarı çıktık. 60'ar kuruşa birer dondurma aldık. Yalaya yalaya yürüyerek ben Ümran'ı evine bıraktım, sonra da kendi evime geldim.”²

¹ Gökhan Akçura (der.),”**Ben Ertem Eğilmez 1**”, Güneş Gazetesi, 21 Eylül 1990

² Gökhan Akçura (der.),”**Ben Ertem Eğilmez 2**”, Güneş Gazetesi, 22 Eylül 1990

Gizli gerçekleştirdikleri bu evlilik aileleri tarafından öğrenildikten sonra Ertem Eğilmez'in babası, onu yanına çağırarak Paris'te doktora yapması için ayırdığı 10 bin lira parayı kendisine verir. Eşiyle görüşükten sonra bu para ile ticaret yapmaya karar veren Eğilmez, Kadıköy Moda'da "Doğruluk Bakkaliyesi" isimli bir bakkal dükkânı açar fakat kısa sürede iflas eder. Gramajları doğru tartılamayan ürünler, sıcaktan etkilenip eriyen yağlar, elde kalan malzemeler gibi bir sürü komik durumla dolu bu ilk ticaret denemesi sırasında yaşadıkları; 1985 yılında çekilecek olan yönetmenliğini Nesli Çölgeçen'in yaptığı senaryosu Yavuz Turgul tarafından yazılan "Züğürt Ağa" filmindeki karakterin, İstanbul'a gelip açtığı markette yaşadıklarıyla neredeyse aynıdır.

"Ertem Eğilmez olmasaydı "Züğürt Ağa" senaryosu belki de hiç yazılmayacaktı. O'nun "Yaz da görelim"inin altında tahrik mi vardı, yönlendirme mi hala bilmiyorum. "Züğürt Ağa" filmine baktığınız zaman sanıyorum sinema tarihi içinde ilk kez bir ağa pozitif olarak ele alındı. Hatta ben bu fikri Ertem Eğilmez'e söylediğimde şaşırıldı. "Nasıl olacak, böyle bir şey?" diye. "Böyle bir şey düşünüyorum ben," dedim... Ertem Eğilmez, "Bu yapılamaz!" dedi. Kendisine "İsterseniz bir deneyelim," dedim. Bunun üzerine Ertem Eğilmez, "Peki deneyelim," dedi. Güneydoğu kültürüne çok yakın birisi değilim. Doğum yerim İstanbul ve hep burada yaşadım. Güneydoğu'yla ilgili olarak öykü, roman, araştırma okuyarak ve o dünyayla ilgili olarak çevremdeki insanlarla sürekli haşır neşir olarak her şeye karşın sanal bir dünya yarattım kendime. Züğürt Ağa'nın ilginç yanı, o zamana kadar belli biçimde kullanılmış olan bir kurumun farklı biçimde ele alınmasıydı. "Karikatür Ağa" olarak nitelendirebileceğimiz ve Şener Şen'in geçmişteki ağa modelleriyle taban tabana zıt bir karakter söz konusuydu. "Züğürt Ağa"daki ağa da kötüydü ama... Çoğunlukla komik, kötülükleri bile komiklik içinde ele alınmış bir karakter oldu."³

³ Yavuz Turgul ile 7 Ağustos 2019 tarihinde yaptığım görüşme

Kendisinin ve ülkenin yaşadığı çok değişkenli yıllardan sonra Ertem Eğilmez, üniversite öğrenimini tamamlar ve askere gider. Askerliği sırasında Refik Erduran'la tanışır, kısa sürede arkadaş olurlar. Askerlik sonrası için birlikte yapacakları projeler hakkında konuşurlar.

*"Ertem Eğilmez ile aynı çadırdaydık. İlginç, konuşkan, enerjik bir gençti. Üniversite mezunu olduğu halde bakkal dükkânı açtığını, ileride de kendisini saracak her şeyi yapabileceğini söylüyor, kahkahalar atıyordu. Hoşuma gitti yaklaşımı."*⁴

⁴ Refik Erduran, **Gülerek: Gençlik Anıları**, İstanbul: Can, 1972

1.2. Ertem Eğilmez'in Yayıncılık Hayatı

Askerden döndükten sonra Ertem Eğilmez, bir süre daha ticaretle uğraştıktan sonra bir yayınevinde çalışmaya başlar. Birlikte iş yapmak için konuştuğu Refik Erduran'ın terhisi uzayınca, çalıştığı yayınevi hesabına "On Derste Cinsiyet" kitabını çıkarır ve kitap büyük ilgi görerek hemen tükenir. Bu sırada Refik Erduran askerden dönmüştür. Yayıncılıkta artık deneyim kazanmış olan Ertem Eğilmez, Erduran ile askerdeyken konuştukları planlar doğrultusunda Çağlayan Yayınevi adı altında bir yayınevi kurarlar. Çağlayan Yayınevi, Ressam Firuz Aşkın tarafından tasarlanan renkli ve şık kapaklı "cep kitabı" tarzında kitaplarla yayın hayatına başlamıştır. Çağlayan Yayınevi'nin çıkardığı ilk kitap Refik Halit Karay'ın "Yeraltında Dünya Var" isimli romanıdır. Bu kitabın başarısı o kadar büyük olur ki, Çağlayan Yayınevi, Eğilmez'in tanımıyla piyasaya "bomba gibi" düşer.

*" O dönemde en baba kitap 5 bin basıyor, biz çok cesurane 10 bin basacağız. Tüm basına ilan verdik. Tam sayfa kitap ilanları çıkıyor, Türkiye tarihinde ilk defa sanırım. Ve en büyük yenilik, kitaplar gazete müvezzileri kanalıyla dağıtılacak. Sonunda büyük başarı. Kitaplar çıktığı gün tükendi. Bütün bayilerden talep var, telgrafla sürekli kitap istiyorlar Anadolu'nun büyük şehirlerinden.(...) Babıâli'nin bütün matbaalarını kapattım. (...) Üç günde 60 bin tane daha Yeraltında Dünya Var sürdük piyasaya."*⁵

⁵ Gökhan Akçura, (der.), "Ben Ertem Eğilmez 3", Güneş Gazetesi, 23 Eylül 1990

Res. 2 Yeraltında Dünya Var

Bu kitabın ardından yayınevi sırasıyla “Cinsiyet Alfabeti” ve Peter Cheney’in “Karanlıkta Vuruşanlar” isimli kitaplarını yayınladı. Okuyucular tarafından büyük talep gören bu yayınlardan sonra Reşat Nuri Güntekin, Refik Halit Karay gibi önemli yazarların kitapları ile beraber, Amerikan polisiye romanları ve yabancı yazarlardan çeviri eserler yayınlamaya devam ederler. Yayınladıkları Amerikan polisiyelerinden Mayk Hammer romanlarına okuyucunun ilgisi çok fazla olmuştur. Çağlayan Yayınevi, yedi kitaplık bir seri olan Mickey Spillane’in yazdığı “Mayk Hammer” romanlarının hepsini yayınlamıştır. Fakat romanlara talep o kadar büyük olur ki, Ertem Eğilmez, yayınevi için yabancı kitap çevirileri yapan Kemal Tahir ile üç tane daha “Mayk Hammer” kitabı yazması için anlaşır. Eğilmez, Kemal Tahir tarafından yazılan bu kitapların, Mickey Spillane’in yazdıkları da dâhil olmak üzere, Mayk

Hammer romanları içerisinde en iyileri olduğunu düşünür.⁶ Çağlayan Yayınevi bu kitaplardan sonra on beş günde bir çıkan çeviri polisyeler, genel konular ve yerli yazarların eserleriyle beraber; roman, röportaj, araştırma kitapları gibi konularda yayıncılık yapmaya devam eder.

1954 yılına gelindiğinde Ertem Eğilmez, Çağlayan Yayınevi bünyesinde çok büyük bir başarıya daha imza atmıştır. Bu başarı 30 bin adetlik satış rakamlarına ulaşan mizah dergisi "Tef"tir. Çağlayan Yayınevi ve "Tef" dergisi Eğilmez'in o dönemin en önemli sanatçı, yazar ve karikatüristleri ile aynı ortamda bulunmasını sağlamıştır. Eğilmez'in İktisat Fakültesindeki talebe cemiyetlerinde bulunduğu siyasi münazaralar ve kulüp faaliyetlerinin karakterini oluşturması gibi, bu ortamda edindiği birikimler de daha sonraki sinemasal üretimlerinde etkisini gösterecektir.

Büyük bir kadro ile yayın hayatına başlayan "Tef" in sahibi Çağlayan Yayınları adına Ertem Eğilmez'dir. Derginin künyesinde teknik sekreter olarak daha önce yayınladıkları kitapların güzel kapaklarının çizeri ressam Firuz Aşkın'ın, karikatür sekreteri olarak da Altan Erbulak'ın ismi yazılıdır. Künyede, "muharrir" olarak da şu isimler yer alır: Çetin Altan, Melih Cevdet Anday, Server Bedii (Peyami Safa), Adalet Cimcoz, Müfit Duru, N.R. Efe, İlhan Engin, Refik Erduran, Bedii Faik, Burhan Felek, Reşat Nuri Güntekin, Zahir Güvemli, Refik Halit Karay, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Reşat Ekrem Koçu, Doğan Nadi, Bülent Oran, Cemal Refik, Selami İzzet Sedes, Süavi Sualp, Haldun Taner. Çizer kadrosunda yer alan isimler ise şöyledir: Ali Ulvi, Altan Erbulak, Bayram Küçük, Attila Bedri Koraman, Beytullah Heper, Eflatun Nuri, Ferruh Doğan, Fikret Özelçi, Osman Filiz, Mıstık (Mustafa Eremektar), Nehar Tüblek, Oğuz Aral, Orhan Enez, Orhan Doğu, Ratip Tahir, Semih Balcıoğlu, Sinan Bıçakçioğlu, Selma Emiroğlu, Suat Yalaz, Sadi Dinççağ, Tonguç Yaşar, Turhan Selçuk, Yalçın Tüzecan, Yalçın Çetin ve Ziya Zorlu.

⁶ Cem Pekman "Filim Bir Adam: Ertem Eğilmez", Filim Bir Adam Ertem Eğilmez, Cem Pekman (drl.), İstanbul: Agora Kitaplığı, 2010

Res. 3 Tef Dergisi 12, (Arzu Film Arşivi)

İlk sayısı 1954'te yayınlanan "Tef" dergisinin yayınına 54 sayıdan sonra Ağustos 1955'te ara verilir. 1960 yılının Haziran ayında tekrar yayın hayatına başlayan dergi 48 sayı daha yayımlandıktan sonra tamamen kapanır. Derginin yayınlandığı ilk dönemde karikatürler ve yazıların büyük çoğunluğunun apolitik nitelikte, gündelik hayat, çocuk oyunları, absürt mizah ve kadın erkek ilişkileri üzerine kurulu olmasına karşın bazı yazar ve karikatüristler ilk sayıdan itibaren belirli ölçüde muhalefet yapmaktan geri durmamışlardır. "Tef" dergisinin yeniden yayınlanmaya başladığı 1960 yılında, 27 Mayıs askeri hareketi nedeniyle o zamanın basınında hakim olan düşünce biçimine göre devrik hükümeti lanetleyen bir söylem biçimi benimsenmiştir.

*"1960'ta 27 Mayıs ihtilalinden hemen sonra, Tef dergisini bir süre daha çıkardım. Ama muhalefet yapmadan mizahçılık da yapılamıyor. Biz önce düşük iktidara saldırdık, ardından ihtilale karşı çıkmadığımız için ortada kaldık. Olmadı tabii."*⁷

⁷ Gökhan Akçura (der.), "Ben Ertem Eğilmez 5", Güneş Gazetesi, 25 Eylül 1990

2. ERTEM EĞİLMEZ'İN SİNEMAYA GEÇİŞİ

Ertem Eğilmez yayıncılık kariyerinin sonuna doğru, bu sırada edindiği, yazar, karikatürist ve aydın çevresinin sağladığı imkânlarla, hepsinin bir araya geleceği bir lokanta açmıştır. Adı Nuh'un Gemisi olan bu lokanta, duvarlarında dönemin en ünlü karikatüristlerinin eserlerinin yer aldığı Beyoğlu'nun en şık mekânlarından biri haline gelmiştir. Bu mekan tıpkı “Tef” dergisindeki gibi dönemin bütün yazar, aydın ve sinemacı kesiminin bir araya toplandığı bir lokal haline dönüşmüştür. Sanatçıların toplandığı bu mekân, adeta Ertem Eğilmez'i bir sonraki işi olan sinemacılığa hazırlayan başka bir okul görevi görmüştür. Özellikle Çağlayan yayınevi döneminde birlikte çalıştığı Kemal Tahir, onun fikri yapısını ve hayata bakış açısını derinden etkilemiştir. Bulunduğu ortamdaki bu etkileşim sayesinde edindiği birikim daha sonra yapacağı sinema filmlerinde de etkisini göstermiştir. Nuh'un Gemisi isimli lokanta çok talep görür, Ertem Eğilmez büyük bir ticari başarı elde eder.

" Ben artık meyhane patronuyum. Gerçi çok para kazanıyordum ama olsun, benim ayrı bir işim de var artık. Bu güvence, Çağlayan Yayınları'nın kapısını daha kolay vurup çıkmamızı sağlamıştır sanıyorum".⁸

Ertem Eğilmez, bu dönemde Nuh'un Gemisi'nin yakınlarındaki bir dükkânda gördüğü langirt makinesi işletme işine de girer. Bir süre bu alanda çalışıp, iyi gelir elde eder ancak dönemin valisinin getirdiği düzenleme nedeniyle iflas eder. Daha sonra bir takım işler daha yapsa da istediği başarıyı elde edemez. 1960'lı yıllar da Türk sinemasında çok sayıda film çekilmektedir.

Bugün bu dönem, Türk sinemasının altın çağı olarak nitelendirilmektedir. Sinemanın ana finansmanı başlangıcında olduğu gibi bu dönemde de bilet satışları olmuştur. 1950'li yıllardan başlayarak Türk siyasi hayatında ortaya çıkan birçok değişikliğe şahit oluruz. Türkiye'nin çok partili hayata geçişi ile beraber büyük artış gösteren köyden kente göç ve ona bağlı olarak gelişen sanayileşme hadisesi, ülkenin

⁸ Gökhan, Akçura (der.),”Ben Ertem Eğilmez 5”, Güneş Gazetesi, 25 Eylül 1990

sosyo kültürel yapısında büyük değişikliklere yol açmıştır. Bu yeni durumu Türkiye'nin modernleşme süreci içerisinde değerlendirebiliriz. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında köyden kente doğru planlanan sanayileşme hamlesi özellikle 1950'li yıllardan itibaren yerini büyük kentlerdeki sanayileşmeye bırakmıştır. Fakat bu değişim toplumdaki sosyo kültürel yaşamda aynı hızla gelişmemiştir. 1950'li yıllarda Türkiye'nin siyasi hayatında yaşadığı değişimler toplumsal ve ekonomik değişimleri tetiklemiştir. Artık ekonomi devletçi politikalardan ziyade daha liberal, yabancı sermaye yatırımlarına odaklı, tarımsal kalkınmadan ziyade sanayi odaklı gelişime yönelmiştir. Yine aynı dönemde tarımsal ekonomide hızla artan makineleşme süreci de, kırsal alanda büyük işsizlik rakamlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Tarımdaki makineleşme köyden kente göçü arttırmış, büyükşehirlere plansız ve hızla artan yoğun göçlerin oluşmasına neden olmuştur. Özellikle 1960'lı yıllarda köyden kente doğru süren göçün ve gecekondulaşmanın arttığını görürüz. Sanayileşme ile beraber şehirlere gelen yeni kitlelerin beraberinde getirdikleri kültür ile kentli insanın sahip olduğu yaşam biçimleri arasındaki farklar belirginleşmeye başlamıştır.

Bu yıllarda yaşanan yoğun göç, şehirlerde sayısı hızla artan işçi sınıfının toplumun önemli bir kesimi olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle 1961 Anayasası'nın kabulünden sonra görece olarak artan sendikal hak ve özgürlüklerle siyasal mücadeleler büyük bir hızla artış göstermiştir. İşçi sınıfı ile beraber diğer kitlelerin de, özellikle öğrenci hareketlerinin, bu mücadeleye katkı verdikleri bir dönem başlamıştır. Halk tarafından oylanarak kabul edilen ilk anayasa olma özelliğini taşıyan 1961 Anayasasının toplumda getirdiği hak ve özgürlüklerin sinemada karşılık bulmaması neredeyse imkânsızdır. Her ne kadar sansürün etkisi Türk sinemasının üzerinde yoğun baskı göstermeye devam ediyor olsa da o zamana kadar çok rastlamadığımız sosyal içerikli filmler çekilmeye başlanmıştır. 1950'li yıllardan itibaren özellikle melodram tarzı filmlerin etkisinde kalan Türk sineması artık toplumsal sorunları içeren, göç, işsizlik, köylünün sorunları, sınıf farkı gibi konularda filmler yapmaya başlamıştır. Ülkenin toplumsal yapısında meydana gelen bu değişimler, edebiyatta, basında, birçok kültürel alanda ifade edilmeye

başlanmıştır. Söz konusu bu değişimden yapısı gereği doğrudan seyirciyle ilişki içerisinde olan Türk sineması da doğrudan etkilenmiştir.

1960'lı yılları Türk sinemasının en üretken olduğu dönem olarak tanımlayabiliriz. Bu dönemde seyirci tarafından en fazla tercih edilen film türü olarak melodramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu filmler başrolde yer alan “esas oğlan” ve “esas kızın” bir araya gelmesi ve sınıf farklılığı üzerine kuruludur. Film boyunca sınıf ayrımı ana karakterlerin bir araya gelmesini engelleyen bir unsur olarak karşılına çıkar. Fakat filmlerin büyük çoğunluğunda bu engeller bir şekilde aşılır ve ana karakterler birbirine kavuşur. Sınıf farkı seyirciye toplumsal bir eleştiri ve analiz yapmaktan ziyade, bir aşk öyküsü üzerinden sınıf atlama ütopyası sunmuştur.

Bu dönemde sinemaya başlayan Ertem Eğilmez, Nahit Ataman'la beraber Efe Film adlı bir şirket kurmuş ve yayıncılık günlerinden tanıdıkları Fazıl Ünverdi'den çekecekleri ilk filmin bütçesi için yardım almıştır. Bu şirketle ilk olarak başrolünü Münir Özkul'un oynadığı, senaryosu Bülent Oran tarafından yazılan Burhan Bolan'ın yönettiği “Yaman Gazeteci” isimli filmin yapımcılığını üstlenmiştir. Sinemaya yeni adım atan Ertem Eğilmez'in yapımcı olarak yer aldığı bu ilk film başarısız olmuştur.

“Böylece Fazıl Ünverdi'nin 125 lirasını ilk filminde batıran kişi olarak sinemacılığa adım atmış oldum.”⁹

⁹ Gökhan, Akçura “**Ben Ertem Eğilmez 5**”, Güneş, 25 Eylül 1990.

Res. 4 Yaman Gazeteci (1961) T.S.A Arşivi

Eğilmez, bu filmi takiben Halit Refiğ ve Atıf Yılmaz'ın yönettiği üç filmin daha yapımcılığını üstlenmiştir. Bu filmlerde senarist olarak Sadık Şendil'le çalışmıştır. Sadık Şendil'le başlayan çalışma arkadaşlığı daha sonraki yıllarda Arzu Film bünyesi altında birlikte imza atacakları başarılı işlerin de başlangıcı olmuştur. Efe Film, “Yaman Gazeteci” den sonraki işlerinde önemli yönetmen ve senaristlerle çalışmış olsa da bu filmler de gişe başarısı gösterememiştir. Böylece Ertem Eğilmez ve Nahit Ataman ortaklığıyla kurulan Efe Film yapımcılık hayatına son vermiştir.

“Ben de bir şey yenik düşünce sinirlenirim. Bizim bayiye ayıp oldu, parayı kurtaralım diye devam etmeye mecbur kaldık prodüktörlüğe. Bu sefer evi barkı sattık savdık, ipotek ettik, üç film daha yaptık, daha beter battık. Hâlbuki bu sefer acemi kişilerle değil, ustalarla çalışmıştık”¹⁰

¹⁰ Engin Ayça ve Nezih, Coş “Ertem Eğilmez’le Konuşma”, Yedinci Sanat,1974

2.1. Ertem Eğilmez'in Sinemada İlk Dönemi ve Melodramları

Ertem Eğilmez, bu başarısız sürecin ardından Nahit Ataman'la birlikte 1963 yılında Arzu Film şirketini kurarak yeniden yapımcılığa adım atmıştır. Arzu Film'in ilk işi de başrollerini Öztürk Serengil ve Fatma Girik'in paylaştığı, senaryosunu Sadık Şendil'in yazdığı "Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi" isimli film olmuştur. Eğilmez, o zamanın en sevilen komedyeni olan Çağlayan yayınevi zamanından tanıdığı, Öztürk Serengil'in başrolünde olduğu bir komedi filmi çekmeyi tasarlamıştır. Öztürk Serengil o yıllarda "Adanalı Tayfur" tiplemesi ile büyük gişe getirisi olan filmlerde oynamaktadır. Fakat bu noktada Ertem Eğilmez'in önünde büyük bir engel vardır. Öztürk Serengil yönetmen Osman Seden'in sahibi olduğu Kemal Film'in sözleşmeli oyuncusudur. Öztürk Serengil'i filmlerinde oynatmak için Ertem Eğilmez'in Osman Seden'den izin alması gerekmektedir.

"Bir gün Osman Seden'e gittim. Sizden Öztürk Serengil'i istiyorum, dedim. Osman Bey ile merhabamız da çok az. Düşün bendeki yüzsüzlüğü. Adamın star yapmak için yetiştirdiği oyuncuyu istiyorum. Ama Osman Bey o kadar zarif bir adam ki, "Başkası istese Öztürk'ü kovardım, ama sana hayır diyemem ki," demesin mi. Yani bir anlamda Arzu Film'in manevi kurucusu Osman Seden'dir. Öztürk Serengil'i vermeseydi ben nasıl cesaret edip de film çekecektim?"¹¹

Serengil'in canlandığı "Adanalı Tayfur" tiplemesi ilk defa Ertem Eğilmez'in yapımcısı olduğu "Yaman Gazeteci" filminde ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise Osman Seden tarafından işlenen bu karakter ile Öztürk Serengil şöhrete kavuşmuştur. Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi" prodüktör Ertem Eğilmez'in rejisör Ertem Eğilmez'e dönüştüğü film olarak da sinema tarihindeki yerini almıştır. Bu dönüşüm bilinçli olarak ortaya çıkan bir durum değildir. Efe Film döneminden kalan borçlar nedeniyle ellerindeki bütün parayı filmin diğer ihtiyaçlarına harcayan Ertem Eğilmez ve Nahit Ataman ikilisinin yönetmene verecek paraları olmadığı için Eğilmez, mecburen filmin yönetmenliğini üstlenmiştir. Ertem Eğilmez'in "Para yoktu, rejisör olduk" diye tanımladığı bu durum Türk sinemasına derin etkiler

¹¹Gökhan Akçura, "Ben Ertem Eğilmez 5", Güneş Gazetesi, 25 Eylül 1990.

bırakacak bir dönemin de başlangıcı olmuştur. Eğilmez'in yönetmenliğinin devamını getiren en önemli unsur da söz konusu filmin sağladığı büyük gişe başarısı olur.

Res. 5 Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi (1963) T.S.A Arşivi

Bu başarıdan sonra, yine Sadık Şendil'in senaryosunu yazdığı, komedi türünde iki film daha yönetir. 1965 tarihli "Helal Adanalı Celal" yine Öztürk Serengil'in oynadığı ikinci güldürü filmidir. Ardından Erman Film için Sadık Şendil'in oyunundan uyarlanan "Kart Horoz" isimli filmi yönetmiştir.

Bu yıllarda Ertem Eğilmez'in yönetmenliğini yaptığı üç film dışında Arzu Film başka yönetmenlerle filmler üretmiştir. Melodram türündeki bu filmler, Memduh Ün'ün yönetmenliğini yaptığı Fatma Girik'in başrolünü oynadığı "Kırk Küçük Anne" (1964) ve Ülkü Erakalın'ın yönetmenliğinde Türkan Şoray'lı "Gözleri Ömre Bedel" (1964) filmleridir. Ayrıca iki güldürü filmi de Arzu Film yapımcılığında çekilmiştir. Bunlar başrolünde Öztürk Serengil ve Gönül Yazar'ın yer aldığı Sırrı Gültekin tarafından yönetilen "Bilen Kazanıyor" (1965) ile Atıf

Yılmaz'ın yönetmenliğinde başrollerinde Metin Oktay, Gönül Yazar ve Ajda Pekkan'ın yer aldığı "Taçsız Kral" filmleridir. Ertem Eğilmez yönetmenlik ve yapımcılık yapmaya başladığı ilk yıllarda komedi ve melodram tarzında dönemin ünlü yıldızların ve şöhretlerinin (Taçsız Kral filminde rol verdiği ünlü oyuncu Metin Oktay gibi) yer aldığı filmler çekmiştir.

Res. 6 Ayten Kaçmaz, Ajda Pekkan, Metin Oktay, Taçsız Kral (1964) Arzu Film Arşivi

1965 yılına gelindiğinde Ertem eğilmez, “aşk filmlerinin unutulmaz yönetmeni” olarak anılmasına neden olan melodramlarını çekmeye başlamıştır. Arzu Film “Gözleri Ömre Bedel” filminden sonra Türkan Şoray ile iki filmlik bir mukavele imzalamıştır. Bu anlaşmanın ilk filmi olarak da 1965 yılında senaryosunu Sadık Şendil’in yazdığı başrollerini Ekrem Bora, Türkan Şoray ve Cüneyt Arkın’ın paylaştığı "Sürtük" isimli film çekilmiştir. Filmin senaristi Sadık Şendil olsa da "Sürtük" filmi yabancı kaynaklardan yapılan serbest bir uyarlamadır. Film bir gazino patronunun sokaklarda şarkıcılık yapan bir çingene kızını ünlü etmesini sonra ona âşık olmasını, fakat kızın gazino patronunu değil genç bir müzisyeni sevmesini konu edinir. Filmin asıl esin kaynakları ise Charles Vidor’un “Love Me or Leave Me” (1955) isimli filmi ile kenar mahallede yetişmiş bir kızı eğiterek İngiliz sosyetesine sokan bir profesörü konu alan George Bernard Shaw’ın “Pygmalion” isimli tiyatro oyunudur. Ayrıca Mahmut Yesari’nin “Sürtük” isimli oyununda geçen çingene kız motifi de filmde kullanılmıştır. Film, gazinoda dans ederek şarkı söyleyen bir çingene kızının, "ünlü olma" sürecinde gazino patronunun kıza karşı hissettiği aşk ile şarkıcı kızın kendisine ders veren müzik öğretmenine olan aşkını konu alıyor gibi gözükse de, temelinde toplumda var olan sınıf atlama hayalini işlemektedir. Film uyarlandığı orijinal hikâye temelinde bir sınıf çatışmasına dayanmaktadır. Bernard Shaw’ın “Pygmalion” hikâyesi gecekondu mahallesinde yaşayan kızı bir dilbilim profesörünün eğitmesini ve sonra sosyete sokma hikâyesini konu alır. Ertem Eğilmez’in filminde hikâye zengin gazino patronunun kenar mahalledeki bir çingene kızını ünlü etmesi üzerine kurulmuştur. Ertem Eğilmez “gazinoculuğun” toplumda edindiği yeri görerek senaryoyu gözlemlediği mevcut durum üzerine kurmuş ve filmin seyirciden büyük ilgi görmesini sağlamıştır.

“O hikâyeyi çok doğru uyarladı Ertem Eğilmez. Yani işin entelektüel tarafına gitseydi o ticari başarıyı yakalaması mümkün değildi. Bunu çok iyi sezdi. Bir de o dönemde gazinocular kralı Fahrettin Aslan miti vardı. Zaten Ertem Eğilmez, Fahrettin Aslan'dan yola çıktı. Çok güncel bir konuydu gazino kavramı. Pazar günleri kadınlar matinesi olurdu, yere göğe sığmazdı insanlar. Çok güçlü bir olguydu gazinoda eğlenmek. O gazino atmosferini ve acımasızlar dünyasını seyircinin belleğinde çok inandırıcı, çok gerçekçi ve seyircinin beklentisine çok uygun bir şekilde

çözdü Ertem Eğilmez. Filmin o başarısında bunun da payı olduğu söyleyebilirim.”¹²

"Sürtük" ile Ertem Eğilmez, hasılat rekorları kırarak yılın en büyük gişe başarısını yakalayan filmini çekmiştir. Filmin yarattığı etki o kadar büyük olur ki Ertem Eğilmez'in tanımlaması ile konusu neredeyse haftada bir filme alınır.¹³ Başarının büyüklüğü nedeniyle Ertem Eğilmez 1965 yılında siyah-beyaz olarak çektiği filmi, 1970 yılında bu kez renkli olarak ve bire bir aynı sahnelerle yeniden çekmiştir.

Res. 7 Sürtük (1965) Arzu Film Arşivi

“Vizyona çıktığı zaman bütün Yeşilçam’ı şoka uğrattı film. Çünkü anlatıldığı zaman ticari hiçbir unsuru olmayan bir hikâyeydi o. Ama onun yönetmenliğinde ki çok ustaca çekilmiş bir film değildir ama çok sıcak çekilmiş bir filmidir. Duyguların çok öne geçtiği, aşkın imkânsızlığı, fedakârlık gibi dramaturjide çok önemli yer kaplayan unsurları çok

¹² Feyzi Tuna ile 14.06.2019 tarihinde yaptığım görüşme

¹³ Engin, Ayça ve Nezih, Coş “Ertem Eğilmez’le Konuşma”, Yedinci Sanat, 1974

*doğru bir şekilde harmanladığı bir film. Ben çok sarsılmıştım filmi izleyince. Daha sonra kendisini tebrik etmeye gittim. Dedi ki "Feyzi âşık olabilir misin? Bu kadar etkilenmenin nedeni o olabilir. Yani elbette bütünüyle ticari bir amaçla yola çıktı filmi yaparken ama bambaşka bir yöne doğru gitti. Belki ondan sonra da otuza yakın "Sürtük" filmi çekildi Yeşilçam'da."*¹⁴

Res 8. Sürtük (1970) Arzu Film Arşivi

Film Ertem Eğilmez'in kariyerinin dönüm noktası olmuştur. Tamamıyla el yordamı ile başladığı filmcilik kariyerinde mecburi sebeplerle yönetmenlik koltuğuna oturan Eğilmez, "Sürtük" filminde kalabalık oyunculu gazino sahneleri, hareketli kamerayla çektiği aksiyon sahneleri ve iyi oyunculuk yönetimi ile işinde nasıl ustalaşmaya başladığını göstermiştir. Bu başarının Ertem Eğilmez'e büyük bir

¹⁴ Feyzi Tuna ile 14.06.2019 tarihinde yaptığım görüşme

ün ve güç kazandırdığı açıktır. O artık meşhur "Sürtük" filminin prodüktör ve rejisörüdür.

“Film, yönetmenliğin başındaki bir Eğilmez tarafından çok aksamadan filme alınmıştır. Ve bizim sinema tarihimize çeşitli açılardan önemlidir. İnanılmaz bir seyirciye ulaşmış, Şoray'ı büyük bir yıldız yapmış ve sinemamızda, sinema yoluyla da çağdaş kültürümüzle gazino filmlerini ve gazino terbiyesini başlatmıştır. Aslında son derece marjinal meslekler olan gazino patronları, ünlü şarkıcılar ve onların ilişkileri, bu filmten itibaren sinemamızda ayrı bir tür oluşturacak kadar yerleşmiş, üstelik belli bir gazino eğlence kültürü, ileriki yıllarda TV'nin de büyük katkısıyla çok daha geniş bir kitleye ulaşarak onun eğlence, kültür ve müzik anlayışlarını radikal biçimde etkilemiştir”¹⁵

Res 9. Sürtük filmi (1965) Arzu Film Arşivi

Ertem Eğilmez, 1966 yılında aralarında "Bir Millet Uyanıyor", "Ben Bir Sokak Kadınıyım", "Senede Bir Gün", "Seni Bekleyeceğim" in de yer aldığı sekiz filmde, yönetmen ve yapımcı olarak çalışır. Bu durum bize üç yıl önce büyük bir ticari

¹⁵Atilla Dorsay, **Sümbül Sokağının Tutsak Kadını**, İstanbul: Remzi, 1997, s.59.

başarısızlığın ardından kurulan Arzu Film şirketinin artık Türk sinemasının en önemli birkaç firmasından biri haline geldiğini göstermektedir. Ancak bu kadar çok film üretmesine rağmen şirketin ticari anlamda istenen başarıyı elde ettiği söylenemez.

" Acemilik günlerimiz bitmemiş ki, 1966 yılında 8 film birden yaptık. 2 milyon 300 bin lira borç. Büyük fiyasko yani. Ben o zaman çıraklık dönemi bitti, kalfalık dönemi geldi sanıyordum. Meğer çıraklığımız sürüyormuş. 1967'den 1970 e kadar borçlar ödendi. Cağaloğlu'na altın yağdığı yıllar, biz sinemacılığı seçtiğimiz için habire borç ödüyoruz. 1970'te yeniden yarışa başladık."¹⁶

Ertem Eğilmez, her ne kadar sinemaya komedi filmleri ile başlamış olsa da bahsettiği 1970 yılına kadar geçen dönemde ağırlıklı olarak melodram tarzında filmler yönetir. Erman Film şirketi adına yaptığı "Kart Horoz" filminin getirdiği ticari başarısızlığın ardından kendi söylemiyle bir daha komedi filmi çekmeye korkar olmuştur.

"Öztürk'le 'Helal Adanalı Celal'i yapmıştık. Çok seri film yapmaktan Öztürk'ün box-ofiçe'i çabuk çökmüştü, o filmi pek kurtaramadık. Bu kez Erman Film'e, Sadık Abi'nin başarılı piyesi 'Kart Horoz'u yaptım ve feci bir şekilde yattı film. İler tutar yanı yoktu. Ondan sonra beni bir komedi yapamama korkusu aldı. Komedi filmi yapmayayım da ne yaparsam yapayım diyerek, sanıyorum 'Sev Kardeşim'e varana kadar, aşağı yukarı altı yıl, değil komedi filmi, gülünecek hiçbir sahne bulunmayan o garip melodramlara döndüm. Sadece rejisör değil, prodüktördüm de. Hem rejisör olarak bir şeyler yapma gayreti, hem de Arzu Film'e faydalı olma gayreti, ha babam bir kavga oluyordu, iki Eğilmez arasında. Yoksa hiçbir prodüktör, hiçbir rejisöre 5 sene arayla çektiği iyice bir filmi yeniden çektiremez. Meşhur 'Sürtük' ve 'Senede Bir Gün' maceralarımız işte. Aynı filmi iki kere çekmek, çok acı bir şey oluyor, bir ıstırap."¹⁷

¹⁶ Gökhan Akçura, "Ben Ertem Eğilmez 7", Güneş Gazetesi, 27 Eylül 1990.

¹⁷ Engin Ayça ve Nezih, Coş "Ertem Eğilmez'le Konuşma", Yedinci Sanat,1974

Diğer taraftan Ertem Eğilmez'in içerisinde komik sahne bile bulunmayan filmler yönettim diye belirttiği bu durumun biraz abartılı oldu söylenebilir. Zira bu yıllarda yönettiği "Ömre Bedel Kız" (1967), "Sürtüğün Kızı" (1967), "Küçük Hanımefendi" (1970) "Kalbimin Efendisi" (1970) ve "Beyoğlu Güzeli" (1971) filmleri bolca komedi unsurları barındıran melodram filmleridir. Bu nedenle Eğilmez'in ilk dönem filmleriyle "Sev Kardeşim" filminden sonra başlayan komedi filmleri dönemi arasında tamamıyla mizah yapmaktan kaçındığını söylemek pek doğru olmayacaktır. Dönemin genel kabul gören melodram konularını içeren bu filmleri komedi filmi olarak değerlendiremeyiz fakat Eğilmez'in Çağlayan yayınevi ve "Tef" dergisi zamanından gelen komediye ve mizaha yatkınlığını filmlerinde de kullandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Farkında olarak ya da olmayarak filmlerinde kendini gösteren bu durumun, daha sonraki yıllarda yapacağı filmlere zemin hazırladığını söylemek de yanlış olmayacaktır.

Aynı yıllarda Arzu Film'in başka yönetmenler tarafından çekilen melodram tarzı filmlerle beraber, "Tarkan", "Maskeli Beşler", "Çakırcalı Mehmet Efe" gibi seyirci tarafından ilgi ile karşılan tarihi macera filmler ürettiğini de görmekteyiz. Arzu Film dönemin ticari sinemasının talep gören konularında filmler yapmaktadır. Şirket bünyesinde yerli roman uyarlamaları, yabancı film ve kitap uyarlamaları, çok tutan filmlerin tekrarları gibi filmler çekilmiştir.

1965 yılında Ertem Eğilmez yönetmen olarak daha önce Muhsin Ertuğrul tarafından yönetilen "Bir Millet Uyanıyor" (1932) filminin yeniden uyarlamasını çekmiştir. Sadık Şendil tarafından üzerinde bir yıl kadar çalışarak yazılan senaryo ilk filmin konusunu çıkış noktası olarak alsa bile, yeni senaryonun özü Nazım Hikmet'in Kurtuluş Savaşı Destanı'na dayanmıştır. Fakat senaryosuna gösterilen özen ve çekimi için harcanan masrafa karşın film beklenen ticari başarıyı elde edememiştir.

1971 yılına gelindiğinde Ertem Eğilmez, melodram tarzı filmler yapmaya devam etmiştir. Daha önce siyah beyaz çektiği "Senede Bir Gün" filmini bu kez renkli olarak çekmiş, ardından bir Kerime Nadir romanı uyarlaması olan "Son Hıçkırık" filmini yönetmiştir. 1971 yılında çektiği son film ise "Love Story" filminin uyarlaması olan "Beyoğlu Güzeli" olmuştur.

Res. 10 Beyoğlu güzeli (1971) T.S.A Arşivi

"Beyoğlu Güzeli" filmi hem Ertem Eğilmez hem de Arzu Film şirketi açısından önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Film, 1971 yılında Ses dergisi yarışmasında birincisi olarak sinemaya adım atan Tarık Akan'ın Ertem Eğilmez ve Arzu Film ile çalışmaya başladığı ilk filmidir. Arzu Film çatısı altında 1971 yılından 1976'ya kadar devam edecek olan bu beraberlik Tarık Akan'ı Türk sinemasının en önemli erkek oyuncularından biri haline getirecektir. Ayrıca bu film, Arzu Film'in daha sonraki yıllarda çekeceği kalabalık kadrolu komedi filmlerinin vazgeçilmez oyuncularını Adile Naşit, Halit Akçatepe ve Türk sinemasının en önemli karakter oyuncularından biri olan Münir Özkul'u ilk kez Arzu Film'de bir araya getiren eser olmuştur. Doktor Ferit ile çadır tiyatrosunda dans edip şarkı söyleyen Alev'in aşkını ve Alev'in amansız bir hastalığa tutulmasıyla âşıkların kararlı dünyasını anlatan film, daha önceki Ertem Eğilmez filmlerinden farklı olarak büyük oranda komedi unsurları içeren bir melodramdır.

1972 yılına geldiğimizde Ertem Eğilmez yönetmenliğinde Arzu Film, “Sev Kardeşim” ve “Tatlı Dillim” isimli iki film daha çekmiştir. Sözü edilen üç filmin, 1970’li yıllara damgasını vuracak olan kalabalık kadrolu Arzu Film güldürülerinin temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Res. 11 Tatlı Dillim (1972) Arzu Film Arşivi

Hem “Tatlı Dillim” hem de “Sev Kardeşim” Türk sinemasında örneklerini sıkça gördüğümüz, klasik melodram tarzına uygun düzenlenmiş konular üzerine kuruludur. Fakat bu kez Ertem Eğilmez hikâyelerini komedi unsurlarına daha bir ağırlık vererek anlatmayı tercih etmiştir. Ayrıca her iki filmde de dönemin popüler şarkılarına hem filmlerinin isimlerinde hem de müziklerinde yer vererek, şarkıların başarısından filmlerde de yararlanmayı amaç edinmiştir. Eğilmez, “Sev Kardeşim” filmini o dönemde çokça etkilendiği Amerikalı yönetmen Frank Capra’nın filme çektiği “You Can’t Take It With You” isimli tiyatro eserinden uyarlamıştır. “Tatlı

Dillim” filmi ise Devekuşu Kabare topluluğunun yetenekli oyuncularından “Sev Kardeşim” filminde de küçük bir rolü olan Zeki Alasya ile birlikte Metin Akpınar ve Kemal Sunal’ı bir araya getiren ilk film olmuştur. Ayrıca “Tatlı Dillim” Kemal Sunal’ın sinemada ilk defa seyirci ile buluştuğu film olma özelliğine de sahiptir.

Res 12. Tatlı Dillim (1972) Arzu Film Arşivi

“Frank Capra’nın Amerikan sinemasında bir tür olarak ortaya çıkardığı ‘Amerikan Güldürüsü’nü, yani küçük insanların kendilerinden umulmaz bir gözü peklik göstererek kendilerini güçlü sanan kişileri alt etmesinden oluşan ve halkın damağına uygun çeşnideki bir güldürü türünü Türkiye’de tam anlamı ile sinemaya getiren Ertem Eğilmez oldu. Zengin bir oyuncu kadrosuna dayanan, ‘star’ oyunculara küçük roller, karakter oyuncularına ve güldürücülere önemli roller verilmiş olarak çevrilen ve kıvrak, akıcı bir dille anlatılmış bu başarılı güldürülerde Eğilmez, zaman zaman toplum taşlamaları da yaptı. Aileye seslenen bu güldürüleriyle,

âdeta kendi firması adına izafeden ‘Arzu Film Güldürüleri’ diyebileceğimiz bir tarzı ortaya çıkardı.”¹⁸

Her iki filmin elde ettiği ticari başarıdan sonra Ertem Eğilmez tamamıyla komedi filmleri üretmeye, filmlerinin toplumsal ve kültürel çerçevesini komedi unsurlarının arasına serpiştirerek anlatmaya başlamıştır. Nitekim “Tatlı Dillim” filminde köylü kız, kentli erkek karşıtlığı üzerinden filmin ana hikâyesini oluşturan Eğilmez; "Sev Kardeşim" filminde ise paragöz fabrikatörün fakir ama mutlu mahalledeki insanların evlerini yıkararak, fabrikasını mahalleye inşa etme isteğini sosyal bir çatışma motifi üzerinden kurgulamıştır. Söz konusu çatışma durumu bundan sonraki Ertem Eğilmez ve Arzu Film güldürülerinin ana teması olacaktır. Eğilmez, 1980 yılına kadar çektiği filmlerde sosyal yapıdaki çatışma ve çelişkileri alttan alta çok da belirginleştirmeden, açıkça eleştirmeden vermeye çalışmıştır.

“Sev Kardeşim ‘in başarısı bize şunu getirdi. Komedi yapma cesaretinin yanı sıra meseleleri toplumsal açıdan bakarsak, fakir, konferanstan hoşlanmayan Türk seyircisine, toplum meselelerine kıyısından kenarından dokunan filmleri, ukalalık yapıyor görünmeden kabul ettirebiliriz. Ama bak bana meselelerinle ilgili bazı şeyler anlatacağız dersek ürkütürüz.”¹⁹

¹⁸ Âlim Şerif, Onaran, “**Türk Sineması**” Ankara: Kitle Yayınları, 1999

¹⁹ Engin, Ayça ve Nezih, Coş “**Ertem Eğilmez’le Konuşma**”, Yedinci Sanat, 1974

2.2. 1970 Sonrası Arzu Film Dönemi

1960-1970 yılları arasında Türk sinemasının en üretken dönemi olarak nitelendirilebiliriz. 1960'lı yılların başından itibaren Lütfi Akad, Atıf Yılmaz, Halit Refiğ, Metin Erksan gibi yönetmenlerin başını çektiği isimler sinema anlayışlarını, Türk sinemasında yaşanan gelişimlerle beraber, kendi üslup ve biçimleriyle ortaya koymuşlar, diğer yandan da edebiyat dünyası ile ortak ürünler vermeye başlamışlardır. 1950'li yıllarda özellikle Kerime Nadir gibi popüler romanların sinemaya aktarılması ile başlayan bu birliktelik 1960'lı yıllardan itibaren Kemal Tahir, Orhan Kemal gibi toplumcu yazarların senarist olarak Türk sinemasında yer almasına doğru gitmiştir. Yine aynı yıllarda Duygu Sağıroğlu, Yılmaz Güney, Ertem Göreç gibi isimler de toplumsal konuları içeren filmler yaparak Türk sinemasındaki bu eğilimi sürdürmüşlerdir. Söz konusu bu filmler Türk halkının gündelik hayatında ortaya çıkan göç, töre, gecekondulaşma gibi sorunları işlemektedir.

Yine bu dönemde Memduh Ün, Osman Seden ve Ertem Eğilmez gibi yönetmen-yapımcı sinemacılar, belli bir niteliğe sahip başarılı filmler üretmişlerdir. Bu dönemde çekilen melodram, duygusal komedi ya da toplumcu gerçekçi filmlerin en temel özelliği seyirci ile bir şekilde kurabildiği büyük bağ olmuştur. Türk halkının gündelik yaşamında ya da toplumsal yapısında yer alan sorunları, seyircinin özdeşlik kurabileceği bir sinema dili ile anlatabilen sinemacılar bu sayede seyircinin sinemaya ilgisini canlı tutabilmişlerdir. Bu doğrultuda Türk sineması, Türkiye'nin 1960'lı yıllardaki toplumsal değişim ve dönüşüm ortamında seyirci ile birlikte şekillenmiştir. Böylece toplumun sosyo kültürel ve ekonomik yapısını yansıtabilmeyi ve Türk halkında karşılık bulmayı başarabilmiştir.

1970'li yıllara gelindiğinde ise kırsal kesimde yaşayan nüfus, şehirlere göç etmeye başlamış, göç dalgası doğası gereği, plansız ve bir furya halinde gerçekleşmiş; birçok insan şehirlerin gecekondu mahallelerinde elektriksiz, susuz bir şekilde yaşamaya başlamıştır. Türkiye'nin yaşadığı diğer sorunlarla birlikte ortaya çıkan bu durum sonrası, Yeşilçam'da melodram tarzı filmler üretmek önemli bir yapımcı ve yönetmen haline gelen Ertem Eğilmez, seyircinin karşısına yepyeni bir söylemle

çıkılmıştır. Artık seyircide eskisi kadar karşılığı olmayan sınıf atlama ütopyası yerine, "umut" aşılama başlanmıştır.

Elbette ortaya çıkan bu ütopya değişikliğini Türk sinemasının 1970'li yıllarda girdiği kriz ortamının tek sebebi olarak açıklamak doğru olmayacaktır. Yeşilçam'ın çöküş yaşamasına neden olan birçok etmen de vardır. Bu yıllarda Türkiye’de ortaya çıkan siyasal gerilimle beraber sokaklarda silahlı çatışmalar yaşanmış, bu durum insanların güven içerisinde evlerinden çıkıp sinemaya gitmesini zorlaştırmaya başlamıştır. Yine 1970’li yılların ortalarından itibaren de televizyon yaygınlaşmaya başlamış, insanların seyir ve eğlence ihtiyacını giderme yolu haline gelmiştir. Bu nedenle eskiden bir aile eğlencesi olan sinemaya talep azalmıştır. Sinema salonları da seyirci kaybı yaşamamak için yoğun göç dalgasıyla şehre gelen mesleksiz ve genç lümpen kitlelerin tercih edeceği erotik filmler göstermeye yönelmiş, bu furya, ailelerin sinema salonlarından bütünüyle uzaklaşmasına yol açmıştır.

Türk sineması başlangıcından itibaren seyircinin ödediği bilet sayesinde ayakta kalan bir sinemadır. Bundan dolayı Türk toplumunun kendini ifade edebileceği bir dil işlevi görmüştür. Ülkenin ekonomik koşulları, seyirci beklentileri ve hiçbir zaman eksilmeyen sansür baskısına rağmen Türk sinemacıları, toplumsal olay ve değişimleri filmlerde ortaya koymaya çalışmışlardır. Ertem Eğilmez’in Arzu Film çatısı altında oluşturmaya çalıştığı bu yapı da söz konusu çabalar doğrultusunda ortaya çıkmıştır.

Ertem Eğilmez, 1970’lerin başından itibaren kalabalık kadrolu oyuncularından oluşturduğu bir ekiple, Tatlı Dillim (1972), Yalancı Yârim (1973) gibi seyircinin çok sevdiği ve ilgi gösterdiği romantik komedi türünde filmler çekmiştir. Arzu Film üretimi olan bu işeye yönelik komedi filmlerinin başrol oyuncusu Tarık Akan olmuştur.

Tarık Akan, 1971 yılında önce melodramlarla başlayan daha sonra romantik komedi filmleri ile devam eden kariyerine farklı bir yön vermek istemektedir. Yapımcı ve yönetmen olarak inatçı ve sert bir kişiliğe sahip olan Ertem Eğilmez’i zorlukla ikna ederek “Canım Kardeşim” filmini yapmasını sağlamıştır. “Canım

Kardeşim”, Eğilmez’in yönetmenlik kariyerindeki en farklı filmi, Eğilmez- Tarık Akan birlikteliğinin en güzel örneklerinden biri ve değeri daha sonra anlaşılmış bir sinema eseridir.

Res. 13 Tarık Akan, Ertem Eğilmez ve Halit Akçatepe. Canım Kardeşim set fotoğrafı Arzu Film Arşivi

Bu yöneimde Ertem Eğilmez’in daha toplumcu bir sinema yapma isteği de etkili olsa gerektir. Fakat film, seyircinin Arzu Film ekibinden beklediği film olmaktan uzaktır. Sinemaya gülmek, eğlenmek ve mutlu ayrılmak için giden izleyici, kendi hayatına benzer yapıdaki bu filmi beğenmemiş ve film, yapanlar için uzun yıllar, büyük bir hevesle başlayan ama sonu yine aynı büyüklükteki bir hayal kırıklığı ile biten deneme olarak kalmıştır.

“Sonu mutsuz biten nadir filmlerimizden biri!.. Evet bol ödüllü çok sevilen beğenilen bir filmdir ama Ertem Eğilmez'e bile sağlığında izleyip izleyip keşke yapmasaydım keşke kimseyi bu kadar üzmeseydim dedirten

de bir filmidir!...Yapımcısını ve yönetmenini bile bu kadar etkide bırakan bir film "Canım Kardeşim" Üstünde elbette çok şey söylenilesi, baş yapıtlardan biri olarak gösterilirken, seyredilmesi bile zor ama gerek oyunculukları, müziği, senaryosu, yapımı ve rejisi ile çok da sevilen bir yapımdır.”²⁰

Tarık Akan filmde, babası ve erkek kardeşi Kahraman’la beraber yoksulluk içinde yaşayan Murat karakterini canlandırmaktadır. Murat karakteri düzgün bir eğitime ve düzenli bir işe sahip olmayan, sorumsuz tembel bir kişiliğe sahiptir.

Babasının sigara içerken uyuyakalması sonucu yangında ölmesi üzerine erkek kardeşi Kahraman'ın bakımını üstlenmek zorunda kalır. Kardeşine karşı ilgili biri olduğu söylenemeyen Murat'ın Kahraman'ın lösemi (kan kanseri) hastası olduğunu öğrenmesiyle, davranışları değişmeye başlar. Yine kendisi gibi eğitimsiz olan yakın arkadaşı Halit’le beraber kalan sayılı günlerinde kardeşini mutlu etmeye çalışacaktır. Kardeşinin en büyük isteği ise bir televizyondur. Parasız ve işsiz bu iki arkadaş gerçekleşmesi çok zor olan bu hayal için, neredeyse kendi yoksulluklarını unutacak şekilde uğraşmaya başlarlar. Fakat ne yazık ki çok fazla zamanları da yoktur.

²⁰ Ferdi Eğilmez ile 20.12.2017 tarihinde yaptığım görüşme.

Res. 14 Canım Kardeşim Filmi (1973) Arzu Film Arşivi

Canım Kardeşim, gerçekçi bir anlatım tekniğine sahiptir. Bu estetik duruş filmi kendi içerisinde bütüncül bir gerçekliğe sahip güçlü bir eser haline getirmektedir. Film Adile Naşit, Halit Akçatepe ve Metin Akpınar gibi komedi oyuncularına sahip olmasına rağmen bir dramdır. Daha önceki Arzu Film işlerinde komedi oyuncusu olarak görmeye alıştığımız bu oyuncuların *Canım Kardeşim* filminde gösterdikleri oyuncu performansları filmin gerçekliğini artıran en önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Fakat *Canım Kardeşim* 'de “gerçek yıldız” filmin çocuk oyuncusudur. O dönemin en önemli erkek oyuncusu olan Tarık Akan ve diğer karakter oyuncularının, filmde çocuk oyuncuyu canlandıran Kahraman Kırıl'a oyunculuk için büyük alan açtıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tarık Akan dâhil filmdeki bütün oyuncular canlandırdıkları karakterlerin hikâyenin sürükleyici ana unsuru olarak değil Kahraman karakterini destekleyici nitelikte olmasına olanak tanımışlardır. Filmin senaryosunun oyunculara sağladığı bu imkân sayesinde o zamana kadar Türk sinemasında görmeye pek alışık olmadığımız

yapı ortaya çıkmıştır. Burada yönetmen Ertem Eğilmez'in oyuncu yönetiminin etkisi de büyüktür. Bu oyunculuk tercihinin ortaya çıkış sebebi Ertem Eğilmez'in yönetmen olarak hikâyeye yaklaşım biçimi olmuştur. Klasik melodram kalıplarında filmin hikâyesinin çocuk karakterden değil, başrolde yer alan ünlü oyuncu Tarık Akan üzerinden kurgulanması beklenirdi. *Canım Kardeşim* filminde bunun tam tersi bir durum söz konusudur. Filmi bugün de çok değerli kılan en önemli unsur da bu olmuştur.

Res. 15 Tarık Akan, Kahraman Kırıl ,Halit Akçatepe. *Canım Kardeşim* (1973) Arzu Film Arşivi

Bu filmi diğer Arzu Film ve Yeşilçam klasiklerinden ayıran en önemli etkenlerden biri de filmin başrolünde bir kadın oyuncunun olmamasıdır.

"O dönem Ertem Eğilmez'le Canım Kardeşim diye bir filmde çalıştık. Ertem Eğilmez battıyordu az daha o filmle. Arzu Film'in sanat filmine imrenip "Hadi biz de onlar gibi olacağız" deyip yaptığı bir film olarak tektir o. Tarık Akan, Halit Akçatepe ve Kahraman Kırıl. 3 kişi arasında

geçiyordu. Hiç unutmuyorum, Nahit Bey vardı, Ertem Bey'in ortağı, senaryoyu anlatırken dedi ki: " Ya şu filmin içine bir kız koysak." Ertem Eğilmez " Hayır, katiyen, filmime kimseyi dokundurtmam!" diye kızdı. Ve Ertem Abi'nin filmografisi içinde yaptığı en iyi filmleri o. Ve bu en iyi film az daha onu batırıyordu. Neredeyse sıfır seyirci, millet şaşkınlık içinde bakıyor çünkü Ertem Eğilmez bu. Ticari filmler yapıyor, millet ağlıyor, bayılıyor, hüüngür hüüngür ağlatıyor insanları; komedi filmleri döneminde inanılmaz derecede güldürüyor, Hababam Sınıfı'ları, Bizim Aile'ler, Tosun Paşa'lar... Şimdi böyle bir insan iyi bir film yapmaya hayatında bir kez kalktı. Bu adamın hakkı yok mu? Hayır, yok. Resmen Arzu Film batıyordu, zor toparlandı."²¹

Canım Kardeşim vizyona girdiğinde seyircinin ilgisini çekmemiş, Arzu Film'i zorlayacak kadar büyük bir ticari başarısızlık yaşamıştır. O zamana kadar bütün filmleri büyük kitlelerce izlenen Arzu Film'in Tarık Akan gibi bir başrol oyuncusu ile çektiği filmin başarısız olması büyük yankı uyandırmıştır. Ertem Eğilmez, sinema kariyerinin başlangıcında Efe Film şirketi ile yaşadığı ticari başarısızlıktan sonra yeniden böyle bir durumla karşılaşmamak için "Canım Kardeşim" gibi dram türü filmler yapmaktan uzak durmuş, hatta melodram tarzı filmler çekmemeye çalışmıştır. Filmlerine mutlaka yoğun biçimde komedi unsurları eklemeye başlamıştır.

Canım Kardeşim en başından sonuna kadar gerçeklik duygusundan ayrılmadan hikâyesini anlatır. Eğilmez, filmdeki gerçeklik algısı için o zamana kadar çok tercih edilmeyen yarı belgesel havadaki dış çekimler kullanarak bu anlatımı desteklemiştir. Eğilmez, tesadüfen filme aldığı bir kare ile filmin anlatmak istediklerini bütün çıplaklığıyla ortaya koyar. Kameranın, zengin mahallesindeki televizyon antenlerini gösterdiği kadrajdan sonra 180 derece dönerek, gecekondu mahallesindeki derme çatma evleri gösterdiği bu sahne o zamana kadar Ertem Eğilmez filmlerinde görmeye alışmadığımız bir anlatım tarzındadır.

²¹ "Yavuz Turgul'a Söyleşi", Film Üzerine Panel Ve Söyleşiler, İstanbul: B.Ü. Mithat Alam Film Merkezi, 2002, S.145

" Önce ' sinema hareket halinde resimlerle hikâye anlatma sanatıdır' dedik sinema yaparken. Demek ki önce ortada anlatılacak hikâye olacak. Bunları da hareket halindeki fotoğraflarla anlatacağız. Yaptığımız filmlere baktık, bu esastan kaçça kaçça ya diyaloga, ya konferansa, ya narasyona, bir yerlere gitmekteyiz; meseleleri öğrendikçe, aman biz bunu hareket halindeki fotoğraflarla nasıl anlatırız telaşına düştük. Böylece Canım Kardeşim 'de bir yeni-dalga anlatımı denemeye çalıştık. Örneğin yeni gerçekçilik sinemaya birtakım kara kuru filmlerden gayri bir şey getirmedi ama bu yeni dalganın sinemaya anormal ölçüde ileri gidebileceği bir dil avantajı getirdiğine kaniyim. İşte bugünkü Amerikan sinemasının bence kurtuluş nedeni. Fransızlar buldu, Amerikalılar çok daha iyi kullanıyorlar bugün. Biz de seyircinin kolay kabul etmeyeceği bir dili nasıl olur da kabul ettiririz diye Canım Kardeşim 'e giriştik. Seçtiğimiz hikâye yanlış olabilir ama filmin bu dili başarıyla veya yarı başarı ile kullanılabilir hale getirmiş olmasından ötürü önemine kaniyim. Bu yönden Türk sinema tarihinde yerini bulacaktır. Yani Canım Kardeşim sinemamızda ilk serbest nazım denemesidir, Yeni Dalga'nın girişidir. Kişileri gerçeğe yakınlaştırmaya çalışırken, gerçek dışı kişiler oldu. Bir kere çok basit bir melodramı anlattık. Çevre insanların meselelerine eğildiğinde melodram yapmayabilirdik. Bir sürü problemleri vardı. Mademki sonu ticari başarısızlık, niye melodram düzeyinde kaldım diye düşünüyorum en azından."²²

Canım Kardeşim filminde hiçbir şey Eğilmez'in diğer filmlerinde olduğu gibi iyi bir sonla bitmez. Ailenin babası sorumsuzca sigara içerken ölmüştür. Kahraman'ın sevdiği eşek, sucuk yapılmak için ağabeyi tarafından satılmıştır. Murat'ın (Tarık Akan) en yakın arkadaşı Halit'in annesi ise bir pavyon kadınıdır. Bu yapı o zamana kadar Yeşilçam melodramlarında mutlu sonlara alışık olan seyirci üzerinde beklenmedik bir etki yaratır. Sinema filmlerinde her daim belirli tipler görmeye alışık olan bu seyirci Canım Kardeşim filminde bir iki küçük rol dışında, böyle karakterler görememiştir.

²²Engin, Ayça ve Nezi, Coş "Ertem Eğilmez'le Konuşma", Yedinci Sanat,1974

Canım Kardeşim filminin finali Ertem Eğilmez'in yönettiği diğer hiçbir filme benzemeyecek kadar sert ve etkileyicidir. Filmin finalinde televizyonu eve getiren Murat ve Halit, Kahraman'ın ölmeden televizyonu seyredebilmesini sağlayamamış ve filmin azıcık dahi olsa mutlu bir son ile bitmesine sebep olamamışlardır. Film Kahraman'ın ağabeyinin kollarında hayatını kaybetmesiyle sona ermiştir. Canım Kardeşim, 1973 yılında hak ettiği ilgiyi seyirciden bulamamış ancak, salon komedilerinin en önemli oyuncusu olarak tanımlanan Tarık Akan'ın oyunculuktaki kariyerinin farklı bir yöne gittiği film olmuştur. Tarık Akan, bu filmden sonra Arzu Film yapımı komedi filmlerinde rol almaya devam etse bile, oyunculuk biçimini değiştirmeye başlamıştır. Mavi Boncuk ve Hababam Sınıfı gibi filmlerde oynamaya devam eden Tarık Akan ile Ertem Eğilmez'in yolları bir süre sonra ayrılmıştır. Artık Yeşilçam melodram ve komedileri yerine Canım Kardeşim filminde olduğu gibi toplumcu filmlerde oynamak isteyen Tarık Akan, Ertem Eğilmez ile yaşadığı bu ayrılık sebebiyle uzun süre Yeşilçam'da iş bulamaz. Fakat 1978 yılında oynadığı "Maden" filmi ile daha sonra çok daha güzel örneklerini vereceği oyunculuk kariyerindeki bu yeni dönemi başlatır.

Canım Kardeşim filmi usta yönetmeni ve yıldız oyuncularına rağmen gişede istenilen başarıyı elde edememesine karşın 5. Adana Film Festivali'nde Ertem Eğilmez'e en iyi yönetmen ve Cahit Oben'e en iyi müzik ödülünü kazandırır. O güne kadar filmlerinde popüler şarkıcıların şarkılarını kullanmayı tercih eden Ertem Eğilmez, Canım Kardeşim filminde Cahit Oben'e film için özgün müzik yaptırır. Canım Kardeşim bu açıdan bakıldığında da Ertem Eğilmez sinemasında çok önemli bir yerde durmaktadır. Film için yapılan müziklerin bu başarısından sonra Eğilmez, filmleri için özgün müzik kullanmaya yönelir. Daha sonra çektiği Hababam Sınıfı serilerinde Melih Kibar 'la çalışan Eğilmez, sadece filmleri ile değil filmler müzikleriyle de Türk sinema tarihi üzerinde iz bırakan birçok çalışmaya imza atmış olur.

Canım Kardeşim filminin Türk sineması açısından bir diğer önemli noktası da, Murat ve arkadaşı Halit tarafından hasta kardeşlerinin son isteği olan televizyonun, Türk sinemasında ilk defa kültürel bir değer olarak işlenmesidir. 1970'li yılların başından itibaren Türk halkının hayatında önemli bir yer teşkil etmeye başlayan televizyonun etkisi, anarşiyle ve sokakta güvenliğin azalmasıyla birleşince, seyirci sinema salonlardan uzaklaşmıştır. Bu dönemde lümpen kitleye yönelik porno filmler çekilmeye başlanmıştır. Yine aynı yıllarda dışarıdan ithal edilen karate filmlerinin getirdiği seyirci başarısı sonrası, o dönemin yıldız oyuncularının, deneyimli yönetmen ve senaristlerin yer almadığı, yerli ucuz aksiyon filmleri sinemalarda gösterilmeye başlanmıştır. Bu koşullar altında sinema salonlarını dolduran aileler giderek daha fazla sinemadan uzaklaşmışlardır.

Ana gelir kaynağı olan aileyi kaybeden Yeşilçam'daki yeni arayışa Ertem Eğilmez'in getirdiği çözümler bambaşka olmuştur. Kalabalık kadrolu, temelinde dostluk, sevgi gibi toplumda karşılığı her zaman olan kavramları komedi unsuruyla harmanladığı Arzu Film komedileri Ertem Eğilmez'i; hem yönetmen hem de yapımcı olarak ön plana çıkarmıştır. Ülkenin yaşadığı kaotik ortamda, iç göçler sebebiyle binlerce eğitimsiz ve mesleksiz insan büyük şehirlerin gettolarındaki gecekondu mahallelerinde yaşamaya başlamıştır. Türkiye'nin yaşadığı sosyo kültürel ve toplumsal değişimler Türk sinemasında karşılık bulmuş; özellikle kırsalda yaşanan yoğun göçün getirdiği ekonomik problemler ve şehirli/kentli çatışması ön plana çıkmıştır. Daha iyi bir hayat için geldikleri büyük şehirlerde karşılaştıkları manzara sonrası hayal kırıklığına uğrayan bu insanlara Ertem Eğilmez, geçmişin izlerini taşıyan sıcak mahalle ve aile temalı filmler çekerek umut vermeye çalışmıştır.

Bu toplumsal kırılma ve dönüşümün yaşandığı dönemde Ertem Eğilmez sinemasında da önemli değişiklikler olmaya başlamıştır. O zamana kadar melodram tarzında filmler üreten Ertem Eğilmez, bahsettiğimiz ütopya değişimi doğrultusunda filmsel anlatıda da farklılığa gitmiş, 1970'lerin başından itibaren komedi yönü ağır basan, kalabalık kadrolu filmler çekmeye başlamıştır.

“Ertem abinin başarısı ilk olarak mağlubiyetlerinden kaynaklanıyordu. Başlarda çok mağlup olmuş bir adam; filmleri iş yapmamış, bu işe zorunluluktan girmiş. Projelerini çekecek kimse bulamıyor, “Madem öyle o zaman ben çekeyim” diyor ve öyle yönetmen oluyor. Çok zeki bir insan... Hemen her şeyi görüp kapan, birçok işe girip batırıp çıkaran, coşkusu çok yüksek, şiddeti, ateşliliği kimi zaman tavanlara vuran zeki bir kişilik. Fevri, öte yandan kendi ruhundan gelen insana dair neşesi, korkusu olan ilginç bir kişilik. Mesela terapi seansı gibi olurdu konuşmaları. Kendi içinde karmaşık bir dünyası vardı ve karşısındakine dair hissettiklerini büyük bir cesaret ve açıklıkla söylerdi. Bir de farkındaysan, ütopiktir onun filmlerindeki insan ilişkileri. Ne öyle insanlar vardı gerçekte, ne de öyle sokaklar, binalar... Çoğu yalandır anlattıklarının ama Ertem abi o yalanı bile, Frank Capra kadar güzel söyleyebiliyordu. Capra, Ertem abinin en büyük yol göstericisiydi. O masumiyet o zaman da yoktu. Masumiyet sadece tahayyülde var. Bu, ahlakla ilişkili bir şey... Bir anlamda günah çıkarma işlevini üstleniyor. Ertem abinin filmleri tıpkı ‘Noel filmleri’ gibidir; iyi olun, sevin, sevilin mesajları olan... Bazı filmler bir anlamda berbat dünyanın içinde seni ferahlatan şurupların tadına sahiptir.”²³

1973 ile 1980 yılları arasındaki kariyerini "ustalık dönemi" olarak nitelendiren Ertem Eğilmez, sadece yönetmen olarak değil yapımcı olarak da Türk sinemasını ayağa kaldıracak çalışmalar da bulunmuştur. 1974 yılında, o dönemin diğer büyük yapımcılarından olan İrfan Ünal ve Türker İnanoğlu ile beraber aralarına Muzaffer Aslan, Hulki Saner gibi diğer büyük yapımcıları da alarak; Türk Filmciler Derneği adı altında bir dernekte bir araya gelirler. Bu derneğin ana faaliyet amacını sansürle mücadele, sinema çalışanlarına yönelik yardımlar ve sinema salonlarının kapanmasını önlemek için çalışmalar yapmak olarak belirlerler. Ertem Eğilmez, aynı zamanda derneğin sözcülüğünü üstlenir. Böylece Yeşilçam sinemasında "önemli figürlerden" biri haline gelir.

²³ Uğur, Vardan, Yavuz Turgul Röportajı “Sinemacı, Sinemacıyı Artık Sadece Galalarda Görüyor.” Hürriyet, 1 Aralık 2014

Canım Kardeşim filmi ile yapmış olduğu denemeden sonra Ertem Eğilmez, 1973 yılına gelindiğinde tekrar seyircide karşılık bulan türde filmler yapmaya başlar. Başrollerinde Tarık Akan'ın oynadığı " Oh Olsun" ve "Yalancı Yârim" isimli iki film çeker. Her iki filmin senaryosu da Sadık Şendil tarafından yazılır. Her iki filmde de Deveküşü Kabare ekibinden görüp, birlikte çalışmak için Arzu Film'e getirdiği Metin Akpınar, Zeki Alasya ve Kemal Sunal gibi isimlere daha önce Arzu Film filmlerinde beraber çalıştığı, Adile Naşit, Münir Özkul ve Halit Akçatepe gibi oyuncular eşlik eder. Zengin kız fakir oğlan aşkını sınıfsal karşıtlıklar üzerinden ele alan her iki film de büyük ölçüde komedi unsurları içerir. Yine her iki film de o dönem seyirciden büyük ilgi görür ve önemli gişe başarıları elde eder.

1974 yılına geldiğimizde Ertem Eğilmez, Türk sinema tarihi açısından önemli sayabileceğimiz üç filme daha imza atar. "Mavi Boncuk", "Salak Milyoner" ve onun devam filmi niteliğindeki "Köyden İndim Şehire" filmlerinde, Emel Sayın ve Tarık Akan dışında aynı kadroyu kullanır. " Yalancı Yârim" filminde fakir kızın zengin oğlana olan aşkını işleyen Ertem Eğilmez, " Mavi Boncuk" filminde neredeyse bu hikâyenin tamamen tersini konu alır.

Res 16. Mavi Boncuk (1974) Arzu Film Arşivi

“Emel Sayın Kaçırıldı!

Birkaç gündür haber alınamayan şarkıcının kimliği henüz belirlenemeyen kişilerce kaçırılmış olduğu ortaya çıktı. Gece yarısı Emel Sayın'ın evine giren failler, hizmetçi kadını bayılttıktan sonra yatağında uyumakta olan ünlü sanatçıyı kaçırarak kayıplara karıştı. Faillerin evdeki bir halıyı da yanlarında götürdükleri belirtildi.”²⁴

Mavi Boncuk filminde kendisini canlandıran Emel Sayın'ın kahramanlarımız tarafından kaçırılması ile başlayan olaylar filmde geçen bir gazete haberinde bu şekilde yer alır. Ertem Eğilmez'in, fakir kız-zengin oğlan hikâyesini komedi türünde ve aşk temasını harmanlayarak tersine kurguladığı “Mavi Boncuk” adeta büyükler için bir "masal" filmi olarak tanımlanabilir. Daha önce evlerine Halit Akçatepe'nin

²⁴ Mavi Boncuk filmindeki gazete haberi

canlandırdığı "Mıstık" karakterinin annesi dışında hiç bir kadının girmediği altı bekâr erkek ünlü bir şarkıcıyı zorla alıkoymakta ve olaylar son derece masumane gelişmektedir. Bu, filmdeki masalsı yapının bir sonucudur. Elbette her Ertem Eğilmez filminde olduğu gibi Mavi Boncuk'ta da gerçeklere dokunan anlatı unsurları da bulunmaktadır.

Ertem Eğilmez, Mavi Boncuk filminde 'tipe' yaslanan güldürü kalıbını aynı evin içinde yaşayan altı karakterden oluşan insan topluluğu aracılığıyla kullanır. Baba Yaşar (Münir Özkul), oğlu Necmi (Tarık Akan), yeğeni Süleyman (Metin Akpınar), ortağı Kamil (Zeki Alasya), Kamil'in yeğeni Cafer (Kemal Sunal) ve komşuları olan Adile Teyze'nin (Adile Naşit) oğlu Mıstık (Halit Akçatepe) ve elbette bu masalsı yapının "prensesi" konumundaki Emel Sayın (Emel Sayın).

Emel Sayın'ın gazinoda şarkı söylediği sahneyle açılan filmde, altı karakter gazinoda ona en yakın masaya kurulmuş, hayran oldukları bu şarkıcıyı izleyerek eğlenmektedirler. "Fikis menü" (Filmde bu şekilde telaffuz edilmektedir), fiyatına olduğunu düşündükleri ve baştan aşağı donatılan masadaki eğlenceleri, garsonun gecenin sonunda getirdiği hesapla yıkıma uğrar. Beklemedikleri kadar yüksek gelen hesabı ödeyemeyince şef garsonun talimatıyla diğer garsonlardan dayak yerler. Filmin hemen başındaki bu sahneyle bu altı karakterin naifliği ve saflığı seyirciye gösterilir. Fakat filmdeki kahramanlarımız sadece saf değil, aynı zamanda haksızlığa uğrayıp, dayak yediklerinde bu durumu içine sindiremeyen onurlu, gururlu insanlardır. Sahip oldukları bu değerler sebebiyle de kırılan onurlarını telafi etmek istemektedirler. Kısasa kısas ilkesinden hareket ederek, yedikleri dayağa karşılık gazino sahibini dövmeyi düşünmeleriyle başlayan, gazinoyu yakarak patronun canını yakmaya giden bir dizi plan yaparlar.

Fakat başta belirttiğimiz değerlere sahip olan bu insanlar, başkalarının canını yakarak intikam almayı da kendilerine yakıştıramaz. Patronun canını en çok yakacak olduğunu düşündükleri Emel Sayın'ı kaçırmaya fikrinde karar kılarlar. Gazino yakmayı kötücül bulup, tanımadıkları bir kadını kaçırmayı normal gören bir düşünce biçimine sahiptirler. Film, haneye zorla girmekten, tehdit ve şantajı içeren birçok suçu

kapsayan bu durumu tamamen görmezden gelerek ve en başından kurduğu masalsı havaya yaslanarak ulaşmak istediği noktaya gelir: Haksızlık karşısında kendi çözümlerini arayan naif ve sıradan insanların hikâyesi.

Kahramanlarımız planladıkları şekilde gelişmeyen, birçok komik durum içeren sahnelerle Emel Sayın'ı kaçırlar. Fakat ona çok iyi davranır, ellerindeki imkânlarla alışık olduğu hayatı sağlamaya çalışırlar. Yıkabilmesi için bir küvet satın alıp getirdikten sonra, odasını iyice temizleyip, düzenleyip; diş macunu sabun gibi ihtiyaçlarını karşılarlar. Hatta güzel bir yemek yiyebilmesi için Adile teyzenin kümesinden bir tavuk çalıp pişirirler.

Res. 17 Mavi Boncuk (1974) Arzu Film Arşivi

Böylece fidyenin ödenmesini beklediğimiz süre zarfında karakterleri daha yakından tanıma şansına sahip oluruz. Filmin başlarında kaçırıldığı için haliyle karakterlerden korkup çekinen Emel Sayın, bu dostça ve insanca yaklaşımlardan etkilenerek kahramanlarımızla birlikte aynı evin içinde yaşamaya başlar. Aslında bu durum daha önce sıklıkla görmeye alıştığımız bir klişedir. Bu klişe, zengin kişinin, sıradan halkın arasına karışınca onlardaki gerçek insanlığı, saflığı, dostluğu ve neşeyi görüp, onlara sevgi beslemesi üzerine kuruludur. Mavi Boncuk filminde, yaşadığımız bu durum Emel Sayın'ın kaçınılmaz olarak Tarık Akan tarafından canlandırılan filmin yakışıklısı Necmi karakterine âşık olmasıyla daha da ileri gider. Emel Sayın'ı kaçıran fidye isteyen, böylece suç işleyen kahramanlarımızı Ertem Eğilmez, film boyunca bize melekler kadar iyi gösterir. Emel Sayın'ı kaçırap sardıkları halıyı, hep beraber şarkı söyleyerek şehrin ortasındaki ana caddelerden geçirmelerine varana kadar gerçeküstü sahneler ve temel mantık hatalarına rağmen seyirci olarak karakterlerin saflık ve dürüstlüklerine inanıp, onları çok severiz.

Res. 18 Mavi Boncuk (1974) Arzu Film Arşivi

Düzenli bir işi olmayan, stat girişlerinde bilet kuyruklarındaki yerlerini satmak gibi günlük kazançlarla hayatlarını idame ettiren bu altı karakterin, bütün yoksulluklarına rağmen her akşam kurdukları sofralarındaki mutluluk seyirci tarafından neredeyse kıskanılır. Bu mutluluk hali seyircide, karakterlerimizin yer aldığı masada onlarla birlikte şarkı söyleyip sohbet etme isteği uyandırır. En temel ihtiyaçlarını karşılamak üzerine kurulu yaşama biçimlerinde, Emel Sayın'ı kaçırdıkları için patrondan alacakları parayı bile ne yapacaklarını bilememektedirler.

“Ne yapacağız o kadar parayı?” diye sorarlar. Alacakları parayla ileride bir gazino açıp, yoksul insanlara "Fikis menü"den eğlenme imkânı sunmayı düşünürler. Böylelikle filmin başından beri yaptıkları hiçbir eylemin suç olmadığını düşündüren Ertem Eğilmez, karakterlerine verdiği bu "Robin Hood" tarzı tavırla, onların seyircinin gözünde melekleşmesini daha da belirginleştirir. Zira en nihayetinde ticari bir işletme olan gazinonun, böyle bir anlayışla iflas edeceği aşikârdır.

Film, aynı zamanda Emel Sayın'ın şarkılarından oluşan bir “görsel plak” olarak da değerlendirilebilir. Adını da Emel Sayın'ın o dönemdeki en sevilen şarkılarından birinden alan filmde, Kapat Gözlerini Kimse Görmesin; Duydum ki Unutmuşsun; Olmaz Öyle Şey parçalarına yer verilmiştir. “Mavi Boncuk” filmiyle Ertem Eğilmez, komedi filmlerinde kullandığı anlatı kalıplarını kullanmaya devam etmektedir. Filmde, güldürü unsurları ile bezediği zengin ve mutsuz " Yıldız"ın; fakir ama mutlu sıradan insanların huzur dolu dünyasına katılışını izleriz. Yine bu filmde Ertem Eğilmez'in "tip" olgusuna dayalı ve artık kemikleşen kadrosu ile oluşturduğu güldürü unsurunu temel bir dinamik haline getirdiğini görürüz.

Filmin sonunda, aldıkları fidyeden pişman olarak, parayı geri verip; daha önce hayalini kurdukları gazinoyu açmak için eski külüstür arabalarını satarlar. Mavi Boncuk Gazinosu adını verdikleri bu yer aslında altı karakterin hayali mekânlarıdır. Emel Sayın'ın yalnızca onlar için şarkı söylediği bu gazinoda, fiyatlar inanılmaz ucuz ve tek müşteri kendileridir. Filmin finalinde bu gazinoya gelerek, “Sizin yanınızda dostluğu, sevgiyi, iyiliği gördüm” diyen Emel Sayın, artık zorla değil tamamıyla

kendi isteği ile onların yanında kalmaktadır. Artık hep beraber Mavi Boncuk gazinosunda gülüp, eğlenerek; "dostluğun ve sevginin" tadını doya doya ıkaracaklardır.

Ertem Eğilmez, Mavi Boncuk Gazinosu'nu insanların bir arada kuracağı toplumsal bir hayal lemi haline getirir. Bu filmde sıradan hayatta bir araya gelemeyeceğimiz kişilerle yan yana oluruz. Gerçek durumda yan yana aynı masada oturamayacak kişilerin, ortak idealler, düşünceler etrafında bir araya geldiğine şahit oluruz. Mavi Boncuk Gazinosu, yaşadığı adaletsizlikler karşısında, temel değerler etrafında bir araya gelen insanların hikyesidir. Ertem Eğilmez bu hikâyeyi kurarken, öğretici olmak yerine insanları sevgi, kardeşlik ve dostluk gibi değerler etrafında buluşturarak; tüm sınıfsal ve ekonomik farklılıklarına rağmen bir araya getirmiştir.

Res. 19 Mavi Boncuk Set Fotoğrafı (1974) Arzu Film Arşivi

Eğilmez'in filmlerinde kurduğu bu tür dünyalar, Türkiye'de her yaştan insanın onun her bir filmini defalarca izlemesiyle ve nerdeyse bütün sahnelerini ezbere bilir hale gelmesiyle sonuçlanmıştır. Ertem Eğilmez'in kahramanları hepimizin kahramanları olmuştur. Eğilmez, özellikle bize dair hikâyeleri, bize dair yüzlerle anlatmaktadır. Artık bütün bu kahramanları, mahallemizde karşılıklı pencerelerinden birbirine bakan insanlar gibi çok yakından tanırız. Hem o kahramanları çok eskiden tanıyormuş gibi hissederiz hem de bize gösterilişlerindeki ustalığın etkisiyle onları unutamayız.

Ertem Eğilmez, filmlerinde her zaman seyircinin aşına olacağı yüzleri kullanarak anlatı üslubunu şekillendirmiştir. Hikâyeleri benzer anlatı kalıpları üzerine kurulu olan bu yapı sayesinde seyirci daha filmin jeneriği itibarıyla ekranda gördüğü filmin bir Arzu Film komedisi olduğunu anlayabilmektedir. Çünkü Ertem Eğilmez'in kurduğu dünya gerçekte olmayan "hayali" bir dünyadır. Ne "Şaban Oğlu Şaban" filmindeki gibi bir ordu, ne de "Bizim Aile" filminde anlatılan bir işçi-patron ilişkisi vardır. Emel Sayın'ı kaçırap, bir halıya sardıktan sonra İstiklal Caddesi'nde yürümek ne kadar gerçekçi ise, 25 yaşında hala lisede öğrenci olabilen Hababam Sınıfı öğrencileri de o kadar gerçekçidir. İstanbul'un neresini kazarsanız kazın her seferinde öğüt almak için aynı komiserin olduğu karakola gitmezsiniz. Filmlerinin geçtiği dünya, sunduğu ana fikir gibi ütöpiktir. Filmlerindeki bu gerçeküstü dünyayı bize o kadar sahici bir öykü ve oyuncu seçimi ile sunar ki oluşturduğu bu masalsı yapı da "yaşansaydı en az böyle olurdu" denilebilecek kadar gerçekçi durmaktadır. Bu durumun en temel nedeni ise Ertem Eğilmez'in kişiliğinde yatmaktadır.

"İkna yeteneği çok güçlü bir insandı. Yani birebir şahit olduğunuz olayda gerçeği değiştirerek anlatsa bir süre sonra onun size taşıdığı gerçeğin asıl gerçek olduğunu bile var sayabilirdiniz. Öyle bir adamdı yani. Tarif edilemez bir algı ve sezgi yeteneği vardı. Ergin Orbey, Devlet Tiyatrosu yönetmeniydi. Ertem Eğilmez'in yanına geldi ve tipik bir Ertem Eğilmez oldu. Yani yetiştirme konusunda da yetenekli bir adamdı. Bu da başkasının yapacağı bir iş değildi. Bunu da ben yine çok yüksek orandaki ikna kabiliyetine bağlıyorum. Tabi star ışığını da sezebilen bir adamdı. Yani Kemal Sunal gibi başlangıçta defolu bir fizikten star yaratmak kimsenin hayal edebileceği türden bir şey değildi. Ama Ertem Eğilmez

*onda o ışığı gördü. Ondan başka kimse de göremezdi zaten. Şener Şen'de de gördü. Ondaki cevheri keşfeden adamdır. Yani Adile Naşit'in, Ertem Eğilmez dışında parlak bir sinema kariyeri yoktur. Ne varsa Ertem Eğilmez'le yaptıklarında vardır."*²⁵

Ertem Eğilmez'in 1970'li yıllarda çekmeye başladığı filmlerinin en belirgin özelliklerinden biri de filmlerin sadece bir iki kişinin üzerine kurulduğu bir yapıda olmamasıdır. Eğilmez'in filmlerinde karakterlerden birinin öne çıktığı görülmez çünkü Ertem Eğilmez, Arzu Film bünyesinde oyuncuların da bulunduğu, film ekibi ve senaristlerin de yer aldığı bir senaryo grubu oluşturmuştur. Böylece filmler daha yazım aşamasında çekilmeye başlanmış, oyuncular da karakterlerini filmin yapım aşamasında ortaya çıkarmaya başlamıştır. Bu durum aynı zamanda Ertem Eğilmez'e bütün oyunculardan eşit şekilde yararlanma imkânı sağlamıştır. Nitekim bu sebepten ötürü, Mavi Boncuk filminde, filmin başrolünde görünen Tarık Akan'ın canlandığı Necmi karakteri, Kemal Sunal'ın canlandığı Kaymakam Cafer karakterinden daha baskın görünmemektedir. Filmde yer alan bütün karakterlere seyirci eşit şekilde yakınlık duyabilmiştir. Böylelikle filmin sonunda altı karakterin dağ başında açtığı Mavi Boncuk Gazinosu, filmdeki başrol oyuncusunun değil aynı zamanda bütün bir topluluğun ortak hayali olarak var olabilmıştır.

Arzu Film güldürülerini bu açıdan değerlendirdiğimizde, bu filmlerin nitelikli güldürü unsurları taşıdığını söyleyebiliriz. Ertem Eğilmez'in Türk sinemasındaki güldürü anlayışına getirdiği bu yenilikleri bir "ekol" olarak tanımlamamız mümkündür. Türk sineması üzerine araştırmalar yapan kişilerin "Arzu Film Ekolü" olarak ortaya koyduğu, bu yenilikçi duruma verilebilecek en güzel tanımlama "Ertem Eğilmez Ekolü" olacaktır. Bu doğrultuda kalabalık oyuncu kadrosunu büyük bir ustalıkla kullanarak, Türk sinemasının önemli senaristlerini ve müzisyenlerini de dâhil ettiği bu yöntem, tamamıyla Ertem Eğilmez'in ortaya koyabildiği bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Filmlerinde komediyi tek boyutlu bir unsur olarak değil, toplumsal yapıya getirdiği yeni çözümlenmeleri, seyirciye aktarmak için tercih ettiği bir yöntem olarak kullanmıştır.

²⁵ Feyzi Tuna İle 14.06.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Eğilmez'in kendi sineması ve komedi türüne getirdiği bu değişiklikler bir ekole dönüşecek kadar yenilikçidir. "Ertem Eğilmez Ekolü" olarak tanımlayabileceğimiz bu filmlerin güldürü boyutu kaba ve tek düze olmaktan ziyade katmanlı ve Türk halkının eğlence anlayışına uygun bir formda kullanılmıştır. İyilik, dostluk, kardeşlik, aile unsurları filmin güldürü boyutu içerisinde, çok fazla eleştiriye kaçmadan belli bir düzeyde ve öğretici niteliğe sahiptir. Bu filmlerin her birinde insana, topluma dair hikâyeler göze çarpar. Aslında temelde bakıldığında Ertem Eğilmez, hep aynı hikâyeyi anlatır: Sıradan insanın hayat ve sistem karşısındaki mücadelesi. Sürekli aynı hikâyeyi anlatmak olumsuz bir şey gibi görünebilir. Fakat Ertem Eğilmez, bir şekilde aynı hikâyeyi her seferinde yepyeni bir hikâye anlatıyormuş gibi seyirciye aktarmayı başarmıştır. Bu noktadan değerlendirdiğimizde yapımcı, yönetmen Ertem Eğilmez'i Türk sinemasının en büyük hikâye anlatıcılarından biri olarak tanımlamamız yanlış olmayacaktır.

"Arzu film geleneği, Arzu film ekolü diye bir şey yok bence de. Var olan şu; Ertem Eğilmez turnak içinde "Yeşilçam" döneminin yönetmenlerinden biri. Neredeyse mecburi bir yönetmen. Yönetmene verecek parası olmadığı için, bir tür işlere girmiş çıkmış, risk almayı çok seven birisi. Çok iyi bir aile çocuğu ama ailenin şımarığı. Ve bayağı ciddi olarak sinemada bildiğimiz klasik Yeşilçam döneminin uygulayıcılarından birisi olmuş. Mecburen kendi deyimi ile yönetmen olan birisi ve yönetmen olduktan sonra bu geleneği devam ettirirken bayağı Yeşilçamlı olduktan sonra bir yerde bir şeyin farkına varıyor. Gemi karaya çarpmakta. Bunun önüne geçecek olan şey nedir? Çok enteresan yani. Ertem abiyi en ilginç kılan yan budur. Bakıyor filmler neden başarılı olur, neden başarısız olur? Ama bu filmlerin başarı ve başarısızlığını tecimsel anlamdaki sinema geleneği üzerinden yapın. Çünkü bir filmin iyi ya da kötü oluşunu seyirci âdeti belirlemez eğer sizin gözünüzde sanatsa o sinema. Ertem abi ciddi entelektüel bir adamdı. İktisat fakültesini bitirmiş, canavar gibi bir adam. Ama o da suyun dışına çıkamıyor. Bir kere çıkmaya kalktı Canım Kardeşim filmi ile ve o film onu neredeyse batırıyordu. Şimdi bu sistem içerisinde böyle sorumlulukları alan bir insana, abi dur şöyle sinema yapalım diyemezsiniz. işte bu hengame içerisinde, kendisine göre böyle bir

mantıkla çalışan sinemanın içerisinde; kendi değerli filmlerini yapmanın yolunun oyuncudan değil, star sistem içerisinde değil senaryodan geldiğini bulan insandır Ertem Eğilmez. O zaman iyi senaryo nedir? Seyircinin beğenisini ve ilgisini kazanacak ama yaptığımız zaman bizleri de mutlu edecek işler olmalıydı. Çünkü kendisi de öyle bir insandı çok duygusal bir insandı. Bazen anlattığı şeyleri o kadar duygulu anlatırdı ki onunla birlikte ağlardınız. İşte bu dönemle birlikte, yani senaryoyu artık mukaddes bir kitaba dönüştürme döneminde, bunu çevresindeki insanlara azami derecede anlatıp, buna katılan kişilerin bir araya geldiği grubun adını ne koyarsınız koyun artık.”²⁶

Arzu Film’in bu senaryo okulunda yetişen ve Ertem Eğilmez tarafından senaryo yazımı ve daha sonra film çekme fırsatı tanıdığı, Türk sinemasına kazandırdığı isimler arasında Yavuz Turgul, Ergin Orbey, Zeki Ökten, Gani Müjde, Uğur Yücel, Zeki Alasya, Başar Sabuncu, Ümit Ünal, Nesli Çölgeçen ve Kartal Tibet gösterilebilir.

²⁶ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Res. 20 Halit Akçatepe, Metin Akpınar, Zeki Alasya, Kemal Sunal ve Ertem Eğilmez, Salak Milyoner (1974) filmi senaryo provası Arzu Film Arşivi

Ertem Eğilmez'in, 1974'te Mavi Boncuk filminden sonra çektiği iki film daha bulunmaktadır. Bunların önceki filmlerinden ayrılan çok önemli bir özelliği vardır. Eğilmez 1970 yılından itibaren komedi ağırlıklı filmler çekmesine rağmen her filmde (Canım Kardeşim filmi hariç) "aşk" unsurunu kullanmıştır. Fakat 1974'te çektiği "Salak Milyoner" ve bir ölçüde onun devamı sayılan " Köyden İndim Şehire" filmlerinin konusu tamamıyla komediye dayanmaktadır.

Res. 21 Salak Milyoner (1974) Arzu Film Arşivi

Ayrıca her iki filmde de o dönemin jön olarak sayacağımız oyuncularını yoktur. Ertem Eğilmez tamamını ile karakter ve komedi oyuncularından oluşan bir kadroyla 1975 yılında bu nitelikteki filmleri hayata geçirebilmiştir. Bundaki önemli etmen yönetmen kimliğinin yanında Türk sinemasının o dönemdeki en büyük yapımcılarından biri olmasıdır.

“Öngörme yeteneği yüksekti. Risk almaktan kaçınmayan bir adamdı. Tuhaf ve tarif edilemez bir sezgi ve algı yeteneği vardı. O dönemdeki yapımcı yönetmenlerden farklı muhakemesi olan bir adamdı. Yani standart Yeşilçam prodüktörü, yönetmeni, moda uyan; o yıl, o dönem ne moda ise onun peşine düşen bir kadroydu. Ertem Eğilmez’in ise bütün bunları kırarak, risk alacak cesareti vardı. Onda da tabii egosunun yüksekliği egemen olmuştu. Ben ne yapsam tutuyor, bende bir sihir var

gibi bir düşünceye, zanna da kapıldı. Yani zaten sisteme egemen hale gelmişti, sorgulanması mümkün olmayan bir noktaya gelmişti Ertem Eğilmez. Onu eleştirmek bile pek kolay bir şey değildi çünkü çok başarılı bir adam olmuştu. Arzu Film’de ondan başka hiç kimsenin de rolü yoktu zaten”²⁷

Salak Milyoner ve Köyden İndim Şehire filmlerinin senaryosu Sadık Şendil tarafından yazılmıştır. Zeki Alasya, Metin Akpınar, Kemal Sunal ve Halit Akçatepe'nin dört kardeşi canlandırdığı bu filmlerde, onlara filmin kötücül karakteri olarak Salak Milyoner filminde Münir Özkul, Köyden İndim Şehire filminde ise Tekin Akmansoy eşlik eder. Babalarının kendilerine miras bıraktığı altınların peşine düştükleri ilk film İstanbul'da geçer. Köyden İndim Şehire filminde ise ilk filmde bir türlü bulamadıkları hazinelerine kavuşan dört kardeş, bu kez altınlarını paraya çevirmek için Ankara'da yaşayan kuyumcu akrabalarının yanına giderler.

Abartılmış ve karikatürize edilmiş 4 kardeşin hikâyesinin anlatıldığı bu filmlerde Ertem Eğilmez, saflığı, şaşkınlığı fakat aynı anda kurnazlığı bir arada bulunduran bu karakterlerle köylü kentli çatışmasını işler. Bir şekilde, hızlıca zengin olarak sınıf atlamayı konu edinen filmlerde şehir kültürüne adapte olmaya çalışan karakterlerin, zaten komik olan davranışları daha da gülünç hale gelir. Bu karakterler kendilerinden önce şehre gelerek burada bir şekilde tutunmuş ve onlara göre başarılı olmuş hemşerileri ve dostları ile çatışma içine girerler.

Ertem Eğilmez'in filmlerinde her zaman büyük bir iyimserlik havası vardır. Bu dönemin Türk sinemasında karşımıza çoğunlukla çıkan bir duygudur. Eğilmez'in filmlerini diğerlerinden farklı tutan en önemli unsur hep iyi duyguların öğretisi üzerinde durmasıdır. Filmlerinde büyüklerimize saygı gösterelim, küçüklerimizi sevelim gibi çok basit ama akılda kalıcı ve seyircinin asla itiraz etmeyeceği iletiler bulunur. Ertem Eğilmez sinemasında iyiler bütünüyle iyi, kötüler tamamen kötü şekilde gösterilir. Çok gerçekçi olmayan bu durum karşımıza o kadar sıcak çıkar ki

²⁷ Feyzi Tuna ile 14.06.2019 tarihinde yaptığım görüşme

filmde, birkaç kuşak o hayali ve gerçeküstü dünyayı gerçek hayatla ne kadar çelişirse çelişsin olduğu gibi kabul ederek sevmiştir.

Filmlerindeki bütün karakterleri onun hayali mahallesinde yaşayan ama sokakta her zaman görebileceğimiz insanlardan oluşur. Uç özellikleri olan, çok becerikli ya da çok zengin insanlar değillerdir. Günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz sıradan insanlardır. 1970’li yıllar Türkiye’nin toplumsal ve siyasi anlamda büyük çatışmalar yaşadığı bir dönem olmuştur. Ertem Eğilmez, bu sıkıntılı ortamda yaptığı filmlerle insanların çatışma halinden ancak toplumsal uzlaşa ile çıkabileceğini düşünmüştür. Yoksulun, sıradan insanın sisteme duyduğu tepkiyi ortaya koymuş ama en sonunda uzlaşma ile sorunları çözmeyi önermiştir.

“O liberal bir insandı. Bugünün liberali olarak adlandırılabiliriz. Savunduğunuz her şeyi savunan bir insandı. Yani diyelim ki insan haklarıyla ilgili, hayvan haklarıyla ilgili, doğanın haklarıyla ilgili falan; hepsinde çok mantıklı, çok doğru oturaklı cevaplar verebilecek bir insandı. Ama direkt olarak Marksist asla diyemezsiniz. Ya da direkt olarak sağcı da diyemezsiniz. Milliyetçi de diyemezsiniz. Çok tuhaf bir şey. Hepsinin dışında farklı bir yerde durma istemiydi anladığım kadarıyla Ertem abininki. Farklı bir noktadaydı. Bir yere oturtulacak birisi değildi. Yani öyle işlek bir zekâ, o kadar dehşet bir beyni vardı ki tutamazsın. Bir yerden yakaladığınız anda diğer taraftan giderdi Ertem abi.”²⁸

Toplumsal bir eleştiri yapmak yerine böylesi bir uzlaşa önerisi sistemin istismar edeceği bir durum gibi gözüke de, Eğilmez bunu çok büyük bir samimiyetle yaptığı için seyirci salondan bir umutla ayrılır. Ertem Eğilmez, hayatta olmayan bir dünyayı filmlerinde ortaya koyarak, ülkenin en çok ihtiyaç hissettiği duyguyu seyirciye sunmuştur. Bu durum 1970’li yıllardaki kalabalık kadrolu komedi filmlerinde çok bariz olarak karşımıza çıkar. Çok sıkı bir şekilde yaşanan komşuluk, bütün zorlukların üzerinden gelebilen birliktelik ruhu ve filmin finalinde kötüler için dönüştürücü bir rol üstelenen iyilik duygusu gibi.

²⁸ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Ertem Eğilmez, zengin olduktan sonra filmdeki karakterlerin davranışlarında meydana gelen değişiklikler ile bize (geldikleri köyleri beğenmemeleri, köylüleri hor görmeleri) aslında onların da mücadeleye giriştikleri hemşerilerinden çok da farklı olmadıklarını gösterir. Fakat Eğilmez'in bize gösterdiği bu durum, karakterlerin geçmişlerinden gelen iyilik ve saflıklarına çok da zarar vermeden filme alınır. Ertem Eğilmez'e göre dört kardeş asla kötü olmamışlardır. Sadece içinde buldukları durum nedeniyle hırslarına ve zengin olma hayalinin getirdiği kurnazlıklarına engel olamamışlardır. Zaten her iki filmin sonunda da karakterlerin bedel ödemelerini sağlayarak onları filmin başında oldukları yere geri döndürür çünkü Eğilmez'in filmlerinde büyük halk kitlelerinin temsilcisi olarak gösterdiği karakterlerin sahip olması gereken bazı değerler vardır. Dürüstlük, dayanışma, yardımseverlik gibi erdemleri içeren bu değerlere her iki filmde de karakterler tarafından itibar edilmemektedir. Filmlerde paraya duyulan hırsın kardeşler arasında bile yalana ve çıkarıcılığa sebep olabildiği gösterilmektedir. Fakat finalde karakterlerin yaşadıkları başarısızlıklar aracılığıyla zenginleşme tutkusu ve hırsın sebep olabileceği sonuçlar gösterilmektedir.

Sınıf atlama, zenginleşme, köyden kente göç ve göç sonucu oluşan kültür çatışmasının temel alındığı bu filmlerde Ertem Eğilmez, "talan" kültürü olarak nitelendirebileceğimiz ve büyük kentlerde oluşmaya başlayan çarpık duruma işaret etmeye çalışır.

*"Şimdi bu anlamda Ertem abinin çok ona hakim olan tez göçer toplumun yağmacılığı üzerine kuruludur her şey. Biz hala göçüyoruz hala bir yerde oturup durmasını bilemeyiz, hala şehirleşmeden anlamayız. Sürekli bir yere gidecekmiş gibi bir haldeyiz. Gittiğimiz yeri talan ederiz. Temel toplumsal bakışı buydu Ertem abinin."*²⁹

²⁹ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Bu iki film, aynı zamanda filmografisinde bütünüyle komediye yöneldiği ilk filmler olarak yer almıştır.

*"Eğilmez, oyunun kurallarını iyi uygulamış. Elindeki Devekuşu Kabare Tiyatrosu oyuncularından oluşan altın madeni iyi değerlendirdiği gibi, Sadık Şendil'in özgün, denenmemiş öğeler, buluşlar taşıyan senaryosunu, özellikle İstanbul'un göbeğinde akılcıca yapılmış dış çekimler ve ustalıklı bir kurgu yardımıyla seyirciye kabul ettirebilmiş... Filmin sonundaki bölümün (evin kazılar sonucu çökmesi) de, filmin tüm gelişimini iyi noktlayan, kendi türü içinde çok başarılı bir plan olduğunu kabul etmek gerekir."*³⁰

Res. 22 Köyden İndim Şehire (1974) Arzu Film Arşivi

³⁰Atilla, Dorsay, (1989), *Sinemamızın Umut Yılları 1970- 80 Arası Türk Sinemasına Bakışlar*, İstanbul: İnkılap

1975 yılına gelindiğinde Ertem Eğilmez, hem Arzu Film için hem de kendi yönetmenlik kariyeri açısından çok önemli sayılacak bir film yönetir: Hababam Sınıfı. Beş filmlik bir seriye dönüşen Hababam Sınıfı günümüzde de Türk sinemasının en sevilen komedi filmlerinden sayılmaktadır.

Hababam Sınıfı kitabı Rıfat Ilgaz'ın 1956 senesinde Dolmuş isimli dergide yayınladığı 75 kısa hikâye içeren, her biri karakterleri aynı olan birbirinden bağımsız öykülerden oluşan bir derlemedir. Rıfat Ilgaz, Hababam Sınıfı hikâyelerini yazarken kendi eğitim hayatından, öğretmenlik yaptığı yıllardan, kendi çocuklarının her gün okulda yaşadıkları maceralardan esinlendiğini belirtmiştir. Yani Rıfat Ilgaz, Hababam Sınıfı'nı oluştururken gerçekte var olan bir sınıfın hikâyelerinden çok yirmi yılı kapsayan bir süreçte bütün eğitim sisteminde yaşanan olaylardan esinlenmiştir.

Res. 23 Hababam Sınıfı Romanı, Rıfat Ilgaz, Arzu Film Arşivi

Rıfat Ilgaz eserleri daha sonra tiyatroya uyarlanmış ve yayımlanmıştır. Bu eser, 1966 yılında Ulvi Uraz Tiyatrosu tarafından sahneye konmuştur. Oyunun kadrosunda Metin Akpınar, Zeki Ercan Yazgan, Ahmet Gülhan, Kemal Sunal, Ulvi Uraz, Zihni Küçümen ve Suzan Uztan gibi oyuncular yer almıştır. Sahnelenen oyun çok büyük ilgi görmüştür. Eserin ve oyunun gördüğü büyük ilgiden sonra Rıfat Ilgaz, Hababam Sınıfı'nın sinema haklarını Orhan Günşiray'ın Atıf Yılmaz'la ortak olduğu Yerli Film'e satmış, Atıf Yılmaz'ın yönetmenliğini yapacağı filmde, tiyatro oyununda yer alan oyuncu kadrosunun kullanılması düşünülmüştür. Hatta Hababam Sınıfı oyununda seyircilerin çok beğendiği İnek Şaban rolünü canlandıran oyuncu Suzan Uztan'ın filmde de yine bu rolü canlandırması planlanmıştır. Fakat Atıf Yılmaz'ın film için yazdığı senaryoya sansür kurulundan izin çıkmamıştır. Kurul, oyundaki Mahmut Hoca karakterine söylenen Kel Mahmut sözüne ithafen; "Öğretmene 'Kel' denmez" diyerek senaryonun sansürden geçmesine izin vermemiştir. Bu engellemeden sonra birçok defa başka firmalar tarafından filmi yapılmaya çalışılan bu proje her seferinde sansür kurulu tarafından reddedilmiştir.

Res 24. Suzan Uztan, Kemal Sunal, Metin Akpınar, Ercan Yazgan, Zeki Alasya "Hababam Sınıfı Oyunu" Arzu Film Arşivi

Hababam Sınıfı'nın Yeşilçam'da yaşadığı bu maceradan sonra Ertem Eğilmez, eserin film haklarını o zaman için büyük bir meblağ olan 70 bin liraya satın alıp, Hababam Sınıfı filminin senaryosunu o zamana kadar birkaç tiyatro oyunu ve film senaryosu yazmış olan Umur Bugay'a teslim eder. Umur Bugay, Ertem Eğilmez'in oluşturduğu yapı doğrultusunda onun ve ekibin diğer üyelerinin katkılarıyla senaryoyu tamamlar.

“Hababam Sınıfı senaryosu davetle bana geldi. Ertem Eğilmez, Hababam Sınıfı için bana DeveKuşu Kabaredeki işlerimden dolayı geldi. Oyunları seyretmiş. Zaten Kemal de (Kemal Sunal) oraya (Arzu Film'e) kabareden gitti. Arkada biri var demiş, böyle sırtıyor. İyi olur demiş sinemada. Adamda (Ertem Eğilmez) göz var. Rahmetli Halit'e (Akçatepe) demiş ki bu adamda iş var. Hababam Sınıfı'nın telifini de almış. Bu yapar bu işi demiş. Halit de çok iyi yapar abi demiş, iyi düşündün. Bana geldi bütün sıralama, bütün tretman geldi yani. Bu sefer demez mi ikinci sahne, kırk ikinci sahne, on birinci sahne bilmem ne. Ben aynı zamanda memuriyete devam ediyorum. Bir şirkette çalışıyorum, reklam firmasında. Kirada bir yerde oturuyoruz. Akşam yazıyorum. Yemekten sonra, yemek masasında daktiloda. Yazdım, bitirdim. Bu nereden nereye atlıyor da demiyorum. Bunun öncesinde şu var diyorum. Yazıyorum, rulo yapıyorum, bodrum katı gibi bir yer yokuş aşağı pencereye koyuyorum, Halit (Akçatepe) geliyor, alıyor gidiyor.”³¹

Umur Bugay, yazdığı senaryoda daha önce sansür kurulundan geri dönme sebeplerini dikkate almış; Kel Mahmut ismi 'Mahmut Hoca' ile değiştirilip, sansür kurulundan sorunsuz bir şekilde geçmesi sağlanmıştı. Umur Bugay'ın senaryoya yaptığı katkılar bununla sınırlı kalmamıştır. Şüphesiz ki Ertem Eğilmez'in de yönlendirmesiyle senaryo yazılırken Rıfat Ilgaz'ın kitabındaki siyasi referanslar azaltılmıştır. Kitapta parasız yatılı okuyan Hababam Sınıfı öğrencilerinin yerine aileleri her ay okul taksitini düzenli yatıran özel okul öğrencileri kullanılmıştır. Bu değişikliğin sansür kurulundaki senaryoyu onaylayacak kişilerin, olayların bir devlet okulundan ziyade özel bir okulda geçmesine itiraz etmeyip, senaryoya onay vermesi amacıyla yapıldığı açıktır. Sansür kurulundan geçen bu değişiklik, amaca hizmet etmiş olsa da hikâyenin ana fikrini değiştirmiştir. Okulun devlet okulu, öğrencilerin

³¹ Umur Bugay ile 17.07.2019 tarihinde yaptığım görüşme

fakir çocuklar olmaması toplumsal sorunu anlamaya engel olmaktadır. Bu sebeple Hababam Sınıfı'nda okuyan zengin öğrenciler Ertem Eğilmez tarafından zengin olarak gösterilmez. Öğrencilerin hal tavır ve davranışları, kıyafetleri onları sanki devlet parasız yatılı okulunda okuyan öğrenciler gibi göstermemiştir.

Muharrem Gürses'in oynadığı okul müdürü Münir Özkul'un canlandırdığı Mahmut Hoca karakterine, geldiği ilk gün, okulu gezdirirken ona her öğrenciden aldığı 9 bin liranın masrafları karşılamaya bile yetmediğinden yakınıp, ailelerin çocuklarla ilgilenmediğini söyler. Böylece Ertem Eğilmez, Hababam Sınıfı'nın öğrencilerine zengin çocuğu olmak vasfını kaybettirip, onları ailelerin ilgilenmediği mutsuz çocuklar pozisyonuna geçirmiştir.

“Rejisörle işbirliği ederek birinci Hababam Sınıfı filminde (gerçekte devam filmindedir bahsettiği bu sahne) öğrenci velilerini karşısına alıp onlara ‘Bütün suç sizde. Bu çocukları siz bu hale getirdiniz!’ diye çıkışmasına ne buyrulurdu eğitimci Özkul’un? Bu muydu yatılı okulun eğitim ilkesi? Analarından babalarından koparılıp okula kapatılmış sähipsiz öğrencilerin velileri, ancak bu denli haksız mesajlarla suçlanabilirdi! Analar babalar neden suçlu olsundu? Oysa benim konu olarak ele aldığım Hababam Sınıfı’nın hemen tüm öğrencisi ya öksüz yurtlarından gelmeydi ya da kimsesiz halk çocuklarıydılar... Ben bile memur babamın ölümü üzerine gitmiştim muallim mektebine. Yani konu olarak ele aldığım Hababam Sınıfı’na... Şu acayıpliğe bakın ki Yeşilçamlı yönetmen, benim ağzımdan babamı suçluyordu, kendi yaratıcılığını taçlandırmak için.”³²

Rıfat Ilgaz'ın yukarıda bahsettiği bu ana tema değişikliği sebebiyle Ertem Eğilmez filmde kitaptaki maceralardan sadece altı tanesini kullanır. Senaryonun geri kalanı için; Damat Ferit'in evliliği, bilgi yarışması, Hababam Sınıfı filmlerinin olmazsa olmazı yılsonu gösterisi gibi özgün sahneler kullanılmıştır. Rıfat Ilgaz'ın yazdığı eserden farklı olarak ana tema eğitim sistemindeki çarpıklıklardan ziyade idealist bir öğretmenin aileleri tarafından pek de önemsenmeyen başarısız çocuklarını hayata hazırlaması olarak gerçekleşmiştir.

³² Gökhan, Turhan, " Rıfat Ilgaz'ın Yeşilçam Serüveni", Cumhuriyet, 13 Temmuz 1993

Res. 25 Ertem Eğilmez, Münir Özkul ve filmin yardımcı yönetmeni Kartal Tibet Hababam sınıfı oyuncularını ile... Hababam Sınıfı (1975) Arzu Film Arşivi

Ertem Eğilmez'in filmin çatışma unsuru olarak kurguladığı müdür yardımcısı Mahmut Hoca karakteri, filmde vurgulanmak istenen ana temasında adeta cisimleşmiş halidir. Film boyunca sürekli karşı karşıya gösterilen Hababam Sınıfı ve Mahmut Hoca ilişkisi finalde büyük bir değişime uğrar. Yılsonu gösterisi sırasında, Damat Ferit karakterinin okula getirmek zorunda olduğu bebeğini fark eden müdür, Mahmut Hoca'dan derhal bunun hesabını sormasını ister. Bu sahne ile Ertem Eğilmez, filmin başından beri sürekli karşı karşıyaymış gibi gösterdiği Hababam Sınıfı ve Mahmut Hoca'nın aslında aynı tarafta olduğunu ortaya koyar. Öğrencileri ticari bir kaynak olarak gören okul müdürüne karşı Hababam Sınıfı'nı korumaya çalışan Mahmut Hoca yaşadığı tartışma sırasında kalp krizi geçirerek hastaneye kaldırılır. Hastane odasında Mahmut Hoca'ya geçmiş olsun demek için ziyarete gelen Hababam Sınıfı, yanlarında diplomalarını da getirmiştir. Böylece filmin finalinde Hababam Sınıfı, değişmiş tüm öğrenciler okullarından mezun olmayı başarmıştır. Hababam Sınıfı'ndaki öğrencilerinin yardımıyla pencereye gelen Mahmut Hoca'nın, kendisinin adını haykıran binlerce öğrencinin tezahüratlarını izlediği sahne ile film sona erer. Bu sonuçla Ertem Eğilmez, Rıfat Ilgaz'ın yazdığı kitaptan farklı olarak,

öğrenciler hangi sosyal ve ekonomik koşuldan gelirse gelsin idealist ve mesleğine bağlı bir öğretmen sayesinde başarılı birer insan haline getirilebilir demektir.

“Hababam Sınıfı ’nın sonunda da direttim, dedim ki abi bu olmaz dedim. Niye? Bu kadar hayta herifler okuldan kaçan, hiç ders çalışmayan olur mu, hocam dedim. Olur, Umur’cuğum dedi. Film oynamaya başladığında ben Saray sinemasının makinistinin oraya çıktım, kaçamak seyrediyorum. Finale doğru sahne gelince bir alkış koştum, sinema inliyor. Dedimki ben bu işi bilmiyorum. Çöpçüler Kralı ’nda da itiraz ettik. Zeki de, ben de. Adam (Kemal Sunal) şarkı söyleye söyleye, kızın kardeşleri peşinde kadınlar matinesine giriyor ve orada bir anda şöhret oluyor. Afişler asılıyor, falan. Bu dedim çok tesadüfi oluyor, olmuyor. Yapalım, Umur’cuğum dedi. Parayı veren o, yapımçı. Tamam yaptık. Yine ortalık yıkıldı. O film çok tuttu. Adam başarılı bir yapımçı, her şeyden önce başarılı bir senaryocu bence. Ne yaptığını biliyordu. Kime ne yaptıracağını iyi bilirdi. Önemli yani. O iki finalde de itiraz ettiğimiz halde filmler göklere çıktı. Başarı budur.”³³

Res. 26 Ertem Eğilmez, Zeki Alasya, Münir Özkul, Halit Akçatepe ve Kemal Sunal (1974) Arzu Film Arşivi

³³ Umur Bugay ile 17.07.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Ertem Eğilmez, Hababam Sınıfı filminde oynayacak kadroyu yalnızca birkaç profesyonel oyuncudan oluşturmuş, oyuncu kadrosunun kalanını gazete ilanı ile amatör oyuncular arasından seçmiştir. Bu tercih aynı zamanda yapımcı da olan Ertem Eğilmez için gayet kazançlı bir karardır. Filmde oynayan amatör oyuncuların performansları da takdire şayandır. Amatör oyuncular setteki en büyük yardımcılarının rejisör Ertem Eğilmez ve Halit Akçatepe olduğunu ve bu ikilinin kendilerine destek olduklarını belirtmişlerdir.

FİLM ARTİSTİ OLMAK
İSTEYENLERE
BÜYÜK FIRSAT

Önlü
HABABAM SINIFI

filmnin çevrilmesinde:
İNEK ŞABAN
GÜDÜK NECMİ
DOM DOM ALİ
ŞAŞI KAMİL

TULUM HAYRİ (Şişman)
KALEM ŞAKİR
RÖFÜZE EKREM
HAYTA İSMAİL

ve diğer önemli öğrenci rolleri için 18-25 yaşlarında
her tipten gençler aranıyor. **ARZU FİLM**

Müracaat: Beyoğlu İstiklal Cad. 193/1 Somer Han. Tel: 492387

Res. 27 Hababam Sınıfı oyuncu seçme ilanı (1975) Arzu Film Arşivi

Hababam Sınıfı'nda gazete ilanı ile seçilen amatör oyunculara Tarık Akan, Kemal Sunal, Münir Özkul, Adile Naşit ve Halit Akçatepe gibi Arzu Film filmlerinin kadrolu oyuncuları eşlik eder. Bu oyuncuların canlandığı karakterler içerisinde sadece Halit Akçatepe'nin canlandığı Güdük Necmi karakteri Rıfat Ilgaz'ın kitabındaki karakterle benzerlik gösterir. Hababam Sınıfı kitabında olmayan fakat daha sonraki tiyatro oyununda yazılan Adile Naşit'in canlandığı Hafize Ana ve Tarık Akan tarafından canlandırılan Damat Ferit karakterleri film için yaratılmıştır. Tarık Akan'ın canlandığı karakterin senaryoya eklenmesindeki en önemli sebeplerinden biri filmin izleyici tarafından kabul edilmesini kolaylaştırmaktır. Ertem Eğilmez'in Hababam Sınıfı filmini çekerken Rıfat Ilgaz'ın kitabındakinden

çok farklı bir söylem oluşturduğu, bahsettiğimiz bu örneklerle ortaya çıkmaktadır. Eğilmez, daha önceki filmlerinde birlikte çalıştığı oyuncuların yanına ilk defa Hababam Sınıfı filmi ile oyunculuk yapacak olan kişileri eklemiştir. Daha önceki çalışmalarında uyguladığı gibi bu filmde de uzun senaryo okuma ve hazırlık aşamaları sırasında senaryodaki karakterlere oyuncuların yetenekleri doğrultusunda yeni davranış özellikleri eklemiştir. Böylece Rıfat Ilgaz'ın metinlerinde yer alan tiplerin bir sinema filmi için daha uygun hale gelmesini sağlamıştır.

Hababam Sınıfı filmlerini unutulmaz yapan en önemli öğelerden biri de film için Melih Kibar'ın bestelediği müziklerdir. Hababam Sınıfı'nın müziği en bilinen Türk film müziklerinden biri olmuştur. Parça, ilk birkaç notasından sonra hemen hemen herkes tarafından tanınır. Filmin müziği sadece hızlı olarak çalınarak değil, daha yavaş tonda çalınarak kullanılmaya da elverişlidir. Okul ya da öğrencilik hayatı ile ilgili birçok çalışmada söz konusu müzik kullanılmıştır. Hatta ülkemizdeki birçok okulun film müziğini teneffüs zili olarak kullanması, etkisini göstermesi açısından önemlidir.

"Hababam Sınıfı'nın müziğini benim yapma nedenim şudur; TRT, ilk defa 1975 yılındaki Eurovision'a katılmaya karar verdiğinde ben 'Çoban Yıldızı'nı yaptım. Çoban Yıldızı, Eurovision sinyal müziğiydi. O zamanlar yarışmaya katılan parçalardan daha çok ilgi görünce ve Ertem Eğilmez de o parçayı duyunca, 'Bana o genç adamı bulun' demiş. Beni ofisine çağırdı Taksim'e. Taksim'de 45 dakika içinde bana bütün filmi öyle bir oynadı ki, o heyecanla 'Yapıyorsun değil mi?' dedi, yapıyorum dedim ama ne yapıyorum bilmiyorum, hayatımda daha önce film müziği yapmamışım. Taksim'e doğru yürürken 'Melih bir söz verdin ama nasıl üstesinden geleceksin' diyorum kendi kendime... Her şeyden önce, konuşmamızda sevgili Ertem Eğilmez bana o kadar büyük bir heyecanla anlattı ki, bazen diyorum benim yerimde başka bir müzisyen de olsa, Ertem Eğilmez'le o heyecanı yaşama şansına sahip olsa herhalde benzer temayı o da bulurdu. Yalnız bir tek şeyi sonradan fark ettim. Öyle bir tema bulmuşum ki, bu kadar hüüzün dolu olan bu parçanın sadece temposuyla oynandığı zaman dünyanın en neşeli parçasına dönüşmesi gerçekten herhalde benim yeteneğimle birazcık örtüşen, büyük bir şans olayı oldu. O görüşmeden sonra eve geldiğimde rahmetli babamla

beraber yemek yerken birden bire kalktım piyanoya gittim, baştan sona kadar Hababam Sınıfı'nı çaldım."³⁴

Hababam Sınıfı, yukarıda bahsettiğimiz senaryo ve hazırlık aşamalarından sonra çekimi yapıp 1975 yılında vizyona girmiş, seyirciden beklenenin çok üstünde ilgi görerek büyük bir gişe başarısı elde etmiştir.

" Piyasanın tam bir bunalım içinde olduğu, hiçbir filmin, hiçbir "Star" oyuncunun sinemaları doldurmayı başaramadığı, filmcilerin kara kara düşünmekte olduğu, şirketlerin iflas, sinemaların kapanma söylentilerin birbiri ardına yayıldığı bir dönemde; hem de mevsim sonuna rastlayan bir filmin Türk sinemasının şimdiye dek bildiği tüm hasılat rekorlarını altüst edişi, 11 sinemada iki haftaya girdikten sonra bunların üçünde üçüncü haftaya geçmesi... Hababam Sınıfı bu açılardan kuşkusuz bir 'ticari başarı'dır ve yalnız şirketine değil piyasaya da 'moral aşısı' yapan bir olay olarak ele alınmaya değer... Hababam Sınıfı'nın yıllardır değişik şirketlerin raflarında tozlanan projesini yeniden ortaya çıkaran ve bir yandan, yıllar yılı senaryo nedendir bilinmez geri çevirmekte direnen sansüre; diğer yandan da konuyu kendi olanakları ile çevirmek isteyen TV'ye karşı verdiği savaşı kazanan yönetmen-yapımcı Ertem Eğilmez, kabul etmek gerekir ki, Türk mizahının artık klasikleşmiş yapıtlarından biri olan Hababam Sınıfı'nın sinemalaştırılmasının getirdiği çeşitli güçlüklerin önemli bir bölümünü ustaca çözümlenmiş. Eğilmez'in geçmiş filmlerinden de bildiğimiz hızlı, oynak anlatımı, kısıtlı 'mekan' sorununun üstesinden geliyor. Birbiri adına gelişen skeçlerden oluşan film, bunların birbirine akıllıca bağlanmış olması sayesinde bölük pörçüklükten kurtuluyor. Eğilmez'in 'Star' oyuncularla yeni tipler arasında kurduğu denge başarılı..."³⁵

İlk filmin getirdiği bu büyük ticari başarı hemen devam filmlerinin gelmesinin yolunu açmıştır. 1976 yılına gelindiğinde aynı kadro ve ekip ile "Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı", yine aynı yıl "Hababam Sınıfı Uyanıyor" filmleri çekilmiştir. Serinin üçüncü filminde Arzu Film ile yollarını ayırarak daha farklı filmler yapmak isteyen Tarık Akan, 1977 yılında çekilen " Hababam Sınıfı Tatilde"

³⁴ Gökhan, Turhan " Rıfat Ilgaz'ın Yeşilçam Serüveni", Cumhuriyet, 13 Temmuz 1993

³⁵ Atilla, Dorsay (1989), *Sinemamızın Umut Yılları 1970- 80 Arası Türk Sinemasına Bakışlar*, İstanbul: İnkılap, S. 192

filminde ise Halit Akçatepe kadrodan ayrılmıştır. Bu filmin başrolünde yer alan Kemal Sunal da 1978 yılında çekilecek olan " Kibar Feyzo" filminden sonra Arzu Film çatısından ayrılmıştır.

"1976 yapımı "Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı" kimilerine göre serinin ilk filminden bile daha çok beğenilen, çekimleri dâhil tüm işlemleri 3 hafta içinde bitirilip, 16 kopya ile vizyona çıkmış olan serinin ikinci filmidir... Badi Ekrem'i ilk kez gördüğümüz, Semra hocası ile hatırlayabileceğimiz en kıymetli Hababam Sınıfı serilerinden olup yaz ayları dahil olmak üzere 57-58 haftalık bir vizyon rekoruna sahiptir. Geçenlerde "Hababam Sınıfı Tatilde" filmi ile ilgili belgeler çıktı firmada... Prodüksiyon olarak pek öyle görünmüyor ama en düşük maliyetli Hababam Sınıfı olduğunu söylüyor belgeler mesela. Senaryosu en çabuk yazılan, çekim süresi 4 hafta ile en çok olan, 32 hafta aralıksız vizyonda kapalı gişe oynamış bir yapım... TRT ve diğer ulusal kanallardaki gösterimlerinde 25 kereden fazla gün birinciliği var bizde kaydı bulunan..."³⁶

Res. 28 Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı set fotoğrafı (1976) Arzu Film Arşivi

³⁶ Ferdi Eğilmez ile 20.12.2017 tarihinde yaptığım görüşme

Hababam Sınıfı film serisi vizyona girdiği dönemde büyük ilgi gördüğü gibi, 1990'lı yıllarda Türk toplumunun hayatına giren çok kanallı dönemle birlikte defalarca televizyonda yayınlanmış ve böylece bugünkü kuşakların dahi hayatına etkisi olan bir film olmuştur. Damat Ferit'in hafta sonları okuldan kaçabildiği, İnek Şaban'ın rahat rahat sigara içebildiği, Badi Ekrem'in bütün spor branşlarında başarılı olduğu bu okulun izleyenler üzerinde bıraktığı etki öyle güçlüdür ki; hiçbir seyirci bu sınıfın olumsuz eylemlerini kötü karşılamaz. Onlar adeta kötü eğitim sisteminin insanlara dayattığı yöntemi eleştirme biçimi olarak Türk seyircisi tarafından kabul edilmiştir. Bu eleştiriyi yaparken kullandıkları en önemli yöntem de "mizah" olmuştur.

Ertem Eğilmez, Hababam Sınıfı filmlerinden sonra 1980 yılına kadar geçen sürede kalabalık kadrolu ve tamamı komedi filmlerinden oluşan beş filme daha yönetmen olarak imza atar. Bunlar senaryoları Sadık Şendil tarafından yazılan; "Süt Kardeşler" (1976), "Gülen Gözler" (1977), "Hababam Sınıfı Tatilde" (1977) ve "Şabanoğlu Şaban" (1977) ile senaryosu Yavuz Turgul tarafından yazılan "Erkek Güzeli Sefil Bilo" (1979) filmleridir. Yine bu yıllar arasında Ertem Eğilmez, Arzu Film çatısı altında; "Bizim Aile"(Ergin Orbey,1975), "Aile Şerefi" (Orhan Aksoy, 1976), "Tosun Paşa" (Kartal Tibet, 1976), "Çöpçüler Kralı" (Zeki Ökten, 1977), "Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor" (Kartal Tibet, 1978), "Kibar Feyzo" (Atıf Yılmaz, 1978), "Neşeli Günler" (Orhan Aksoy, 1978), "Sultan" (Kartal Tibet, 1978), "N'olacak Şimdi" (Atıf Yılmaz,1979) filmlerinin yapımcılığını yapar.

Ertem Eğilmez'in 1976 yılında çektiği Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Gulyabani" isimli eserinden Sadık Şendil tarafından serbest bir şekilde uyarlanan "Süt Kardeşler" filmi, o güne kadar yönettiği bütün filmlere göre geleneksel halk temaşa sanatından en fazla yararlandığı eseri olur.

“Değişik tarzlar denedi Ertem Eğilmez, tek bir tarz yapmadı. Bir Hababam Sınıfı tarzı vardır öyle gider, karagöz meddah geleneği vardır; tosun paşalar falan onlar ayrı bir yoldan gider. Aile filmi diye adlandırılan Aile Şerefi, Bizim Aile'ler başka bir alandan gider. Bunların hepsi belli bir amaçla yapıldı. Bunlardan nasıl iyi bir senaryo inşa

ederiz. Senaryonun inşası. Bu sonuna kadar böyle devam etti. Başlıyoruz hikâyeye, hikâyeye anlatılmaz, ne yapacağımız anlatılmaz. Ne anlatılır işte; hatırlıyor musun Sadık abi, John Ford'un filmindeki sahneye bir girerler; sen oturur beklersin. Biz ne zaman kendi hikâyemizi anlatacağız. Fakat sonra şunu anladım. Ertem abiyi harekete geçiren zihnini yani, başka filmler. Çünkü ben bunu daha sonra kendimde görmeye başladım. Bir şeyler seyrediyorum sürekli çağrışımlar yapmaya başlıyor bende. Bir sahne yapacağım, filmdeki başka bir şeyi işaret ediyor. Allah Allah. Filmden kopup gidiyorum. Onlar da motoru ısıtmak için, kendi filmleriyle ilgili bireyleri oluşturabilmek, düşünebilmek adına başka filmlerden hareket edip, onu anlatıyorlar birbirlerine. Yavaş yavaş hikâyeye, kendi hikâyelerine doğru dönmeye başlıyordu. Çok ilginç bir çalışma metodu bu. Garip bir sistem çalışmaya başlıyor orada. Anladığım kadarıyla o da bu sistemi yakalamış gibiydi. Başka bir şeylerden bahsedelim kendi hikâyemize gelmek için. Başka hikâyelere gidelim, oralarda dolaşalım. Sonra bir bakıyoruz Bizim Aile'ye gelmiş konu. Ailelerden konuşup duruyorlar ama.”³⁷

Ağırlıklı olarak İstanbul'da bir konakta geçen filmin hikâyesi, Karagöz oyunu tiplerinin filmde yer alan karakterlerle belirli bir sınıfsal temsil etrafında kurgulanması üzerine kuruludur. Filmde belirli bir tarih ortaya konulmamış olmasına rağmen kostüm, mekân, kullanılan dil açısından bakıldığında senaryonun Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki İstanbul'da geçtiği görülür. Çatışma unsuru “elit” kesim olarak tanımlayabileceğimiz “konak sahipleri” ve yolları bir şekilde konağa düşen ya da konak çalışanlarından oluşan “halk” kesimi arasındaki zenginlik, kentlilik farklarıyla ilişkilerinden çıkan çelişkiler üzerine kuruludur.

³⁷ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Res 29. Süt Kardeşler film afişi (1976) Arzu Film Arşivi

Hababam Sınıfı serilerinde oynadığı ve seyirci tarafından kabul gören "Şaban" tiplmesiyle Kemal Sunal, filmin başrolünü oynamaktadır. Ona Halit Akçatepe ile Şener Şen'in başını çektiği başrol oyuncularına Arzu Film bünyesinde filmler yapan çekirdek kadro eşlik etmektedir. Karagöz oyunlarındaki yanlış anlamalara, şakalara, taklitlere bağlı sözel yapıya dayanan mizah unsurları; oyuncularının beden dilleri ile olabildiğince kullanılır. Geleneksel halk tiyatrosunun yanlış anlamaya dayalı güldürü yapısı, hem filmin diyalogları hem de oyuncuların mimik ve hareketleri üzerinden filmin her sahnesinde gözlenebilir.

Ertem Eğilmez'in 1977 yılında yine Sadık Şendil tarafından senaryosu yazılan "Şabanoğlu Şaban" filmi de neredeyse ilk filmde yer alan aynı oyuncu grubu ile çekilmiştir. Bu film de yine "Süt Kardeşler"de olduğu gibi geleneksel halk tiyatrosunun güldürü öğeleri üzerine kurgulanmış bir komedidir. Ertem Eğilmez, bu filmde yine ana çatışma unsurunu kent kültürü, sınıf farkı buna bağlı olarak doğan yanlış anlamalar üzerine kurmuştur.

Res. 30 Ertem Eğilmez, Kemal Sunal, Halit Akçatepe ve filminin yardımcı yönetmeni Kartal Tibet, Şabanoğlu Şaban film seti (1977) Arzu Film Arşivi

1980'e kadar olan dönemde yönetmen olarak değil daha çok yapımcı olarak çalışan Ertem Eğilmez, 1979 yılında senaryosu Yavuz Turgul tarafından yazılan "Erkek Güzeli Sefil Bilo" filmi yönetmiştir. Filmin başrolünde daha önce yine Arzu Film çatısı altında "Çöpçüler Kralı" (Zeki Ökten, 1977) ve "Sultan" (Kartal Tibet, 1978) filmlerinde küçük bir role sahip olan İlyas Salman rol almıştır. Eğilmez, bu filmin ardından yönetmenliğini kendisinin yaptığı "Banker Bilo" (1980) ve Arzu Film bünyesinde çekilen "Şekerpare" (Atıf Yılmaz, 1983) filmlerinde İlyas Salman'a başrol vermiştir. Böylece daha önce Zeki Alasya, Metin Akpınar, Şener Şen ve

Kemal Sunal gibi isimleri Türk sinemasına kazandıran Ertem Eğilmez, Yeşilçam'a yeni bir komedi oyuncusu daha armağan etmiştir.

Res. 31 Erkek Güzeli Sefil Bilo film afişi (1979) Arzu Film Arşivi

1970-1980 yılları arasında Ertem Eğilmez, Arzu Film çatısı altında oluşturduğu kolektif yapı, çalışma prensipleri ve oyuncu kadrosu sayesinde hem yönetmen hem yapımcı olarak filmlerinde aynı doku ve duyguyu yakalayabilme başarısını göstermiştir. 1970'li yıllardan başlayarak Türk toplumunun geçirdiği sosyal ve kültürel değişimi çok iyi gözlemleyen Eğilmez, toplumun talep ettiği eğlence anlayışına uygun eserler verir. Bu başarının altında Yeşilçam'ın o dönemde var olan en yetenekli oyuncu, senarist ve yönetmenlerini bir araya getirmesinin de etkisi büyüktür. Bununla kalmayıp, yetenek pırıltısı gördüğü isimleri Arzu Film bünyesine katarak onların daha da başarılı olmasını sağlamıştır. Ertem Eğilmez, Türk sinemasının sadece bir dönemine damgasını vurmamış, sinemamıza bugün bile

büyük ilgi gören filmler armağan etmiştir. Yetiştirdiği senarist, oyuncu ve yönetmenlere bakarak, Yeşilçam'da adı geçen birçok yönetmen ve yapımcıdan çok daha fazla Türk sinemasına etki ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Ertem Eğilmez, o zamana kadar Türk sinemasında görülmemiş bir yöntemle çalışmıştır. Bu çalışma şekli, Eğilmez'in Gümüşsuyu'ndaki evinde senarist, yönetmen ve oyuncuların oluşan tüm ekibin bir araya gelmesi üzerine kuruludur. Yeşilçam'da o yıllarda senarist, yönetmen ya da yapımcının otel ve benzeri mekânlarda senaryo ve filmler üzerine çalışması sık görülen bir durumdur. Ancak Ertem Eğilmez, sadece belirli kişileri değil, senaristinden yönetmenine, oyuncusundan görüntü yönetmenine varıncaya kadar Arzu Film bünyesinde yer alan bütün yaratıcı ekibi bir araya getirmiştir. Ertem Eğilmez dışında başka bir yönetmen veya yapımcının bu çalışma ortamını sağlayabilmesi de pek olası değildir.

“Ertem Eğilmez'i Yeşilçam'ın diğer yapımcılarından, yönetmenlerinden ayıran fark da oydu. Onları aynı kaptı erimeye ikna edebiliyordu. Bunu yapabilecek başka bir adam olduğunu sanmıyorum. Mesela Memduh Ün de o dönemin tanınmış prodüktörüydü ama senaryo çalışmasına filmde oynayacak Ayhan Işık'ı, Hayati Hamzaoğlu'nu vb. davet etse bile gelmezlerdi zaten. Ama Ertem Eğilmez'in böyle bir gücü, böyle bir yeteneği vardı. Bu, o dönemde ondan başka kimsede olan bir yetenek değildi. Yani Adile Naşit kahve yapardı o evde. Arada bir lafa karışsa bile birlikte orada, sabah saat 9'da oraya gelirdi. Bu olguyu gerçekleştirebilecek başka bir yapımcı yönetmen, bu yetenekte bir adam olduğunu sanmıyorum. Bu durum da kişiliğiyle alakalıydı. Bir defa çok esprisi olan bir adamdı. Çok zeki bir adamdı.”³⁸

³⁸ Feyzi Tuna İle 14.06.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Res.32 Ertem Eğilmez'in senaryo ekibi (Metin Akpınar, Ertem Eğilmez, Sadık Şendil, Erdoğan Tünaş, Ergin Orbey, Münir Özkul, Kemal Sunal, Zeki Alasya ve Halit Akçatepe, Gümüşsuyu, İstanbul 1974) Arzu Film Arşivi

Arzu Film çatısı altında üretilen filmlerin senaryoları söz konusu ekip tarafından yazılsa da senaryoya ait son kararlar Ertem Eğilmez'e ait olmuştur.

“Ertem Bey’le yaptığımız filmlerin üstünde senaryo yazarı Sadık Şendil diyor ama senaryo hiçbir vakit bütünüyle benim olmuyor. Prodüksiyon-rejisör Ertem Eğilmez’in projesi oluyor, onun, ekibin ve nihayet benim yardımım ile yazılıyor. Son rey Ertem’in oluyor. Benim payım tespit edilen şekilde konuşmaları yazmak oluyor. Senaryocunun diyalog yazma yeteneği varsa, yazarsa iyi olur. Bazıları sinemayı çok iyi bilir, hikâye çatısı da kurar, ama diyalog yazamaz. Meselâ Ertem de diyaloglarımı değiştirdiği halde, düzelttiği halde, ben yazmam sen yaz diyor. Ben tiyatroculuğumdan, belki de yatkın oluşumdan yazıyorum.”³⁹

³⁹ Engin Ayça ve Nezih Coş, “Ertem Eğilmez’le Konuşma”

Arzu Film ve Ertem Eğilmez filmlerinin çoğunun senaristi olan Sadık Şendil'in yukarıda belirttiği bu ifadesi Eğilmez'in çalışma grubundaki rolünü ortaya koymaktadır. Filmlerinin üretim sürecine bu ölçüde hakim olmasına karşın Ertem Eğilmez'in senaryo yazarı olarak ismini sadece beş filmde görürüz. Bu filmlerden yalnızca 1969 yapımı "Boş Çerçeve" de adı tek senarist olarak yer almıştır. 1966 yapımı "Ölmeyen Aşk" filminde Metin Erksan ve Sadık Şendil'le, 1974 yılında çekilen "Mavi Boncuk" filminde Zeki Alasya ve Sadık Şendil'le, "Salako" isimli filmde yine Sadık Şendil'le ve 1986 yapımı "Milyarder" isimli filmde de Ümit Ünal'la beraber adı senarist olarak geçmektedir.

Ertem Eğilmez, senaryo yazarı olmadığı halde filmlerinin senaryoları üzerine konuşulan bir sinemacı olmuştur. Bu durumun en önemli sebebi Arzu Film bünyesinde ve sonrasında başarılı işlere imza atan senaryo ekibidir. Türk sinemasının ve tiyatrosunun en değerli isimlerini bir araya getiren bu okul Ertem Eğilmez'in meşhur evi olmuştur. Ertem Eğilmez'in okulunda bir araya gelen bu isimler, adeta senaryolarını yazdıkları filmlerdeki karakterler gibi birlikte çalışmayı başarıp, Arzu Film çatısı altındaki unutulmaz filmlere imza atmışlardır. Beraber çalışmaya başlayan bu ekip ilk önce, neredeyse tamamı alaylı olduğu için, sinema ve senaryo kitapları alıp okumaya başlamıştır. Türkçe kaynakların yetersiz olduğu yerlerde yabancı dille yazılmış eserlerin çevirilerini yaptırıp, çalışmaya devam etmişlerdir. Film senaryoları ve tiyatro oyunları üzerinden fikirler geliştirip, kendi sinemaları için yepyeni bir dil arayışı içine girmişlerdir. Bu arayış, geleneksel halk tiyatrosu unsurlarından beslenen, seyircinin mizah anlayışını tahlil ederek ortaya çıkarılmaya çalışılan bir üslup olmuştur. Böylece dünya sinemasının örneklerini de takip ederek, bu toprakların ve Türk halkının mizah anlayışına uygun bir üslup yaratılmıştır.

“Ertem, daha entelektüel bir kitlenin içinden, gazetecilerin içinden çıkıp geldi. Kitap yayınlayan adamın ne işi olacaktı Yeşilçam'da o zamanlar. Sadık Şendil'de olağanüstü bir komedi yazarıydı ama Türk sinemasında karşılık bulamıyordu. Türk sinemasında senaryocu olarak Bülent Oran gibi olabilirdi ama olamadı. Ertem Eğilmez'le Sadık Şendil'in anlaşması da herkes için böyle garip bir biçimde birbiriyle paslaşarak birbirine dayanan Türk sineması için çok önemli bir hareket oldu. Bütün bunlarla işte Ertem Eğilmez sineması çıktı ortaya. Çok da iyi bir sinema bana kalırsa. Ne var o sinemada? Dünyada var olan bir sinema o. Ertem'in ve sinema kültürünün bunda payı olmuş olmalı. O da ne? biraz Charlie Chaplin biraz Buster Keaton ama içine biraz daha

romantizm koyarak, hem de o oyuncularını eline geçirerek. Mesela Kemal Sunal. Kemal Sunal'ı Kemal Sunal yapan Ertem Eğilmez'dir. Kemal Sunal'a bakıp, daha ünlü olmadan o filmleri yapmak kolay mıydı? Geleneksel Türk tiyatrosunun içinden gelebilmiş olan Halit Akçatepe gibi. Ama onların sinemada karşılığı da yoktu. Ertem, arada bir bağ oldu. Kendisinin sinemada çok sağlam bir yere tutunabilmesini sağladı hem de istediği şeyleri yapmayı sağladı. Hem de bu çocuklara da sinema yapma şansı tanıdı.”⁴⁰

Bir filmin senaryosuna mimari bir tasarım olarak bakan Ertem Eğilmez'e göre eğer senaryonun matematiği bozursa filmin yönetmeni ne kadar usta ve yaratıcı olursa olsun ortaya iyi bir film konulma ihtimali yoktur. Fakat iyi yazılmış ve tasarlanmış bir senaryoyu kim yönetirse yönetsin, çekilen filmin kötü olması mümkün değildir. Bu fikirleri doğrultusunda Ertem Eğilmez'in elinden düşürmediği iki kitap olmuştur. Bu kitapların ilki Eugene Vale'nin *Senaryo Yazma Tekniği*, diğeri ise Lajos Egri'nin *Piyas Yazma Sanatı* isimli eserleridir. Bu eserlerden öğrendikleri doğrultusunda Arzu Film bünyesindeki ekiple beraber senaryo üzerine bol bol tartışma yapmışlardır. Eugene Vale'nin kitabında ortaya koyduğu teoriye göre seyircinin filmi benimsemesi isteniyorsa ana kural iyinin kazanması, kötünün kaybetmesidir. Ertem Eğilmez'in filmlerine baktığımızda da bu kuralın hiç değişmediğine şahit oluruz.

“Bizim Ertem Eğilmez ile birlikte olduğumuz zamanların çoğunluğu senaryo tartışmalarıyla geçirdi. Yani bir hikâyeye üretilip, hikâyeyi senaryo haline getirmekten bahsetmiyorum. Dramatik yapı nedir? Dramatik yapıyı oluşturan öğeler nedir? Ana karakterin işlevleri, yan karakterlerin işlevleri, ana hikâyeniz yan hikâyeniz. Bu çok teorik bir zemindir. Bu teorik zemin sizi aldatmasın. Bunu bilerek çok yanlış filmler yapabilirsiniz. Farkına varmadan yoldan çıkabilirsiniz. Yaratıcı alan bambaşka bir şeydir. Bunu disiplin altına alabilmek için oluşturulmuş zaten dramatik yapının kuralları. Kuralları hayalinizde ortaya attığınız deli saçması şeyler ile birleştirebilmek zannedildiği kadar kolay değildir. Diyelim ki Robert McKee. Çok iyi senaryo yazamayabilir. Adam Story'yi⁴¹ yazmış, Diyalog diye bir kitap yazmış. Çok müthiş bir adam. Ertem abinin döneminin kahramanı da Eugene Vale'dir. Eugene Vale işte Tanrı. Türkiye'de o zamanlar sinema kitapları falan az, O kitap da tercüme edilmemiş, o kitabı Fransızcadan kendi tercüme etmiş. Böyle kalınlıkta

⁴⁰ Duygu Sağıroğlu ile 09.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

⁴¹ Öykü isimi ile Türkçeye çevrilen senaryo yazım kitabı

daktilo edilmiş bir kitap. Hatta o daktilo edilmiş halinin bir kopyası da bende var galiba. İşte bütün o kuralların yazdığı bu kitap elinin altında duruyor. Mukaddes kitap dediğin bu işte. Çünkü o zamanlar bir senaryo kitabı en azından Türkçede yoktu. Şimdi bu grup bir yandan gülerek, bir yandan eğlenerek, bir yandan çapkınlık hikâyeleri dinleyerek, özellikle sektör dedikoduları yaparak; böyle pazar yeri gibi bir yer düşünün orada çalışarak bu filmleri üretti.”⁴²

Ertem Eğilmez’in senaryo çalışmalarında üzerinde durduğu temel çıkış noktası şu olmuştur: Her filmin bir cümlesi vardır. Öncelikli olarak o cümle ortaya konur, daha sonra filmin senaryosunu da içeren bir paragraflık kısa bir özeti bu fikir etrafında oluşturulur. Örneğin "Salak Milyoner" filminde bu fikir ‘İstanbul’un taşı toprağı altın’dır’ cümlesi üzerine kurulmuştur. Sonrasındaysa filmin hikâyesi, karakterleri canlandırarak oyuncuların beceri ve yetenekleri de göz önüne alınarak şekillenmiştir.

Ertem Eğilmez’in Arzu Film bünyesinde başardığı şey sadece dönemin yetenekli isimlerini bir araya getirmek değil, bu isimlere yenilerini eklemek de olmuştur. Ertem Eğilmez, günümüz Türk sinemasında üretim yapan yönetmenler arasında saygın bir yerde olan Yavuz Turgul’u, Ses Dergisi’den fark edip ekibe dâhil ederek sinemaya geçmesini sağlamıştır. Arzu Film’e bağlı ücret alarak seri şekilde filmler üreten bu isimler sadece filmlerin yazım ve yaratım süreçlerine değil aynı zamanda yapım aşamalarına da dâhil olmuşlardır. Senaryo yazım sürecinde herkesin fikrini alıp, onları filminin bütününe dâhil eden Ertem Eğilmez; filmlerin çekimin de ekipte yer alan herkese yeteneklerini gösterme imkânı sağlamıştır. Hatta bilinçli olarak kenara çekilip, ekibinde yer alan isimlerin bazı sahnelerini çekmesine izin vermiştir.

“Bu senaryo yapısı üzerinde, senaryoya bu kadar önem verme aynı zamanda da hayata da önem verme aşamasına geldi Ertem Eğilmez’in çalışmalarında. O tiyatrocular özellikle. Metin, Zeki, Kemal, Kartal Tibet ilk asistanlığına orada başladı. Birlikte sahneler çektik. Ertem abi al sen bu sahneyi çek diye verir sana, sen gidersin o sahneyi çekersin. Halit çeker, Kartal çeker. Biz öyle kenardan kenardan bütün bunları yaparken insan ilişkileri, insan davranışları üzerinde de bayağı ciddi kafa yorduk. Çünkü çok yapay, sahte bir takım dünyalar üzerine kurulmuş. Bunu

⁴² Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

aşmaya çalışan bir avuç insan Halit Refiğ, Metin Erksan, Lütfi Akad, Yılmaz Güney mümkün olduğu kadar insanı insan gibi gösterme; Erol Taş tavuk budu ısırarak, kahkaha atar; kötü adam hali vardır ya hani, buralardan çıkalım. Daha insanı insan gibi görelim yani. Buralara yaklaşalım derken işte Ertem abinin grubu Münirler Adileler pazarcılar, tatlı tatlı şakalaşmalar, gülmeler, Bizim Ailedeki aile çocuklarının birbirleriyle ilişkileri; bununla, çok sıcak bir sinema diye adlandırılan, adım adım kazanıldı. Çünkü o seyircinin tercihi gibi bir bela Demokles'in kılıcı tepende. Tek düşünülen biz bunu nasıl aşarız? İşte seks filmiyle aşarız, Parçala Bahçet'le aşarız, Türkan Şoray'la aşarız, Cüneyt Arkin'in oklarıyla aşarız; bir de Ertem Eğilmez türü bir aşma çalışması olurdu. Bu onlardan biriydi. İnsanı baz alıp mümkün olduğu kadar Yeşilçam seyircisini korkutmadan ürkütmeden... Dediğim gibi orada "Canım Kardeşim" duruyor. O yan gözle hep bakar ona. Yani Ertem abi başka taraflara doğru gidebilecek bir insanken onun travması bence yetti. "⁴³

Bu çalışma biçimi Eğilmez'in filmlerinin ruhuna işlemiştir. Özellikle 1970'li yıllardan sonra çektiği filmlerde dönemin ünlü oyuncularını kullanmasına rağmen diğer oyuncular da en az başrol oyuncularına kadar filmin yükünü sırtlamaktadır. Arzu Film bünyesine Hababam Sınıfı'ndaki beden eğitimi öğretmeni Badi Ekrem rolü ile katılan Şener Şen, bu üretim tarzını Hollywood'daki sisteme benzetmektedir.

"Bizde öyle Hollywood'daki gibi menajerler sistemi ve akıl hocaları takımıyla birlikte hareket etmiyorsunuz. Gerçi Ertem Eğilmez'in başını çektiği Arzu Film, Türk sinemasında çok önemli bir olguydu. İlk defa Hollywood tarzı ekip toplayan, ekibi ile iş yapan, dışarıdan girilmesi zor olan, ekibe göre projeler seçen çok özel bir durumdu Arzu Film. Biz orada bir takım ruhu yaşadık ve öğrendiklerimle ben kendi yolumu kendim çizdim sonra. Ama olağanüstü bir sezgiyle, Ertem abinin zaten Türk sinemasına kazandırdığı böyle birçok örnek var. Ama kendimi de bunlardan biri sayıyorum. Daha doğrusu o ekiple olmayı şans sayıyorum. Orada çalışmaya başladıktan sonra muhteşem bir ortam buldum. Yani benim yapıma çok uygun gelen. Müthiş bir ön çalışma, bir ekip, rahmetli Sadık Şendil yazı grubu, Yavuz Turgul, orada tanıdım. Böyle bir ekiple, ciddi bir ekiple karşılaştım. Yani Hollywood tarzı bir ekiple. Ve biz kadrolu elemanı olduk. Hollywood tarzı bir uygulamaydı, Türk sinemasında ilk defa. Yani belli kişiler Arzu Film'in elemanıydı. Ve

⁴³ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

o elemanlara göre projeler üretiliyordu. Böylelikle birbirimizi tanıdıkça, zaman geçtikçe de, benim kapasitelerim bilindiği için, bana uygun projelerde ben görev aldım. Böyle böyle gelişti..."⁴⁴

Ertem Eğilmez sinemasının en büyük başarısı seyirci ile kurmayı başardığı güçlü bağ olmuştur. Türk halkının beğenileri ve ilgileri konusunda sezgisi hep doğru çıkmıştır. 1970'lerin başından itibaren yaptığı sinema ile insanlara ailenin, birlik ve beraber olabilmenin önemini anlatmaya çalışmıştır. Filmlerindeki karakterler her zaman karşılaşılan sıradan insanlardır. Sinemasındaki en "gerçeküstü" karakter bile her daim halktan biri olmuştur. Bu sebeple o karakterler, seyirci tarafından benimsenmiş ve kabul edilmiştir. Ertem Eğilmez Türk toplumunu iyi analiz etmiş, karakterlerini buna göre yaratmış ve bu yolla seyircilerine onları sevindirmiştir. Ertem Eğilmez, filmlerinde en abartılı durumu bile gerçekçi bir şekilde resmetmeye çalışmıştır. Ertem Eğilmez sinemasını farklı kılan, her dönem filmlerine ilgi gösterilmesini sağlayan en önemli husus bu durum olmuştur.

Ertem Eğilmez filmlerinde teknik anlamda ustalıklar, yeni denemeler, alışılmamış kamera çerçeveleri vb. görmemiz pek mümkün değildir. Ama çerçeveyi her zaman doldurabilmeyi başarmıştır. Bunu yapabilmesindeki en önemli etmen filmleri için gerekli olan duyguyu, hissi yaratabilme becerisi olmuştur. Filmlerinin senaryosu ve dramaturjisi her zaman güçlü olmuştur.

"Duygu meselesine çok inanıyordu. Yani bir takım yönetmenlerin, yapımcıların duyguları yokmuşçasına onların filmlerine gittiğim zaman hiçbir şey hissetmiyorum diyordu. O çok hissetmeyi isteyen, her şeyi hissetmek üzerine kurmuş bir insandı. Münir abi, dediğim gibi orada yazdığı bir şey için söylerken Ertem abi oturur ağlardı. Ya da sizi çağırıyor, sizin yanında oturuyor, duygulanıp duygulanmadığınıza yan gözle bakıyor filmi seyrettirirken. Senaryo yazarken sette yazıyorduk biz senaryoyu. Elimizde bir senaryo ile çıkmıyorduk sete. Sete çıktığımız zaman tretman vardı. Biz hadi bakalım, çekim yapılacak yukarıya çıkıyorduk, işte Kartal (Tibet), Halit (Akçatepe) yine ben, Kemal'li (Sunal) filmse Kemal olurdu. Haldır huldur yazıyoruz. Aşağı iniyoruz, kâğıtları veriyoruz. Kurşun kalemi alıyor eline, bakıyor; çiziyor geri

⁴⁴ Şener Şen, CNN Türk, 30 Eylül 2000, Hakkıyla Sohbet Programı

veriyor. Alıyoruz, yine yukarı çıkıyoruz. Niye? Güldürmüyorsunuz diyordu. Yani güldürmüyorsunuz derken; Çanakkale Savaşı, millet siperlerde hepsi dizilmiş, başlarında Şener Şen hücumla kalkacaklar, çal bir şey diyor. Şimdi bütün bu çok güldüren şeyler müthiş acılarla ortaya çıktı. Çünkü güldürmüyor. Kemal kamuflajla birlikte gidiyor, böyle inanılmaz, bize çok zırva geliyordu ama filmler yıkıp geçiyor ortalığı. Ve bir başkası onu alır, çeker. Ertem abi kendi gülmediği hiçbir şeyi çekmiyordu. Önce onu güldüreceksiniz. O böyle bakarken zıplamaya başlar, olduğu yerde ona komik geliyorsa. İşte Hababam Sınıfında bir gün çocuklar ben neredeydim diye Şener gelir falan; bunlar bir, iki, üç beş onuncu defada çıkan şeyler ortaya. Senaryo yazılıp, verilir, çekilen; şeyler değil. Setin içerisinde gidiyorsun, yazıyorsun, geliyor oynuyorlar. bakıyor tamamsa çekiyor. Ben bir daha böyle bir şeyle, ben dahi, böyle çalışmadım. Çalışmam öyle, çünkü benim tarzım değil. Ama bunu yapıyordu. Çünkü Halit'ten (Akçatepe) bir espri patlıyor. Ben bir şeye gülüyorum falan.”⁴⁵

Taçsız Kral, Ölmeyen Aşk, Salako, Bizim Aile, Aile Şerefi, Tosun Paşa, Çöpçüler Kralı, Kibar Feyzo, Neşeli Günler, Sultan, Selamsız Bando gibi filmler de Ertem Eğilmez'in oluşturduğu senaryo çalışma ekibinin ortaya çıkardığı eserlerdir. Fakat filmlerin künyesinde ne yönetmen, ne senarist ne de yapımcı olarak Eğilmez'in adını göremeyiz. Bunlar, başka yönetmenler ve senaristler tarafından yapılan, prodüktörünün Nahit Ataman olduğu Arzu Film üretimi filmlerdir. Dışarıdan bakıldığında Ertem Eğilmez, bir film şirketinin ortağı olan yönetmen olarak görünmektedir. Fakat Arzu Film'in yapısı bunun tam tersi bir şekildedir. Arzu Film her şeyiyle bir Ertem Eğilmez eseridir. Ürettiği bütün işler, yetiştirdiği bütün oyuncular, yazılan bütün senaryolar Ertem Eğilmez'in kontrolünden geçmiştir.

“Arzu Film, Ertem Eğilmez demek. Ertem'i al oradan öyle bir şey yok. Arzu Film Ertem Eğilmez'le eş. Ne Arzu Film tek başına var olabilirdi ne de Ertem. Ertem, bugün konuştuğumuz sinemayı var edememiş olsaydı Ertem de olmayacaktı. Bahsettiğimiz isimler çok değerli isimler ama Ertem'i çıkar aralarından hiç biri yok. O sinema artık yok. Bütün isimler bir araya geldikleri zaman Ertem'in mayasıyla o yoğurdu ve oldu. Oyuncu yetiştirmek başka bir şey, o oyuncunun karakterine uygun hikaye bulmak başka bir şey. Ertem'in yaptığı şey bu, benim yapamadığım bir

⁴⁵ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

şey. Nedir? Her oyuncuya uyan bir kişilik yaratıyorsun yeniden. Ona yüklüyorsun. O oyuncuna, onun yetenekleriyle barışık bir şey yapmak başka, bir de kendi dünyanı anlatmak başka oyuncunun sırtından. Sinemada bunlar var. Ertem bunu kendi kafasındaki insanla, o insanları birbirleriyle uydurup, o insanların beceri hazinesini kullanabileceği ortamı getirme marifetini gösterdi. Ertem'in filmlerinde oyuncular çok öne çıkıyor. Ama bir yönetmenin buna izin vermesi de büyük marifettir. Herkes yapamaz. Ertem'le oyuncular, zaman ve Türk sineması böyle bir yerde buluştular. Bu çok zor bir şeydi. Hep beraber bunu başardılar. Türk sinemasında altın harflerle yazılı bir bölümdür. Para da kazandırdı. Para da kaybetti zamanında, çok batırdı filmleri de. Bu tarz kendi sinemasını bulana kadar bir sürü filmi de battı. Kendin yapımçı olmadan sinemacı olunmaz. Ertem, kendi kişiliğini yansıtacak hem ortam buldu, hem de oyuncularını buldu. Ve o filmleri yaptı. Sinema, seyircisi olmadan var olabilen bir sanat değildir.”⁴⁶

⁴⁶ Duygu Sağıroğlu ile 09.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

2.3.1980 Sonrası Arzu Film Dönemi

1980 sonrasında da, Ertem Eğilmez, oluşturduğu sinema anlayışı ve filmleri ile Türk sineması geleneğini devam ettiren bir yönetmen olmuştur. Sinemaya yapımcı olarak başlayan Ertem Eğilmez, 1960'lı yılların başında o dönem çok beğenilen melodram türünde filmler vermiştir. Sonraki yıllarda yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlendiği diğer filmlerde toplumun isteklerini anlayan ve onların beğenisi doğrultusunda eserler vermesini sağlayan bir sinema dili oluşturmuştur. Bu durum 1970'li yıllara gelindiğinde toplumsal değişim göz önüne alınarak yerini güldürü öğeleri içeren filmlere bırakmıştır.

Başlangıcından itibaren Türk sineması, seyirci ile karşılıklı bir ilişki içinde olmuş ve birlikte şekillenerek bir nitelik kazanmıştır. Eğilmez'in film yapma anlayışı, öykü yapısı ve yönetmenlik özellikleri Türk sinemasının genel yapısı doğrultusunda şekillenmiştir. Ertem Eğilmez, 1980'li yıllarda izleyici kaybı yaşayan Türk sinemasına çektiği filmlerle seyirciyi çekebilen sayılı yönetmenlerden biridir. Hikâye ve anlatıya verdiği özenin yanı sıra dönemin toplumsal yapısı hakkındaki saptamaları bunun ana nedenidir. 1980 darbesi toplumsal yaşamın bütün alanlarını hızla etkilemiştir. Aynı yıllarda dünyada ekonomisinde hakim olan liberal görüşler, Türkiye' de oluşan yeni iktidar politikalarını da doğrudan şekillendirmiştir. Türkiye'nin toplumsal yapısında ortaya çıkan bu kırılmalar, 12 Eylül 1980 darbesinin getirdiği sosyo- ekonomik ve siyasal değişimlerle Türk toplumunun bir yansıması olan sinemayı da doğrudan etkilemiştir. Ertem Eğilmez, bu dönem filmlerinde Türk toplumunun yaşadığı dönüşümün bireyler üzerindeki etkisini göstermiştir. Bu sinema tarzı Ertem Eğilmez'in en belirgin özelliğidir. Ertem Eğilmez, toplumun yeni yapısında yalnız kalan dürüst insanın hikâyesini anlatırken Türkiye'nin içinden geçtiği dönemin genel özellikleri hakkında da birtakım saptamalar yapmaktadır.

Ertem Eğilmez, her zaman filmlerinde toplumsal sorunları fon olarak kullanmıştır. Ana anlatı yapısı güldürü üzerine kuruludur. 1980 öncesi filmlerinde, toplumu bir aile olarak görerek onu genel anlamda bir mahallede, bir okulda ya da ortak paylaşılan bir evde bir araya getirmeye çalışmıştır. Herkesin temel düzeyde iyi olduğu paylaşma, sadakat, birliktelik duygusu üzerine kurulu olan bu yapıda; kötücül unsur olarak tanımlanan karakter bir tanedir. Oysa 1980 sonrasında Ertem Eğilmez, toplumdaki ana kırılma noktalarını konu etmektedir. Daha önce aile, iyilik, dayanışma gibi kavramlar üzerinde bir araya gelen toplumsal yapı, artık bireysel çıkarların ön planda olduğu, herkesin herkese yalan söylediği bir yapı haline gelmiştir. Daha önceki filmlerinde tek olan kötü karakter yerine, artık tek olan iyi karakter gelmiştir. Eski filmlerinde hikâyenin en sonunda iyiler karşısında çaresiz kalıp dönüşen kötüler yerini kötüler karşısında çaresiz kalıp onlara dönüşen iyi karakterlere bırakmıştır. Toplumun bir kaç yılında geçirdiği bu değişimi çok iyi gören Ertem Eğilmez, filmlerinin hikâyelerini de bu doğrultuda oluşturmaya başlamıştır. Banker Bilo'dan Namuslu'ya, Mesudiyeli Mesut'a, bütün karakterler bu anlatı yapısı yönünde kurgulanmıştır.

1980 yılında Ertem Eğilmez, senaryosu Yavuz Turgul tarafından yazılan "Banker Bilo" filmini çekmiştir. Köyden kente göç, işsizlik, yoksulluk ve kent kültürüne ayak uyduramama gibi sorunların temel alındığı bu film Ertem Eğilmez'in "klasik dönemi" olarak nitelendirebileceğimiz döneminin son filmi olarak tanımlanabilir. Bu filmin ardından çekeceği "Hababam Sınıfı Güle Güle" (1981) ile Hababam Sınıfı serisini sonlandırdıktan sonra, sinemaya üç yıl ara vermiştir.

Res. 33 Banker Bilo (1980) Arzu Film Arşivi

Filmin başrolünde daha önceki iki Ertem Eğilmez filminde "Bilo" isimli karakteri canlandıran İlyas Salman ile Yeşilçam'ın komedi filmlerindeki kötü karakteri olan Şener Şen (Maho) yer almaktadır. İlyas Salman'ın canlandığı "Bilo" ile Şener Şen'in hayat verdiği Mahmut, nam-ı diğer Maho, iki yakın çocukluk arkadaşıdır. Almanya'ya işçi olarak gittiğini söyleyip ortadan kaybolan Maho, yıllar sonra son model bir araba ve kafasına taktığı bir Alman şapkası ile köye geri döner. Almanya'nın artık işçi almayı bıraktığı bu dönemde Maho, para karşılığı köydekileri

kaçak yolla Almanya'ya işçi olarak götürebileceğini söyler. 80'li yılların başında birçok kişinin maruz kaldığı bu dolandırıcılık yönteminin konu edinildiği bu film, bugün bile geçerliliğini sürdürmektedir.⁴⁷

Maho, Bilo'yu çevre köylerden topladığı insanlarla beraber sözde Bulgar ve Alman sınırlarından geçirdikten sonra İstanbul'un kenar mahallelerinden birinde bırakır. Arkadaşı İbrahim ile beraber gün doğumunda şehre giren Bilo, Münih şehrini beklerken Boğaz Köprüsü ve camilerle karşılaşır. Arkadaşı Maho'nun onu Almanya'ya getirdiğine o kadar emindir ki, kendisine Türkçe "*burası İstanbul hemşerim*" diyen insanlara bile inanmaz. Bu şaşkınlık sırasında arkadaşı İbrahim'i kaybeden Bilo, vasıf gerektirmeyen emek işlerinde çalışırken kazandığı birkaç kuruş üzerinden komisyon alan insanlar ve rüşvetçi belediye zabıtalari ile tanışır.

İstiklal Caddesi'nde kaçak sigara sattığı bir gün tesadüfen arkadaşı Maho'ya rastlayan Bilo, dolandırılmasının hesabını sormak istese de Maho "Yaptım, yaptım ama niye yaptım. Sor bir hele " diyerek onu bir şekilde yine kandırmayı başarır. Film boyunca birçok kez aynı şekilde Bilo'yu kandıran Maho, servetine servet katarken; emek ve zorluk gerektiren bütün işler saf Bilo'ya kalmaktadır. En sonunda Bilo'nun sevgilisi Zeyno'yu dahi elinden alan Maho, bir meşrubat şirketi ile yapacağı anlaşma için Almanya'ya giderken şirketlerinin bütün yetkilerini Bilo'ya bırakır. Bilo'nun bütün işlere gözü gibi baktığına emin olan Maho döndüğünde bir sürprizle karşılaşır. Kendisine verilen yetkilerle Maho'nun bütün mal varlığını üzerine geçiren Bilo, Maho'nun karısıyla bile nişanlanmıştır. Saf temiz köylü karakteri Bilo artık Maho'ya dönüşmüştür. Aralarında geçen konuşma bu dönüşümü açıkça ortaya koymaktadır.

⁴⁷ 2018 yılının nisan ayında Kahramanmaraş Elbistan'da meydana gelen dolandırıcılık hadisesi 38 yıl önce çekilmiş olan Banker Bilo filmi ile benzerlik göstermektedir. Umreye gitmek isteyen vatandaşlardan kişi başı 690 dolar alan dolandırıcılar, insanları Şanlıurfa BalıklıGöl'de gezdirdikten sonra Elbistan'a geri getirmişlerdir. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bu-da-oldu-umre-yerine-balikligol-turu-40803419>

“Ben senin derdini anladım. Sen eski Bilo”yu arıyorsun. O yok artık. Öldü. Sağ olun, el birliğiyle öldürdünüz garibi. Saflığı, temizliği, insanlara sevgisi, sevdası... Namusuyla yok olup gitti garip. Bakın geride bu kaldı: Namussuz Bilo.”⁴⁸

Res 34. Banker Bilo (1980) Arzu Film Arşivi

İlyas Salman ile Şener Şen'in, " Banker Bilo" filminde ortaya çıkan uyumlu oyunculukları sonucu karakterlerin inandırıcılığı, Eğilmez'in diğer filmlerinde olduğu gibi, seyirciye geçmeyi başarmıştır. Her iki oyuncunun karakterler üzerinde yakaladığı başarı olağanüstüdür. Bu başarı ikilinin yine bir Arzu Film yapımı olan "Şekerpare" (Atıf Yılmaz, 1983) filminde katlanarak artmıştır. Ertem Eğilmez, "Banker Bilo" filminden bir yıl sonra, Arzu Film'in yeni komedi "Starı" İlyas Salman'ın idealist öğretmen karakterini canlandırdığı "Hababam Sınıfı Güle Güle" filmi ile Hababam Sınıfı serisini sonlandırır. Mahmut Hoca'nın, İnek Şaban'ın ve

⁴⁸ Banker Bilo (1980)

Güdük Necmi'nin olmadığı Hababam Sınıfı'nda artık yepyeni öğrenciler vardır. Daha sonraki yıllarda Türk sinemasında adını sıkça duyacağımız genç isimlerden oluşan bu sınıf (Mehmet Ali Erbil, Yaprak Özdemiroğlu, Cem Özer gibi) Türk toplumunun girdiği değişim sürecini özetler niteliktedir. Yeni Hababam Sınıfı'nda bizlere gösterilen öğrencilerin sistemle bir sorunu bulunmamaktadır. Bu gençler artık ilk gençlik aşkları, ikili ilişkiler ve bireysel sorunların daha önemli olduğu bir nesil haline gelmiştir.

“Başka bir kuşak oluşturdu Ertem abi. Bu kuşak olmazdı. Başkalarıyla bunu yapardı. Çünkü kendisi bir cazibe alanı olduğu için, yani Kemal gitti bir sürü giden oldu. Zeki, Metin gitti. İşte İlyas Salman geliyor, Şener başrole çıkıyor. Müjde bir şeyler oluyor. Gidenler ve gelenler oldu. Ben zaten 1980’de ayrıldım. Çünkü 1980’de Türk sinemasında aşağı doğru seks furyası, televizyonu derken üretim azaldı. Üretim azaldığı zaman da burada bir şey yapmıyoruz. Sabahtan akşama kadar oturuyoruz. Yılda beş film falan yapıyor o zamanlar. Oradan reklam sektörüne geçtim. Ondan sonra da Ertem abi Gani Müjdeleri buldu. Gani onunla birlikte çalışmaya başladı. Başar Sabuncu, Murathan Mungan gelip gidiyordu. Her tarafa açıldı. Edebiyat dünyasına açıldı.”⁴⁹

Bu filmin ardından yönetmenliğe bir süre ara veren Ertem Eğilmez'in sahibi olduğu Arzu Film, yeni filmler üretmez. 1983 yılına gelindiğinde ise yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın yaptığı "Şekerpare" isimli film ile Ertem Eğilmez, yeniden yapımcılığa döner. Filmin senaryosu ise Arzu Film çatısı altında Yavuz Turgul tarafından, Turgut Özakman'ın Şehnaz adlı tiyatro oyunundan uyarlamıştır.

⁴⁹ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

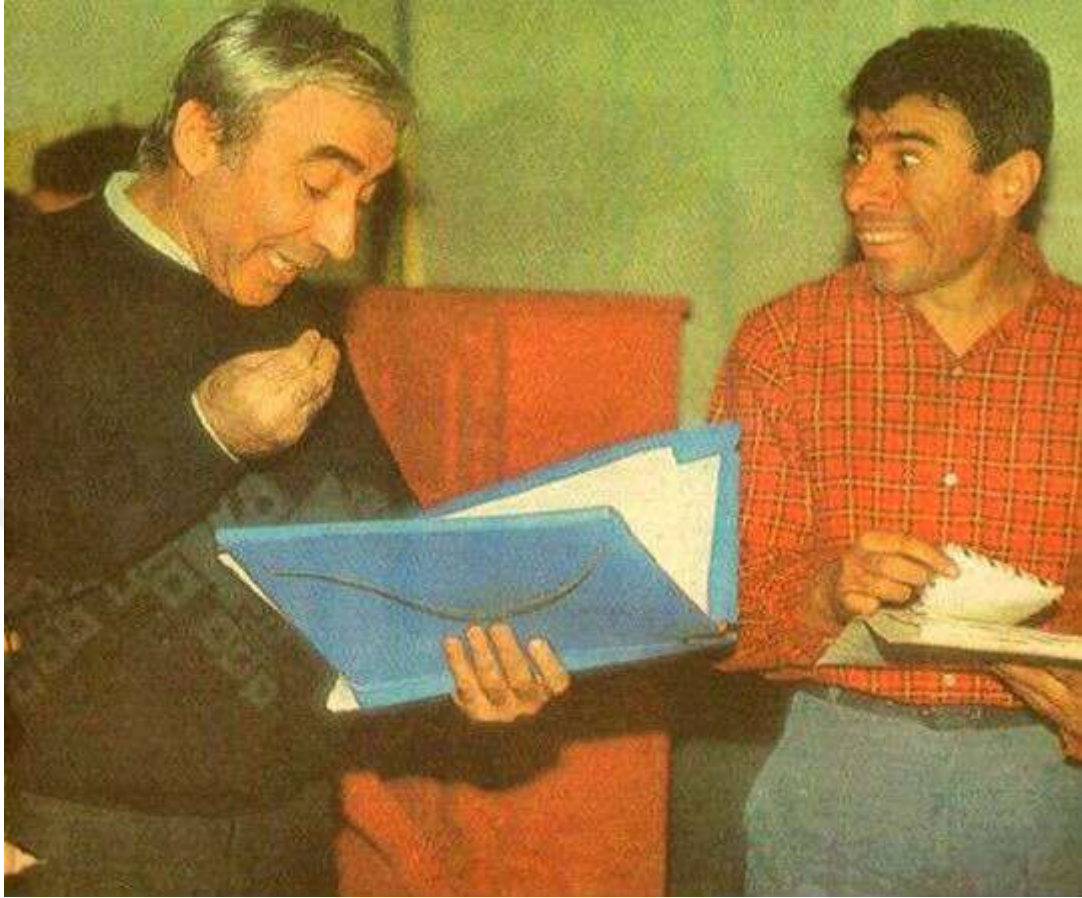

Res.35 Şekerpare (1983) Arzu Film Arşivi

Filmde açıkça herhangi bir zaman dilimi belirtilmemiştir. Fakat seyirci, kullanılan kostüm, mekân ve dil açısından filmin Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarındaki İstanbul'da geçtiğini anlamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun bir nazırının damadı olan Şener Şen tarafından canlandırılan SerKomiser Ziver, nazır babasının nüfusunu kullanarak yardımcısı Hurşit'le beraber (Şevket Altuğ) Galata esnafından haraç almaktadır. Zabıt ve görevlilerin itiraz etmeden kendi paylarını aldıkları bu ekibe, saflık derecesinde dürüst olan İlyas Salman'ın oynadığı bekçi Cumali katılır. Ziver'in namussuzluğunun farkında olmayan ve onu dürüstlük abidesi

olarak gören Cumali, bu düzene çomak sokmaya başlar. Ziver'in ise bu dürüst bekçi hakkında başka planları vardır. Nazır Paşa'nın evlatlığı Peyker (Ayşen Gruda) Ziver'den hamiledir. Olay fark edilmeden onu Cumali'yle evlendirip ikisinden de kurtulmak isteyen Ziver'in, Cumali'nin Letafet hanımın (Neriman Köksal) randevu evinde "tanıştığı" Şekerpare 'ye (Yaprak Özemiroğlu) âşık olması ile yaptığı plan sekteye uğrar. Serkomser Ziver'in rüşvet ve entrikalar üzerinde kurduğu düzenden rahatsız olan Kabadayı Galatalı (Ali Taygun), bu rüşvet çarkından etkilenen diğer karakterlerle bir araya gelerek; Cumali ve Şekerpare'nin kavuşmasını sağlar. Ahlaksız Ziver'in kurmuş olduğu düzen herkesin el ele vermesi ile yıkılır.

"Şekerpare" filminin bugün de seyirciler tarafından çok beğenilmesinin birkaç nedeni vardır. 1970'li yıllardaki görkemli günlerinden uzak olsa da, filmi Arzu Film çatısı altında yetişen bir senarist yazmış, başrolleri ise Arzu Film'in Yeşilçam'a kazandırdığı büyük yetenekteki usta oyuncular tarafından paylaşılmıştır. Bu nedenle "Şekerpare" filminin Arzu Film'in görkemli zamanlarındaki kalabalık kadrolu komedi filmlerinin izinden gittiği söylenebilir. Türk sinemasında hiçbir oyuncuya nasip olmayacak derecede geniş bir rol yelpazesine sahip olan Şener Şen'in daha önceki iki Arzu Film yapımında birlikte rol aldığı İlyas Salman ile uyumu filmin mizah seviyesini çok üst seviyelere taşımaktadır.

Res. 36 Şener Şen ve İlyas Salman, Şekerpare filmi okuma provasında (1983) Arzu Film Arşivi

Şekerpare filmi önemli yapan sebeplerden bir diğeri de, her ne kadar Osmanlı'nın son dönemlerinde geçse de; Türkiye'nin 1980 sonrası 24 Ocak kararlarıyla, sosyal devletçi yapıdan yeni neo-liberalist politikaların sonucu olarak yaşadığı büyük sancılara yaptığı göndermelerdir. Böylece film saflık derecesinde dürüst olan Cumali'ye karşı, bütün davranışları üçkâğıtçılık ve uyanıklık üzerine kurulu olan Serkomser Ziver çatışmasını merkez noktasına alarak toplumun yaşadığı büyük travmaya dikkat çekmeye çalışmaktadır. 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren yaptığı filmlerle Türk toplumunun yaşadığı değişim karşısında uğradığı hayal kırıklıklarını, geleneksel halk tiyatrosunun mizah motiflerini sinemaya uyarlayarak seyirci karşısına getiren Arzu Film, 1980'li yıllardaki motifleri, ülkenin yaşadığı değişimi kötü taraflara konumlandığı karakterler üzerinden bizlere anlatmaya çalışır.

1984 yılına gelindiğinde yönetmenliğe uzunca süre ara veren Ertem Eğilmez, pek çok kişi tarafından olgunluk eseri olarak tanımlanan ve Başar Sabuncu tarafından yazılan "Namuslu" filmini çeker. Fakat Eğilmez bu filmi şirketi Arzu Film adına değil, yapımcılar Ferit Turgut ve Kadir Turgut'un sahibi oldu Uzman Film adına yapar. Başka bir firma adına yönetmenlik yapmasının nedenlerinden biri Şener Şen'dir. O güne kadar oynadığı bütün filmlerde ikinci rolde yer alan komik kötü adam tiplmesi ile tanınan Şen'e aynı tiplemenin yer alacağı bir senaryoda başrol teklifi gelir. 1970'li yılların ortalarında Tarık Akan'ın yaşadığı gibi kariyerine bambaşka bir yön vererek farklı karakterleri oynamak isteyen Şener Şen bu teklifi kabul etmez. Onun yerine o zamana kadar canlandırmadığı bir karakteri içeren "Namuslu" filmini yapmak ister.

“Namuslu’yla da kırılma noktası yaşadım. Onun hikâyesi de aslında bir hayli ilginç. Şimdilerde nasıl TV’ciler oyunculara iş yazıyorsa o zaman da işletmeciler böyle bir misyonu üstlenirlerdi. Bölge işletmecileri Ertem abiye baskı yapıyor, beni kastederek “Bu adam işte çok güzel kırsal kökenli tiplmeleri oynuyor, işte ‘Banker Bilo’daki Maho ağada çok iyiydi. Ona öyle bir başrol yap” diyorlar. Ertem abi beni yanına çağırıp durumu aktardı, aslında açıkça “Ben seni başrol falan düşünmüyorum ama işletmeciler istedi, ben de mecburum oynatayım dedim”e getiriyor konuyu. O zamanlar ekonomik güç olarak da parlak değilim, dediğim gibi sadece yardımcı rollerde oynuyorum. Üstelik Ertem abiye itiraz etmek kolay değildir. “Hayır” dediğiniz zaman kapının önünde bulursunuz kendinizi, “Git o zaman” der, “bir daha seninle işimiz olmaz.” En saf ve kararlı biçimde dedim ki “Ben işletmecilerin istediğini oynamam.” Çok şaşırılmıştı, “Ee, ne oynayacaksın” dedi. “Eğer başrol oynayacaksam bunu ben kendim seçmek isterim” diye cevap verdim. “Ne mesela?” dedi. O sırada bizde Başar Sabuncu’nun bir projesi vardı, ‘Namuslu’ diye, pek gündeme gelmiyordu. “Mesela o olabilir” dedim, Ertem abi de “Senden istenen o değil ki” diye sürdürdü konuşmayı. “Valla” dedim, “yaparsam bunu yaparım, onların istediğini yapmam, gerekirse yardımcı rollere devam ederim” diyerek bir anlamda son noktayı koydum. İki saniye düşündü, “Yapıyoruz” dedi. Ve kendi çekti, o da bana jest olsun diye... Neyse ki o film ticari açıdan o yılın ilk 10’u

arasına girdi de ben sonraki filmleri yapabildim. Yoksa o zamanın düzeninde bir daha dünyada kapınızı çalan olmazdı.⁵⁰

Res.37 Namuslu (1984) Arzu Film Arşivi

⁵⁰ Uğur, Vardan, Şener Şen Röportajı “Maalesef İyi Senaryoya Rastlayamadım.”, Hürriyet, 1 Aralık 2014

Ertem Eğilmez'in bu filmi yönetmesindeki bir başka etmen ise o zamana kadar yaptığı bütün filmlerde getirdiği toplumsal eleştirileri filmin alt metinde tutarken, bu kez hiç olmadığı kadar toplumsal eleştiriye sahip bir film yapma isteğidir. Zira artık Türkiye 12 Eylül rejiminden yavaş yavaş çıkarak Turgut Özal'ın liberal politikalar ile yönettiği bir döneme girmiştir. Başarı, zenginlik, özel girişim gibi kavramlar Türk toplumunun benliğine yerleşmeye başlamıştır. Ülkenin geçtiği bu dönemde filmin kahramanı olarak karşımıza çıkan Ali Rıza (Şener Şen) karakteri, Aziz Nesin öykülerinden fırlamış gibi duran küçük memurlardan biridir. Bir şirkette mutemet olarak çalışan Ali Rıza, dürüst ve namuslu olarak yaşamaya çalışmaktadır. Fakat sahip olduğu bu erdemler onun refah içinde bir hayat sürmesine izin vermemektedir. Bir apartmanın bodrum katındaki dairesinde onu hor gören eşi (Ayşen Gruda) ve kendisini sevmeyen oğlu ile birlikte hayatını mutsuz bir şekilde devam ettirmektedir. İş yerinde ve mahallede karşılaştığımız bütün karakterler ise bir şekilde zenginleşmekte, refah içinde yaşamaktadır. Kapıcının bile bahşiş almadan iş yapmadığı bu düzende, Ali Rıza namusuyla yaşamaya çalışmakta ay sonunu ancak esnafa borçlanarak getirmektedir.

Bir gün bankadan şirkete ait yüklü miktardaki bir parayı iş yerine getirirken soyulan Ali Rıza, artık hayatını kâbusa dönüştürecek günler yaşamaya başlar. Çalıştığı şirketteki ve hayatındaki hiç kimse Ali Rıza'nın gerçekten soyulduğuna inanmaz. Herkes bir şekilde Ali Rıza'nın paraları çaldığını düşünür. Çünkü Ali Rıza bir gün nasılsa paraları harcamaya başlayacak, böylece onlara düşen payı da verecektir. Daha önce sahip olduğu dürüstlük, namusluluk gibi erdemleri zayıflık olarak gören etrafındaki insanlar, artık "hırsız" olduğunu düşündükleri Ali Rıza'ya bir kahraman gibi davranmaktadırlar. Ali Rıza'nın hayatını kâbusa çeviren asıl durum ise, etrafında yer alan hiç kimsenin ona çıkarsız yaklaşmamasıdır. Buna en yakınları olan karısı ve oğlu da dâhildir. Çevresinin bu davranışları ve hırsızlığı ahlaksızlık olarak görmeyen toplum yapısından bunalan Ali Rıza, filmin sonlarına doğru değişim geçirir. O da artık paragöz, çıkarıcı bir kişiliğe dönüşür.

Res.38 Ayşen Gruda, Adile Naşit ve Şener Şen. Namuslu (1984) Arzu Film Arşivi

Ertem Eğilmez'in daha önce yaptığı kalabalık kadrolu komedi filmlerinde merkezde yer alan iki ana unsur aile ve mahalledir. Bu iki ana unsuru bir arada tutan en önemli etmen ise otoriter, güçlü, namuslu ve ahlaklı baba figürüdür. Dostluk, sevgi ve kardeşlik ilişkileri üzerinden var olan bu iki kurumun her zaman karşısına bir kötü karakter çıkar fakat sahip oldukları erdemler sayesinde bu kötü karakteri bir şekilde dönüştürerek kendilerine benzetirler. Ancak "Namuslu" filminde Ertem Eğilmez filmlerinin bu en önemli unsurlar tam tersi konumda yer almaktadır. Köşe dönmeçiliğin ve ahlaksızlığın bütün aileyi ve mahalleyi kapladığı bu dönemde kötü değil "iyi" tek bir kişidir. Sonunda artık değişime uğrayan da "iyi" karakteridir.

"Benim için, yönetmenliğe ara vermeden önce çıktığım yolun devamı bu proje. Son 4-5 yapıtımda sağlam bir temele dayanmayan, sosyo-ekonomik içeriği olmayan yapıtların seyirci ile bir diyalog kuramadığını daha net gördüm. Ondan ötürü de kah zengin olsun, kah banker olsun, kah sefil biri olsun, hepsinin anlatımında az çok, bir sosyo-ekonomik altyapıya dayanan bir üslup vardır. (...) Bundan sonra kaç film yaparsam, ne tür film yaparsam yapayım, şu mesajın dışında bir mesaj kullanmak istemiyorum: Sosyo-ekonomik karmaşa içinde olan bir toplumda insanların bireysel kaliteleri ne olursa olsun, namuslu kalabilme çabaları ne olursa olsun, doğanın tabiatına aykırı „namuslu"

kalabilmeleri. Sosyo-ekonomik karmaşa insanları ne olursa olsun namussuz yapıyor.”⁵¹

Ertem Eğilmez, "Namuslu" filminden sonra 1985 yılında yine başka bir yapım şirketi adına senaryosu Gökhan Akçura tarafından yazılan "Kırmızılı Kadın" (Woman In Red) uyarlaması olan "Aşık Oldum" filmini yönetir. Başarılı olmanın ve köşeyi dönmenin toplum üzerinden değil de kadın erkek ilişkileri üzerinden anlatıldığı filmde yine başrolü Şener Şen oynar.

1986 yılına gelindiğinde Arzu Film, kendi bünyesinde senaryosu Ertem Eğilmez ile beraber Ümit Ünal tarafından yazılan ve Kartal Tibet'in yönettiği "Milyarder" isimli filmi yapar. "Milyarder" filmi, Türk sinemasının 1960'lı yıllarda defalarca işlediği bir nevi sınıf atlama temalı melodram türünün tersten bir uyarlaması olarak tanımlayabiliriz. Arzu Film'in kuruluşundan itibaren neredeyse yapımçı ve yönetmen olarak yer aldığı bütün projelere bir şekilde katkı sağlayan Ertem Eğilmez, bu filmde doğrudan karşımıza senarist olarak yer almıştır. Filmin başrolünde yer alan Şener Şen ise yine etrafı kötüler tarafından sarılmış yalnız başına "iyi" olmaya çalışan istasyon şefi Mesudiyeli Mesut olarak karşımıza çıkar.

⁵¹ Vecdi, Sayar "Ertem Eğilmez İle Namuslu Bir Söyleşi", Videosinema, Ekim, 1984, s. 45

Res. 39 Milyarder (1986) Arzu Film Arşivi

Filmdeki Mesudiye beldesi gerçekte var olmayan bir yerdir. Sapanca'da çekilen filmde adı geçen bu belde kahramanımız Mesut ve onun gibi eski Türkiye'nin değerlerine sahip insanların yaşadığı simgesel bir yerdir. 1980'li yılların başından itibaren şehirlerden köylere doğru yayılmaya başlayan çarpık kentleşme sürecinden henüz daha etkilenmemiş bir yerdir burası. Fakat Mesudiye'de yaşayan insanların çoğu geçerli tek değer, her ne şekilde olursa olsun, zengin olmak olduğu ortama uyum sağlamıştır. Nitekim kasabada Mesut olduğu gibi "Dombili" gibi karakterler de yaşamaktadır. Türkiye'nin içinden geçtiği bu sancılı dönemi yaşayan insanlarda, ne şekilde olursa olsun bir sınıf atlama, bir "kazanma" duygusu hâkimdir. Mesut, yılbaşı için bir piyango bileti alır ve bu bilet onun, kendi kendine yetebildiği mutlu günlerin sonunu hazırlar.

Gerçekte var olmayan bu simgesel beldenin hırsları olmayan, elindeki ile yetinmesini bilen mutlu insanı Mesut, adeta bu beldede tek başına yaşamaktadır. Mesudiye'nin diğer insanları gibi eşi ve kızı da hayata Mesut'tan farklı bakmaktadır. Erdemleri ve yalnızlığı arasında sıkışıp kalan Mesut'un tek sığınacağı liman Mahmut

Hoca'dır. Hasta karısı ile birlikte tek başına yaşayan emekli tarih öğretmeni Mahmut Hoca karakteri, Arzu Film'in şaşaalı günlerine gönderme yaparcasına Münir Özkul tarafından canlandırılır. Hasta karısı ise Hababam Sınıfı'nın Hafize anasını oynayan Adile Naşit 'ten başkası değildir. Bu iki oyuncunun, aynı karakter isimleri ile filmde yer alması tesadüfi değildir. Filmin yapımcısı ve bu kez senaristi olan Ertem Eğilmez, özlemine duyduğu eski Türkiye'ye eski filmlerindeki mutlu, erdemli, dürüst karakterler üzerinden atıf yapar.

Res. 40 Adile Naşit ve Münir Özkul, Milyarder. (1986) Arzu Film Arşivi

Biletine büyük ikramiye isabet etmesinden sonra, çevresindeki insanların ona karşı davranışları ve bu karakterlerin hayata karşı bakış açıları nedeniyle büyük bir umutsuzluğa düşen Mesudiyeli Mesut, filmin finalinde ailesini, arkadaşlarını ve kasabasını terk etmeye karar verir. Bu kararını açıklamak için tek dert ortağı olan Mahmut Hoca'nın evine giden Mesut, Mahmut Hoca'nın sözleriyle içinde yaşadığı mutsuzluğun çözümünü bulur. Tamamı ile maddiyata dayalı çıkar ilişkileri üzerine kurulu olan Mesudiye'de başka bir yere gitse bile mutsuzluğuna sebep olan toplum yapısı ile orada da karşılaşacağını anlar. Sorun sadece yer değiştirmekle çözülmeyecektir. Bu kirli ilişkiler üzerine kurulu olan sistemi var eden en önemli etmeni devre dışı bırakmadıkça mutlu olması mümkün değildir. Mahmut Hoca'nın söylediği sözlerle trene binen Mesut, cebinden büyük ikramiye isabet eden biletini çıkarır ve yırtıp atar. Böylece sadece sistemin dışına çıkmakla kalmaz, bu kirli alanın en önemli dayanağını yok eder.

"Âşık Oldum" filminden sonra uzunca bir süre yönetmenlik yapmayan Ertem Eğilmez, bazı sağlık sorunları ile uğraşır. 1987 yılından itibaren amfizem rahatsızlığının ilerlemesi sonucu tek başına hareket etmesi zorlaşmaktadır. Fakat sinema yapma isteğinden vazgeçmeyen Ertem Eğilmez, Erler Film'in sahibi Türker İnanoğlu'na ortak film çekme teklifinde bulunur. Bu teklif sonrası Erler Film - Arzu Film ortaklığında, "Kaçamak" (Başar Sabuncu, 1987), "Selamsız Bandosu" (Nesli Çölgeçen, 1987) ve "Zengin Mutfağı"(Başar Sabuncu, 1988) gibi önemli filmlere imza atarlar. Fakat Ertem Eğilmez, o zamana kadar yaptığı filmlerden çok farklı bir film yapmak için tekrar setlere dönmek istemektedir.

"Uzun bir süre setlere çıkmayan Ertem, film çekmek arzusuyla yanyordu. Bana ülkemizde çevrilen arabesk tarzı Türk filmlerini hicveden bir projeden bahsetti ve bu filmi kendisinin çekmek istediğini söyledi. Hemen hazırlıklara başladı. Yüzlerce arabesk müzik parçası ve kaseti dinledi. Bir o kadar da arabesk film ve videokasedi izledi. Kendisinin de başlarında bulunduğu Gani Müjde, Yavuz Turgul ve diğer ekip elemanları ile senaryo yazıldı. Bir türlü kavuşamayan iki sevgilinin trajikomik öyküsünü konu alan Arabesk'te, Türk sinemasının iş unsuru olarak kullandığı bütün öğeler senaryoya yansıtıldı... Film çekimi gayet

neşeli bir şekilde başladı. Çekimlerin birinci haftasında Ertem'in rahatsızlığında bir ilerleme hissedildi. Kendisine ' bir süre ara verelim' dediğimde şiddetle itiraz etti. Ben de kendisine de sette rahat etsin diye bir karavan araba aldım. Çok mutlu oldu, çok sevindi. Artık sete karavanla gidip geliyordu, sette boşluklarda yatıp istirahat ediyordu. Ertem her şeyini bu filme bağlamıştı."⁵²

Filmin setine karavanla gidip gelen Ertem Eğilmez'in oksijen tüpüne bağlı halde ve tekerlekli sandalyede oturarak filmi yönetmesi, hastalığının ilerlemesi sonucu sıkıntılı bir hal alır. Bu nedenle filmin çekimlerinin yüzde 75'ini tamamlayan Eğilmez, kalan sahnelerin yatağından vereceği talimatlarla Arzu Film ekibinde yer alan Yavuz Turgul, Başar Sabuncu ve oğlu Ferdi Eğilmez tarafından çekilmesine karar verir. Filmini kafasında çekip bitiren bir yönetmen olduğunu belirten Eğilmez, kalan sahneleri bu şekilde çekerek filmi tamamlar.

⁵² Scognamillo, Giovanni , "**Bay Sinema Türker İnanoğlu**" , İstanbul, 2004. Türker İnanoğlu ile yapılan röportaj

Res. 41 Ertem Eğilmez Arabesk Filmin setinde (1988) Arzu Film Arşivi

“Arabesk filminin çekimi çok zahmetli oldu. Aynı zamanda Ertem abi de çekimin bitmesini istemiyordu. Ertem abi rahatsızdı. Galiba son filmi olduğunu anladı. Ondan sonra da bir daha toparlanamadı. Enteresandır orada Müjde, Şener falan işe gidiyorlar ama filmi çekirtmiyor. Zorla yapıyorlar. Kendisi bir film olacak bir dönem var orada. Bir yönetmenin filmiyle ilgili olarak çok ihtirasları ve bağlılığı bu kadar çok yüksekti Ertem abinin. Aidiyeti olan bir şeye ihtirasla bağlanırdı. O nedenden dolayı çok yükselir bir meseleyi anlatırken. Eğer birim olarak o onsa yüz noktalarında görürsünüz o anlattığı şeyleri. Öyle bir bağlılığı vardı. Ve bence güzel veda etti. İyi bir filmle veda etti. Deyim yerindeyse Arabesk filmi günah çıkarmaydı. Bir anlamda “ne saçma sapan bir sinemaydı bizim sinemamızdı”. Çok saçmalıklar yaptık biz. Hiçbirisine inanmadık bunların yaptıklarımızın. Tamamen hayal ürünü.”⁵³

Res.42 Arabesk (1989) Arzu Film Arşivi

Absürt mizah türünün ilk örneklerinden biri olarak tanımlayabileceğimiz "Arabesk" filmi Ertem Eğilmez'in rahatsızlığı nedeniyle çekimleri dört ayda

⁵³ Yavuz Turgul ile 07.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

tamamlanarak, 1989 yılında 11 salonda gösterime girer. Türk sinemasında resmi olarak gişe geliri sayılarının tutulmaya başlaması da bu yıla denk gelir. Türk sinemasının çok az sayıda film ürettiği, sinema salonlarında yabancı film hâkimiyetinin var olduğu bu dönemde vizyona çıkan film, büyük ilgi görür ve resmi rakamlarla bir milyon izleyici sayısına ulaşan ilk Türk filmi olur.

*" Türk sinemasının çok zor bir döneminde Arabesk'in sinemalarda ve video kulüplerinde seyirciden gördüğü ilgi ve elde ettiği gelirin ayrı bir önem ve değeri var. Arabesk Türk sinemasının geleceğine ışık tuttu. Arabesk bazıları göre başlangıcından o zamana kadar yapılan Türk filmlerinin parodisi panoraması olarak algılandı. Çok sayıda seyircinin bu filmi parodi olarak algıladığında inanmıyorum. Bu filmi hasılat rekortmeni yapan geleneksel Türk sinema seyircisidir. Geleneksel Türk sinema seyircisi Arabesk'i parodi olarak değil, geleneksel Türk sinemasının uzantısı olarak algılamıştır. Arabesk'in geleneksel Türk sinemasının bir uzantısı olması bir rastlantı mıdır? Yoksa Ertem Eğilmez bunu bilinçli olarak mı yapmıştır? Filmin içindeki ciddiyet ve parodi boyutlarını nasıl oranlamıştı? Rahmetliye bunları sorsaydık, belki de kendisi bile için içinden çıkamazdı. "*⁵⁴

Metin Erksan'ın Arabesk ile ilgili görüşleri filmi tahlil etme açısından olduğu kadar "Yeni Türk Sineması" tartışmaları ve sinema televizyon ilişkisi bakımından da önem arz etmektedir. Günümüzde Türk sineması televizyonun dinamikleri tartışılırken Ertem Eğilmez ve Arzu Film'in etkileri sürekli olarak gündeme gelmektedir. 1980'li yılların sonunda Türk sinemasının ele avuca sığmaz yönetmen-yapımcısı her zaman olduğu gibi yapacağını yapmış; eski veya yeni, geleneksel veya modern, yerli veya batılı nasıl ve ne şekilde olduğunu tam anlayamadığımız, büyük olduğu kesin olan bir seyirci kitlesini Arabesk'le bir araya getirip 1990'lı yıllara taşımıştır.⁵⁵

Ertem Eğilmez büyük seyirci kitlesine ulaşan filmi ve seyircisi hakkında farklı düşünmektedir. Onun analizine göre, filmine seyircinin gösterdiği ilgi, sadece geleneksel Türk sinemasını yansıtmaması değil; bu sinemayı da seven ama günümüzü

⁵⁴ Metin, Erksan " Ertem Çok Kişileri Star Yaptı" Beyazperde, 1 Kasım 1989.

⁵⁵ Cem, Pekman "Filim Bir Adam: Ertem Eğilmez", Filim Bir Adam Ertem Eğilmez, Cem Pekman (drl.), İstanbul: Agora Kitaplığı, 2010.

değerlendiren genç seyircinin bilinç düzeyidir. 1960'larda itibaren başlayan sinema kariyerinde seyircinin ilgisini ve toplumun düşünme yapısını, geçirdiği değişim ve dönüşümü her zaman takip edip, o doğrultuda eserler ortaya koyan Ertem Eğilmez son filmi ile bu yeteneğini bir kez daha ortaya koymayı başarmıştır.

"Geri kalan, acı çeken, hor görülen bir toplumun insanlarıyız. Onun için duygusalız. Açıız, böyle olunca da karbonhidrat çocuklarıyız, beynimiz biraz az çalışıyor. IQ'muz (zekâ katsayısı) dünya ortalamasının çok altında. Onun için zekâyâ hitap eden gülmecedan anlamıyoruz, gülmece zekâyâ hitap eder, dram duygulara hitap eder. Duygular çok kolay ayaklandırılır, insanlar kolay ağlatılır, ama kolay güldürülemezler. Benim marifetim oradan kaynaklanıyor. Ben Türk toplumunun o an hangi zekâ seviyesinde olduğunu çok doğru teşhis etmeye çalışarak götürdüm bugüne kadar filmlerimi. Benim gülmece filmlerinin kronolojisini izlerseniz, 75'deki, 80'deki ve 88'deki çok farklıdır. Arabesk'te en zor türü denedim. 'Parodili Absürt' gülmecenin en rafine türüdür. 10 sene evvel ben Arabesk gibi bir film yapsaydım, taşınırdım. Gelir beni burada linç ederlerdi. Ama doğrusu bu kadar süper bir başarıyı ben de beklemiyordum. Ben öyle düşünüyordum, artık genç nesil, protein neslidir, benim filmime gençler gelir. Tahminim de doğru çıktı, hepsi geldi. Bunlar geldi ama o eski kuşak, o bizim duygu filmlerinden hoşlanan eski seyircimiz de geldi."⁵⁶

Ertem Eğilmez, Arabesk filminin vizyona girmesinden kısa bir süre sonra 21 Eylül 1989 tarihinde 60 yaşındayken İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur. Türk sinemasının bir döneme damgasını vuran yönetmen-yapımcı Ertem Eğilmez'in sineması ve hayatı üzerine yapılan bu çalışmaya, Türk sinemasının bir diğer büyük ustalarından Metin Erksan'ın Ertem Eğilmez için dile getirdiği sözlerle bitirmek en doğrusu olacaktır.

" Benim önerim Ertem'in hayatını film haline getirsinler. Ne kadar güzel bir film olur. Müthiş hırslı bir adamdı. Müthiş bir hayat hikâyesi var. Ortaya müthiş güzellikte bir film çıkar."⁵⁷

⁵⁶ Nalan, Kayhan " Ertem Eğilmez: Türk Sineması Geriliyor", Elele, Nisan, 1989.

⁵⁷ Metin, Erksan " Ertem Çok Kişileri Star Yaptı" Beyazperde, 1 Kasım 1989.

SONUÇ

Sinema bir sanat dalı olmanın yanı sıra büyük bir ticari bir değer ifade etmesi nedeniyle toplumsal ve ekonomik şartlardan diğer sanatlardan daha fazla etkilenmektedir. Bu şartlar Türk sinemasını da derinden şekillendirmiştir. Türk sineması başlangıcından itibaren seyirci desteği ile var olmuş, ayakta kalmış, seyircinin karşılaştığı her toplumsal zorluk ve krizden doğrudan etkilenmiştir. Sinemamızın gelişimine bütün olarak baktığımızda, yapısının izleyici beğenileriyle, ülkenin ve toplumun yaşadığı ekonomik-siyasi koşullar doğrultusunda şekillenip ortaya çıktığı görülmektedir.

Ertem Eğilmez, sinemasının dili ve özellikleri itibariyle Yeşilçam geleneğini filmlerinin tamamında yaşatan bir yönetmendir. Eğilmez sinemasını oluşturan temel dinamikler ve biçim özellikleri Türk sinemasının geleneksel yapısı üzerinden oluşmuştur. Eğilmez, filmlerinde dönemin toplumsal koşulları ve bu koşulların sinemasal anlatı üzerinden nasıl perdeye yansıtacağına dair saptamalarını ortaya koymaya çalışmıştır. Ertem Eğilmez'in Arzu Film çatısı altında çektiği filmlerde Türk toplumunun sosyal yapısı bir fon olarak yer almaktadır. Bu anlayıştan yola çıkmış ve filmlerinde ağırlık noktasını güldürü unsuruyla oluşturmuştur. Filmlerinde öne çıkan bir diğer özellik ise, köylü- kentli, doğu-batı, geleneksel-modern çatışmasının kullanılmasıdır.

Ertem Eğilmez, beklentilere cevap vermeyi becerebilen ve piyasayı çok iyi takip eden bir yönetmen ve yapımcı olmuştur. 1960'lı yıllarda sinemacılık kariyerine başlayan Ertem Eğilmez, güldürü tarzındaki ilk filmlerinin ardından peş peşe çektiği melodram türündeki filmlerle "Aşk Filmlerinin Unutulmaz Yönetmeni" ismiyle anılmaya başlanmıştır. Bu melodramlar aracılığıyla henüz daha ekonomik üretim açısından emekleme döneminde olan Türk insanına bir nevi "sınıf atlama ütopyası" sunulmuştur. Ertem Eğilmez söz konusu ütopyanın 1970'li yılların başından itibaren ülkenin yaşadığı sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar çerçevesinde seyirci tarafından cazibesini kaybettiğini fark etmiştir. Bu yıllarda emekleme aşamasındaki kapitalizm, artık ülkenin bütün hücrelerinde hissedilir hale gelerek toplumu büyük bir değişime zorlamaktadır. Her büyük değişimde olduğu gibi bu da büyük

sarsıntılara sıkıntılara yol açmakta ancak seyircinin sahip olduğu "umut" her daim yerini korumaktadır.

Ertem Eğilmez'in kariyerinin başlarındaki film örnekleri, daha sonraki yıllarda seyircinin isteklerini yakalayabilen bir film dili yaratmasına olanak sağlamıştır. Eğilmez, söz konusu bu dilin kendisine kazandırdığı özelliklerden farklı bir biçime sahip filmler de yapmıştır. "Canım Kardeşim" Ertem Eğilmez sinemasının anlatım özelliklerine sahip, ancak daha önceki filmlerindeki hikâye yapısından farklı nitelikte bir filmidir. Ertem Eğilmez'in sineması 1970'li yıllarda ortaya konulan örnekler arasında farklı bir yerde durmaktadır. Filmleri her ne kadar Yeşilçam kalıplarına sahip olsa da seyirci ile kurabildiği büyük bağ kendi özgün yaratıcı karakterinden ve 1970'li yıllardan itibaren Arzu Film çatısı altında kurduğu özgün yapıdan kaynaklanmaktadır. Eğilmez, Yeşilçam sinemasının şartları ile kişisel sinemasını ortaya koymayı başarmış, toplumsal yapıda meydana gelen değişimleri karakterler üzerinden anlatılmıştır. Bu anlatı yöntemi Eğilmez sinemasının temel özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğilmez, toplumsal değişimde arada kalan sıradan insanın hikâyelerini anlatırken filmlerinin yapıldığı ya da filmde geçen dönemler üzerinden toplumun içinde bulunduğu duruma dair saptamalarını işlemiştir.

Ertem Eğilmez, 1970'li yıllarda çektiği filmler seyirciye ihtiyaç duyduğu "umut"u sunmuştur. Fakat bu sefer sunmaya çalıştığı bir "ütopya" değil, yaşadıkları değişim ve dönüşüm sonrası kaybetmek üzere oldukları dostluk, iyilik, sadakat ve aile kavramlarıdır. Bu kavramların bir araya geldiği yer olarak "mahalleyi" mekân olarak konumlandıran Eğilmez, insani değerlerin gücüyle kötülere karşı duran sıradan insanların kahramanlıklarını anlatır. Bu anlatıyı öğretici tavır yerine, bu değişimin getirdiği karşıtlıkların ortaya çıkardığı komik ve absürt durumlar üzerinden kurar. Onun filmlerindeki kahramanlar maddi bir güce "sahip olan" değil, ancak bir araya geldiklerinde "var olan" insanlardır. Ertem Eğilmez filmlerinde güç, iktidar ve zenginlik karşısında dostluk, arkadaşlık ve iyilik kavramları vardır. Aslında geleneksel Türk halk tiyatrosunda var olan bu karşıt durum, ülkenin yaşadığı büyük değişim sonucu içinde bulunduğu umutsuzluğun ifadesi şeklindedir.

Eğilmez'in Arzu Film çatısı altında çektiği duygusal güldürü tarzındaki kalabalık kadrolu filmleri ise zamanla belirli bir kalıba oturarak klişe olarak tanımlayabileceğimiz çizgilerle oluşturulan karakterler etrafında şekillenmektedir. Farklı filmlerde, farklı isimlerle Münir Özkul'u hep aynı değer yargılarından beslenen aile babası rolünde görmemiz buna örnek verilebilir. Fakat Ertem Eğilmez sineması karakterlerdeki ve senaryonun ağırlık noktalarındaki dokunuşlarla üslubunu ortaya koyacak farklar da içermektedir. Ayrıca Eğilmez, filmlerinde gülmece unsurundan vazgeçmeyerek, yarattığı bu dünyanın olabildiğince seyircinin sahip olduğu değerlere yaklaşmasını sağlamıştır. Türkiye'nin yaşadığı toplumsal ve kültürel değişimler filmlerde fon olarak kullanılmış, komedi unsuru konuyu destekleyecek düzeyde işlenmiştir. Filmlerindeki karakterler klişe unsurlardan beslense de kullandığı bu anlatı yöntemi sayesinde sahte kahramanlar olmaktan çıkarak, toplumsal değişim karşısında kendi ölçülerinde tepkiler verebilen bireylere dönüşürler.

Dürüst bir sinemacının, eşit ve adil bir şekilde beraberce mutlu yaşayan insanları tasvir ettiği bu filmler genel anlamda büyük toplumsal eleştirilerden uzak durmaktadır. Bu eleştirinin sınırlı seviyede kalmasının en temel nedeni, söz konusu filmlerin mümkün olduğu ölçüde büyük izleyici kitlesine ulaşmak zorunda olmasıdır. Dozajı iyi ayarlanmamış politik eleştirinin bu amaca ters düşeceği aşikârdır. Ayrıca Eğilmez'in çalıştığı dönemde Türk sineması üzerinde büyük bir baskı unsuru olan sansür kurulunun varlığı da unutulmamalıdır. Bu nedenle Ertem Eğilmez'i sadece Türk sinemasının melodram dönemlerinde filmler yapan, 1970'li yıllardan sonra da aile ve mahalle komedileri çeken bir yönetmen-yapımcı olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Arzu Film bünyesinde ürettiği filmler 1970'li yıllardan başlayan ve 1990'lı yıllara kadar devam eden Türkiye'nin geçirdiği değişim ve dönüşümü anlamak açısından kullanılacak bir rehber niteliğindedir.

1980 yılında gerçekleşen askeri darbenin de etkisi ile çok daha hızlı ve keskin dönüşler geçiren toplumsal yapı, Ertem Eğilmez sinemasında da karşılığını bulmuştur. 1980 darbesi toplumun bütün katmanlarını, eğlence ve sanat anlayışını derinden ve köklü biçimde değişikliğe uğratmıştır. Bu değişiklikten en çok etkilenen

de yapısı gereği sinema olmuştur. Daha önce kendi kendine yetebilen, iç pazarı üzerinden ekonomisini şekillendiren Türkiye, 1980 darbesinin getirdiği ekonomik değişim ile beraber ithalata ve tüketime dayalı bir ekonomi modeline dönmüştür. Bu ekonomi modelindeki yeni toplumun zenginlik, para, lüks ve rahat yaşam isteği; toplumda her ne pahasına olursa olsun paraya sahip olma fikrini kuvvetlendirmiştir.

Sadece Eğilmez'in tutkulu karakterinden ve yeteneklerinden kaynaklandığı için Ertem Eğilmez ekolü (okulu) olarak tanımlayabileceğimiz Arzu Film çatısında üretilen filmlerin önemli bir özellikleri de, dönemin en yetenekli oyuncularına, senaristlerine ve yönetmenlerine sahip olmalarıdır. Ancak tek başına bu kadronun bir arada bulunması söz konusu başarı için yeterli olmayacaktır. Bu kadronun ürettiği eserlerin bugün bile geçerliliğini korumasındaki en büyük etken Ertem Eğilmez'in liderliğinde bir araya gelmesidir. Türk halkını iyi tanıyan, ülkenin içerisinden geçtiği dönemi çok iyi süzen ve bu doğrultuda seyircinin beğeni ve isteklerine göre eserler ortaya koyan Ertem Eğilmez, Türk sinemasının gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Oynadığı rol sadece filmleriyle değil, Türk sinemasına kazandırdığı oyuncu, yönetmen ve senaristlerin Arzu Film bünyesinde ve daha sonra ürettikleri eserlerde de devam etmiştir. İnek Şaban'dan Badi Ekrem'e, Yaşar Usta'ya, Sucu Rıza'ya, Pilot Vecihi'den Banker Bilo'ya; Türk sinemasında kazandırdığı unutulmaz tipler ve oyuncular ile Kartal Tibet, Başar Sabuncu, Yavuz Turgul, Gani Müjde gibi senarist ve yönetmenler onun değerli filmlerinin yanı sıra Türk sinemasına kazandırdığı diğer bir önemli miras, yeni sanatçılardır.

Res. 43 Ertem Eğilmez, Sıtkı Akçatepe, Şaban Şaban Filminin Setinde (1977) Arzu Film Arşivi

EKLER⁵⁸**Ertem Eğilmez'in Yönetmenliğini Yaptığı Filmler****FATOŞ'UN FENDİ TAYFUR'U YENDİ**

1964

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Ali Uğur

Oyuncular: Öztürk Serengil, Fatma Girik

Yapımcı: Arzu Film

HELAL ADANALI CELAL

1965

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Ali Uğur

Oyuncular: Öztürk Serengil, Ajda Pekkan, Sevda Ferdağ, Vahi Öz

Yapımcı: Arzu Film

KART HOROZ

1965

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Orhan Kapkı

Oyuncular: Vahi Öz, Ajda Pekkan, Sevda Ferdağ, Hulusi Kentmen, Münir Özkul,

Mürvet Sim

Yapımcı: Erman Film

⁵⁸ Bu filmografi Cem Pekman'ın Filim Bir Adam Ertem Eğilmez (2010) kitabından alınmıştır.

SENEDE BİR GÜN

1965

Senaryo: İhsan Koza (İhsan Koza'nın –İpekçi- aynı isimli romanından)

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Kartal Tibet, Selda Alkor, Ali Şen, Hulusi Kentmen, Münir Özkul,
Hüseyin Baradan, Tugay Toksöz, İhsan Yüce, Reha Yurdakul

Yapımcı: Arzu Film

SÜRTÜK

1965

Senaryo: Sadık Şendil (G.B. Shaw'un Pygmalion'u ile Charles Vidor'un Love Me
or Leave Me (1955) isimli filminden)

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Türkan Şoray, Cüneyt Arkın, Ekrem Bora,
Melahat İçli, Asım Nipton, Ferah Nur

Yapımcı: Arzu Film

BEN BİR SOKAK KADINIYIM

1966

Senaryo: Sadık Şendil, (Alexandre Dumas Fils'in Kamelyalı Kadın isimli
romanından)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Fatma Girik, Kartal Tibet, Önder Somer

Yapımcı: Arzu Film

BİR MİLLET UYANIYOR

1966

Senaryo: Sadık Şendil (N.N. Tepedelenlioğlu'nun bir eserinden)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Kartal Tibet, Erol Taş, Hayati Hamzaoğlu, Tugay Toksöz, Önder Somer,
Atıf Kaptan, Münir Özkul, Sevda Nur, İhsan Yüce, Danyal Topatan

Yapımcı: Arzu Film

SENİ BEKLEYECEĞİM

1966

Senaryo: Sadık Şendil (You Are Always In My Heart isimli filminden)

Görüntü Yönetmeni: Rafet Şiriner

Oyuncular: Fatma Girik, Sadri Alışık, Nilüfer Aydan

Yapımcı: Arzu Film

SENİ SEVİYORUM

1966

Senaryo: Sadık Şendil (Julien Duviver'in Pepe Le Moko (1937) isimli filminden)

Görüntü Yönetmeni: Mike Rafaelyan

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Ekrem Bora, Münir Özkul, Tugay Toksöz, Semih Sezerli, Senih Orkan

Yapımcı: Arzu Film – Kadri Film ortak yapımı

ÖLÜNCEYE KADAR

1967

Senaryo: Bülent Oran

Görüntü Yönetmeni: Kenan Kurt

Oyuncular: Kartal Tibet, Selda Alkor, Tanju Gürsu, Semiramis Pekkan, İlhan Hemşeri

Yapımcı: Akün Film

ÖMRE BEDEL KIZ

1967

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Fatma Girik, Kartal Tibet, Erkut Taçkın, Semiramis Pekkan, Papatya Alkaya, Birsan Ayda, Refik Kemal Erduman, İhsan Yüce, Oya Peri

Yapımcı: Arzu Film

SÜRTÜĞÜN KIZI

1967

Senaryo: Sadık Şendil (King Vidor'un Stella Dallas (1937) adlı filminden)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Fatma Girik, Önder Somer, Sevda Nur, Tugay Toksöz, İhsan Yüce, Zeki Alpan, Münir Özkul, Suna Selen

Yapımcı: Arzu Film

YAŞLI GÖZLER

1967

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Cüneyt Gökçer, Yıldız Kenter, Önder Somer, Münir Özkul, Semih Orkan, Talat Gözbak, Funda Postacı, Nedret Güvenç

Yapımcı: Arzu Film

İNGİLİZ KEMAL

1968

Senaryo: Burhan Bolan

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Kartal Tibet, Sema Özcan, Peri Han, Muzaffer Tema, Süleyman Turan, Yılmaz Köksal, Suphi Tekniker, Naci Erhun, Atıf Kaptan, Danyal Topatan

Yapımcı: Arzu Film

NİLGÜN

1968

Senaryo: Burhan Bolan (Refik Halit Karay'ın aynı adlı romanından)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Kartal Tibet, Fatma Girik, Önder Somer, Oya Peri, Münir Özkul

Yapımcı: Arzu Film

SEVEMEZ KİMSE SENİ

1968

Senaryo: Burhan Bolan

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Kartal Tibet, Önder Somer, Cahit Irgat

Yapımcı: Arzu Film

BOŞ ÇERÇEVE

1969

Senaryo: Ertem Eğilmez

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Kartal Tibet, Hülya Koçyiğit, Serpil Gül, Süleyman Turan, Hulusi

Kentmen,

Yapımcı: Akün Film

KALBİMİN EFENDİSİ

1970

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Ediz Hun, Süleyman Turan, Lale Belkıs, Münir Özkul,

Güzin Özipek, Ömercik, Zeynep Tedü

Yapımcı: Arzu Film

KÜÇÜK HANIMEFENDİ

1970

Senaryo: Erdoğan Tünaş (Muazzez Tahsin Berkant'ın romanından)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Kartal Tibet, Münir Özkul, Meltem Mete, Hulusi

Kentmen, Nubar Terziyan, Süha Doğan

Yapımcı: Akün Film

SÜRTÜK

1970

Senaryo: Sadık Şendil (G. B. Shaw'un Pygmalion'u ile Charles Vidor'un Love Me or Leave Me (1955) isimli filminden)

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Ekrem Bora, Göksel Arsoy

Yapımcı: Arzu Film

BEYOĞLU GÜZELİ

1971

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Tarık Akan, Münir Özkul, Mürüvvet Sim, Müfit Kiper

Yapımcı: Arzu Film

SENEDE BİR GÜN

1971

Senaryo: Sadık Şendil (İhsan Koza'nın –İpekçi- aynı isimli romanından)

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Kartal Tibet, Metin Serezli, Bilal İnci, Kadir Savun,

Münir Özkul, Önder Somer, Hulusi Kentmen

Yapımcı: Arzu Film

SON HIÇKIRIK

1971

Senaryo: Sadık Şendil, (Kerime Nadir'in aynı isimli romanından)

Görüntü Yönetmeni: Cahit Engin

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Kartal Tibet, Metin Serezli, Münir Özkul, Ahmet

Kostarika, Güzin Özipek

Yapımcı: Arzu Film

SEV KARDEŞİM

1972

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Filiz Akın, Tarık Akan, Zeki Alasya, Suna Keskin

Yapımcı: Arzu Film

TATLI DİLLİM

1972

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Filiz Akın, Tarık Akan, Zeki Alasya, Suna Keskin

Yapımcı: Arzu Film

CANIM KARDEŞİM

1973

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Müzik: Cahit Oben

Oyuncular: Tarık Akan, Halit Akçatepe, Kahraman Kral, Necdet Yakın, Kemal

Sunal

Yapımcı: Arzu Film

OH OLSUN

1973

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Tarık Akan, Hale Soygazi, Halit Akçatepe, Münir Özkul, Hulusi

Kentmen, Adile Naşit, Metin Akpınar, Kemal Sunal, Serap Olguner, Nevin Güler

Yapımcı: Arzu Film

YALANCI YARİM

1973

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Emel Sayın, Tarık Akan, Münir Özkul, Hulusi Kentmen, Metin Akpınar, Zeki Alasya, Kemal Sunal, Halit Akçatepe

Yapımcı: Arzu Film

KÖYDEN İNDİM ŞEHİRE

1974

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Metin Akpınar, Zeki Alasya, Kemal Sunal, Halit Akçatepe, Meral Zeren, Mine Mutlu, Perran Kutman

Yapımcı: Arzu Film

MAVİ BONCUK

1974

Senaryo: Ertem Eğilmez, Sadık Şendik, Zeki Alasya

Görüntü Yönetmeni: Hüseyin Özşahin

Oyuncular: Emel Sayın, Tarık Akan, Münir Özkul, Adile Naşit, Metin Akpınar, Zeki Alasya, Kemal Sunal, Halit Akçatepe

Yapımcı: Arzu Film

SALAK MİLYONER

1974

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Metin Akpınar, Zeki Alasya, Kemal Sunal, Halit Akçatepe, Meral Zeren, Münir Özkul, Adile Naşit

Yapımcı: Arzu Film

HABABAM SINIFI

1975

Senaryo: Umur Bugay (Rıfat Ilgaz'ın aynı adlı romanından)

Görüntü Yönetmeni: Hüseyin Özşahin

Müzik: Melih Kibar

Oyuncular: Tarık Akan, Münir Özkul, Halit Akçatepe, Kemal Sunal, Adile Naşit,
Muharrem Gürses, Cem Gürzap

Yapımcı: Arzu Film

HABABAM SINIFI SINIFTA KALDI

1976

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Müzik: Melih Kibar

Oyuncular: Tarık Akan, Münir Özkul, Halit Akçatepe, Kemal Sunal, Adile Naşit,
Selma Özdamar

Yapımcı: Arzu Film

HABABAM SINIFI UYANIYOR

1976

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Hüseyin Özşahin

Oyuncular: Kemal Sunal, Halit Akçatepe, Münir Özkul, Adile Naşit, Şener Şen,
Ahmet Sezerel

Yapımcı: Arzu Film

SÜTKARDEŞLER

1976

Senaryo: Sadık Şendil (Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Gülyabani adlı romanından)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Kemal Sunal, Halit Akçatepe, Hale Soygazi, Münir Özkul, Adile Naşit, Şener Şen, Ayşen Gruda

Yapımcı: Arzu Film

GÜLEN GÖZLER

1977

Senaryo: Ahmet Üstel

Görüntü Yönetmeni: Hüseyin Özşahin

Müzik Melih Kibar

Oyuncular: Münir Özkul, Adile Naşit, Müjde Ar, Mahmut Hekimoğlu, İtir Esen, Ayşen Gruda, Şener Şen, Halit Akçatepe, Ahmet Sezerel, Sevda Aktolga

Yapımcı: Arzu Film

HABABAM SINIFI TATİLDE

1977

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin

Oyuncular: Kemal Sunal, Münir Özkul, Adile Naşit, Şener Şen, Sevda Aktolga, Ayşen Gruda, Filiz Bozkurt, Sevtap Erdemli, Avni Yalçın

Yapımcı: Arzu Film

ŞABANOĞLU ŞABAN

1977

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Hüseyin Özşahin

Oyuncular: Kemal Sunal, Halit Akçatepe, Adile Naşit, Şener Şen, Ayşen Gruda

Yapımcı: Arzu Film

BANKER BİLO

1980

Senaryo: Yavuz Turgul

Görüntü Yönetmeni: Ertunç Şenkay

Oyuncular: İlyas Salman, Meram Zeren, Ahu Tuğba, Şener Şen, Münir Özkul

Yapımcı: Arzu Film

HABABAM SINIFI GÜLE GÜLE

1981

Senaryo: Yavuz Turgul

Görüntü Yönetmeni: Ertunç Şenkay

Oyuncular: İlyas Salman, Adile Naşit, Ayşen Gruda, Mehmet Ali Erbil, Savaş

Dinçel, Yaprak Özdemiroğlu, Fulya Özcan

Yapımcı: Arzu Film

Renkli

NAMUSLU

1984

Senaryo: Başar Sabuncu

Görüntü Yönetmeni: Ertunç Şenkay

Müzik: Melih Kibar

Oyuncular: Şener Şen, Adile Naşit, Ayşen Gruda, Erdal Özyağcılar, Ergun Uçucu,

Tuncer Sevi, Zihni Küçümen, Bilge Zobu, Haşmet Zeybek, Necati Bilgiç

Yapımcı: Uzman Film

AŞIK OLDUM

1985

Senaryo: Gökhan Akçura

Görüntü Yönetmeni: Ertunç Şenkay

Müzik: Melih Kibar

Oyuncular: Şener Şen, Şehnaz Dilan, Nevra Serezli, Ayşen Gruda, Erdal Özyağcılar,
Savaş Dinçel, Uğur Yücel, Necati Bilgiç, Sümer Tilmaç

Yapımcı: Burak Film

ARABESK

1989

Senaryo: Gani Müjde

Görüntü Yönetmeni: Aytekin Çakmakçı

Müzik: Atilla Özdemiroğlu

Oyuncular: Müjde Ar, Şener Şen, Uğur Yücel, Üstün Asutay, Necati Bilgiç, Kadir
Savun, Münir Özkul

Yapımcı: Arzu Film – Erler Film

KAYNAKLAR

Kitaplar

AYÇA, Engin ve ÇOŞ, Nezi (1974). **Ertem Eğilmez'le Konuşma**, Yedinci Sanat Dergisi.

DORSAY, Atilla (1989), **Sinemamızın Umut Yılları 1970- 80 Arası Türk Sinemasına Bakışlar**, İstanbul: İnkılap, S. 79

DORSAY, Atilla (1997). **Sümbül Sokağının Tutsak Kadını**, İstanbul: Remzi, 1997, s.59.

EGRİK, Evren. Barın (2010). "Umut Fakirin Ekmeği: Ertem Eğilmez Filmlerinde İktidar, Sınıf ve Statü". Cem Pekman (drl), **Filim Bir Adam Ertem Eğilmez** içinde (233-268) İstanbul: Agora Kitaplığı.

ERDURAN, Refik (1972). **Gülerek: Gençlik Anıları**, İstanbul: Can.

EVREN, Burçak (1990). **Türk Sinemasında Yeni Konular**, İstanbul: Broy yayınları, s.42

ONARAN, Âlim Şerif (1999). **Türk Sineması**. Ankara: Kitle Yayınları, 1999,s. 186

PEKMAN, Cem (2010), **Filim Bir Adam Ertem Eğilmez**, 1. Baskı, İstanbul: Agora Kitaplığı.

SCOGNAMİLLO, Giovanni , **Bay Sinema Türker İnanoğlu** , İstanbul, 2004, s.383
"Yavuz Turgul'a Söyleşi", Film Üzerine Panel Ve Söyleşiler, İstanbul: B.Ü. Mithat Alam Film Merkezi,2002, s.145

Dergi ve Gazeteler

AKÇURA, Gökhan (der.),"Ben Ertem Eğilmez 1", Güneş, 21 Eylül 1990

AKÇURA, Gökhan (der.),"Ben Ertem Eğilmez 2", Güneş, 22 Eylül 1990

AKÇURA, Gökhan (der.),"Ben Ertem Eğilmez 3", Güneş, 23 Eylül 1990

AKÇURA, Gökhan (der.),"Ben Ertem Eğilmez 5", Güneş, 25 Eylül 1990

AKÇURA, Gökhan (der.), "Ben Ertem Eğilmez 7", Güneş, 27 Eylül 1990.

ERKSAN, Metin (1989). " Ertem Çok Kişileri Star Yaptı" Beyazperde, 1 Kasım 1989

GEZİCİ, İlker " Hababam'dan Farklıyız", Sabah, 2 Şubat 2013

KAYHAN, Nalan (1989). " Ertem Eğilmez: Türk Sineması Geriliyor", Elele, Nisan, 1989, s. 24

SAYAR, Vecdi (1984), "Ertem Eğilmez'le 'Namuslu' Bir söyleşi", Videosinema, Sayı:4, 1984, s.37.

Ses Dergisi, 29 Mart 1975, Sayı:13.

TURHAN, Gürkan (1993) " Rıfat Ilgaz'ın Yeşilçam Serüveni", Cumhuriyet Gazetesi, 13 Temmuz 1993

TÜZEL, Hızır, " Hababam Sınıfı'nın Sırrı Nerede?", Radikal, 17 Ocak 2004.

Diğer Kaynaklar

ARZU FİLM, www.arzufilmcom.tr

Efsane Aktörümüz Şener Şen: Oyunculunun Temelinde Anlama Vardır."

www.istisnai.net, Erişim Tarihi: 07.03.2019.

Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bu-da-oldu-umre-yerine-balikligol-turu-40803419>, Erişim Tarihi: 10.03.2019.

Röportajlar

Ferdi Eğilmez ile 20.12.2017 tarihinde yaptığım görüşme.

Feyzi Tuna ile 14.06.2019 Tarihinde Yapılan Görüşme

Umur Bugay ile 17.07.2019 Tarihinde yaptığım görüşme

Duygu Sağıroğlu ile 09.08.2019 tarihinde yaptığım görüşme

Yavuz Turgul ile 07.08. 2019 tarihinde yaptığım görüşme

ÖZGEÇMİŞ

5 Aralık 1984 yılında Giresun ili Bulancak ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Giresun'da tamamladı. 2012 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tiyatro Eleştirme ve Dramaturji bölümünden mezun oldu. 2017 yılından beri Kafkas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Anabilim dalında araştırma görevli olarak çalışmaktadır.

